

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

Fakulta biomedicínského inženýrství
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

**Preventivně výchovná činnost realizovaná v rámci ochrany
obyvatelstva pro osoby starší 18 let**

**Implementation of the Preventive Educational Activities within
Population Protection for Persons over 18 Years of Age**

Diplomová práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Civilní nouzová připravenost

Vedoucí práce: Kpt. Ing. Mgr. Hynek Černý
Konzultant: kpt. Ing. Hana Pinkasová Dejlová

Lucie Kulhánková

Kladno, květen 2017

Z a d á n í d i p l o m o v é p r á c e

Student: **Bc. Lucie Kulhánková**
Studijní obor: Civilní nouzové plánování
Téma: **Preventivně výchovná činnost realizovaná v rámci ochrany obyvatelstva pro osoby starší 18 let**
Téma anglicky: Implementation of the Preventive Educational Activities within Population Protection for Persons over 18 Years of Age

Zásady pro vypracování:

Předmětem diplomové práce bude preventivně výchovná činnost v rámci problematiky ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí u osob starších 18 let. Teoretická část bude zaměřena na popis současného stavu realizace preventivně výchovné činnosti u cílové skupiny v rámci problematiky „Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ v České republice. Dále bude zaměřena na realizaci této problematiky v zahraničí. Praktická část bude zaměřena na zhodnocení úrovně znalostí cílové skupiny v oblasti ochrany obyvatelstva. Zhodnocení bude provedeno pomocí anonymního dotazníkového šetření u minimálně 100 respondentů. Kromě dotazníkového šetření bude provedena SWOT analýza současného systému realizace preventivně výchovné činnosti u osob starších 18 let. Na základě výsledků z dotazníkového šetření a SWOT analýzy budou navrženy další možné způsoby zlepšení informovanosti cílové skupiny obyvatelstva.

Seznam odborné literatury:

- [1] MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana, Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi, ed. 2., Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-818-0
- [2] MIKULKA, Bohdan, MIKULKA, Štěpán, PIŇOS, Miroslav, Výchova dětí v oblasti požární ochrany, ed. 1., Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, ISBN 80-86640-21-3
- [3] ŠILHÁNEK, Bohumil, DVORÁK, Josef, Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách, ed. 1., Praha: MV-Generální ředitelství HZS ČR, 2003, ISBN 80-86640-12-4
- [4] MARTÍNEK, Bohumír, Ochrana obyvatelstva I., ed. 1., Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009, ISBN 978-80-7251-298-0
- [5] MARTÍNEK, Bohumír, LINHART, Petr, BALEK, Václav, ČAPOUN, Tomáš a kolektiv, Ochrana člověka za mimořádných událostí, ed. 2., Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, ISBN 80-86640-08-6

Vedoucí: Kpt. Ing. Mgr. Hynek Černý
Konzultant: kpt. Ing. Hana Pinkasová Dejlová

Zadání platné do: 20.08.2018

.....
vedoucí katedry / pracoviště

.....
děkan

V Kladně dne 12.12.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem *Preventivně výchovná činnost realizovaná v rámci ochrany obyvatelstva pro osoby starší 18 let* vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona

č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

V Kladně dne 19. 05. 2017

.....
podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou chtěla poděkovat panu Kpt. Ing. Mgr. Hynku Černému za odborné vedení mé diplomové práce, za konzultace v průběhu tvorby diplomové práce a za odborné vedení. Velké poděkování patří mé rodině za podporu a pochopení.

Abstrakt

Téma ochrany obyvatelstva se v souvislosti se zvyšujícími riziky, přírodního nebo antropogenního typu, současné společnosti neustále vyvíjí. Hlavní pozornost je věnována zmírnění následků rizik a hrozeb, jež nás obklopují. Ke zmírnění následků mohou napomoci i samotní občané. Ochrana života a zdraví by měla patřit k základním lidským dovednostem a na přípravu obyvatelstva je kladen čím dál větší důraz. Obyvatelé by měli mít základní vědomosti jak se správně zachovat při vzniku mimořádné události nebo krizové situace, a v případě potřeby by měli být schopni pomoci sami sobě, svým blízkým, rodinám, sousedům, ale i dalším potřebným a přitom zbytečně neriskovat svůj vlastní život. Teoretická část práce je věnována popisu historie problematiky ochrany obyvatelstva až po současnost, obsahuje přehled legislativních i nelegislativních předpisů, v kterých je tematika ochrany obyvatelstva obsažena, věnuje se popisu základních pojmů a popisu současného stavu realizace preventivně výchovné činnosti HZS ČR u dané cílové skupiny v rámci problematiky „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ v České republice a informování obyvatelstva při mimořádné události. Dále je teoretická část krátce zaměřena na realizaci této problematiky v zahraničí.

Praktická část práce je zaměřena na zhodnocení úrovně znalostí cílové skupiny v oblasti ochrany obyvatelstva. Pro zhodnocení znalostí je využit nestandardizovaný anonymní dotazník zaměřený na laickou veřejnost. Výsledky od respondentů jsou shrnuty a graficky vyhodnoceny. Kromě dotazníkového šetření je provedena SWOT analýza současného stavu znalostí a systému realizace preventivně výchovné činnosti u osob starších 18 let. Na základě výsledků z dotazníkového šetření a SWOT analýzy jsou navrženy další možné způsoby zlepšení informovanosti cílové skupiny obyvatelstva. Cílem

práce je vytvořit materiál pro dospělé populaci v oblasti preventivně výchovné činnosti zpracovaný na základě dostupných informací a literatury.

Klíčová slova

ochrana obyvatelstva; preventivně výchovná činnost; mimořádná událost;
krizová situace

Abstract

In the contemporary society, the area of population protection has been continuously developing in line with growing risks, both of the natural and anthropogenic origin. The main attention is paid to mitigating the effects of the surrounding risks and threats. Every single citizen can give a hand to reduce the consequences. Life and health protection should be one of the basic skills of people; population preparation is receiving greater and greater emphasis. The inhabitants should have basic knowledge how to properly behave in the case of emergency or a crisis situation, and they should be able to help themselves, their relatives, families, neighbours, as well as others in the need of assistance, while they would not unnecessarily risk their own lives. The theoretical part of the thesis is dedicated to a description of population protection history until these days. It presents an overview of legal and other regulations covering the topic of population protection, introduces basic notions, and describes the current state of the preventive educational activities implemented by the Fire Rescue Service of the Czech Republic in the particular target group within the topic "Protection of people under common risks and in emergency situations in the Czech Republic", and informing the population during emergency situations. Moreover, the theoretical part is also focused on implementation of these policies abroad.

In the practical part of the thesis, the emphasis is given to an evaluation of the knowledge level in the area of population protection in the target group. A simple anonymous non-standardized questionnaire aimed at the lay public is used to rate the knowledge. The results from respondents are summarized and graphically represented. Next to the questionnaire survey, a SWOT analysis of the current state of knowledge and the system of implementation of preventive educational activities in people 18+ is presented. Further possibilities of

improved informing the target audience are suggested based on the results of the survey and the SWOT analysis. The objective is to write a guidebook for the adult population in the area of preventive educational activities based on available information and literature.

Keywords

preventive educational activities; population protection; emergencies; crisis situation

Obsah

1.	Úvod.....	11
2.	Současný stav ochrany obyvatelstva	13
2.1	Historie ochrany obyvatelstva v ČR	14
2.2	Legislativa	18
2.2.1	Legislativní a metodický rámec PVCČ.....	22
2.2.2	Metodická podpora	23
2.2.3	Koncepce ochrany obyvatelstva.....	23
2.3	Ochrana obyvatelstva v ČR.....	25
2.3.1	Vysvětlení pojmů.....	26
2.3.2	Úkoly Ministerstev v rámci ochrany obyvatelstva.....	27
2.3.3	Úkoly HZS kraje	28
2.3.4	Úkoly obecních úřadů	29
2.3.5	Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby.....	29
2.4	Preventivně výchovná činnost.....	30
2.4.1	Projekt Hasík.cz.....	33
2.4.2	Bezpečnostní portál Záchranný kruh.....	34
2.4.3	Projekt Vaše cesty k bezpečí	35
2.4.4	Instruktažní videa	36
2.4.5	Učebnice, časopisy	38
4.8	Informování obyvatelstva.....	40
2.5.1	Informování obyvatelstva před mimořádnou událostí.....	40

2.5.2	Informování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události	41
2.5.3	Informování obyvatelstva po mimořádné události	46
2.5.4	Informování obyvatelstva v zahraničí	46
2.6	Pojem senior	48
2.6.1	Stáří a stárnutí	49
2.6.2	Preventivně výchovná činnosti u seniorů	50
2.7	Pojem bezdomovec	52
2.7.1	Preventivně výchovná činnost u bezdomovců	53
2.7.2	Problematika vyloučených lokalit	58
3.	Cíle práce	61
4.	Metodika	62
4.1	Dotazníkové šetření	62
4.2	SWOT analýza	82
5.	Výsledky	88
6.	Diskuze	93
7.	Závěr	104
8.	Seznam použitých zkratk	105
9.	Literatura	107
10.	Seznam použitých obrázků	118
11.	Seznamu použitých tabulek	121
12.	Seznam příloh	122

1. ÚVOD

„Skutečná pohroma je, když nevíte co dělat“

(Záchranný kruh.cz)

Diplomová práce pojednává o preventivně výchovné činnosti v oblasti ochrany obyvatelstva. Toto téma jsem si vybrala pro svou aktuálnost potřeby vzdělávání dětí mateřských, základních a středních škol, dospělé populace, především seniorů. V posledních letech prochází celá naše společnost rozsáhlými změnami. K největším změnám dochází s postupem rozvoje vědy a hlavně techniky, ale hlavně i růstem národní ekonomiky, které mají největší a zásadní vliv na rozvoj naší společnosti. Tyto změny však kladou na nás všechny čím dál tím větší nároky, v oblasti vzdělávání, v oblasti komunikačních prostředků a komunikačních technologií, ale především v oblasti připravenosti na jakoukoliv mimořádnou událost. Naše společnost čelí častěji živelným katastrofám, průmyslovým haváriím, ale i sociálním, náboženským a etnickým konfliktům, jež mohou být spojeny s lokálními válkami. V poslední době čím dál více skloňujeme slovo terorismu, který nezná hranice, terorismus se tedy stává mezinárodním a celosvětovou problematikou. Neustále slyšíme ze všech stran problematiku řešení migrační otázky a problémy s migrační vlnou obyvatel Středního východu a Afriky. Musíme se snažit pro naše děti a budoucí generace zajistit a zachovat bezpečnou společnost. Ačkoliv je tato problematika tématem číslo jedna dnešní doby, měli bychom přece jen věnovat více pozornosti mimořádným událostem našeho běžného života (jakými jsou např. povodně, dopravní nehody většího rozsahu, únik nebezpečných chemických látek, ekologické havárie, požáry velkého rozsahu, epidemie atd.). Měli bychom se zaměřit na vzdělávání osob působících v oblasti ochrany obyvatelstva. Seznamovat obyvatelstvo (laickou veřejnost) s novými bezpečnostními riziky, s charakterem možného ohrožení, s možnostmi ochrany

a zdokonalovat jejich připravenost na mimořádné události a krizové situace. Po letech se podařilo Ministerstvu školství a tělovýchovy ČR opět prosadit do školních osnov základních škol v České republice základy branné výchovy. Výuka branné výchovy neexistuje jako samostatný předmět, ale daná tematika se má promítat do výuky ostatních předmětů. Výuka branné výchovy v dnešních dnech má na rozdíl od branné výchovy vyučované v období komunistického režimu úplně jinou podobu. Nikdo již dnešní děti nenutí běhat po lese s igelitovými pytlíky (i když generace našich vrstevníků na to do dnes „s láskou“ a s humorem vzpomíná), ani nemusí zvládat navlékání plynové masky, ale učí se o činnosti Armády ČR nebo výhodách členství ČR v NATO. Učí se jak se chovat při povodních, požárech nebo během chemických havárií. Na přípravě vzdělávacího materiálu „*Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí*“ pro základní a střední školy se mimo jiné podíleli hasiči a další bezpečnostní složky. Mimo dětí je pozornost zaměřena i na celoživotní vzdělávání dospělých osob formou e-learningových kurzů, přednášek atd. Vzhledem ke stárnutí populace je čím dál tím větší pozornost věnována věkové skupině seniorů. [20]

Člověk je nedílnou součástí prostředí a svou existencí toto prostředí spoluvytváří. Komunikace s obyvatelstvem je v případě vzniku mimořádné události, jedním ze základních pilířů krizových a havarijních plánů. Komunikace je velmi důležitá pro záchranu životů a zdraví obyvatelstva, majetku a životního prostředí. V období příprav na potenciální mimořádné události je předávání informací obyvatelstvu důležité pro předvídání problémů, které by mohly eventuálně vzniknout s přípravou na řešení mimořádných událostí. Obyvatelstvo, jež je již v období prevence informované o potenciálních mimořádných událostech a rizicích a o hlavních zásadách chování při vzniku nebezpečí se pak v průběhu krizové situace stává aktivním a platným subjektem, který v první řadě nepodléhá panice. [5]

2. SOUČASNÝ STAV OCHRANY OBYVATELSTVA

Plnění úkolů ochrany obyvatelstva je jednou z oblastí tzv. „civilního nouzového plánování“ státu. Civilním nouzovým plánováním rozumíme přípravu a koordinaci opatření k zajištění vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, ochrany obyvatelstva, funkční státní správy, chod hospodářství v krizové situaci, civilní podporu ozbrojeným silám za stavu ohrožení státu, vyhlášeného jako důsledek obrany státu před vnějším napadením nebo dokonce za válečného stavu. Civilní nouzové plánování je součástí připravenosti státu na předcházení a zvládnutí mimořádných událostí a krizových situací, jejímž cílem je ochránit obyvatelstvo a zajištění funkčnosti veřejné správy, chod hospodářství a plnění mezinárodních závazků. Ochrana obyvatelstva a ochrana infrastruktury má rozhodující význam pro fungování společnosti a to za jakékoliv situace. V případě ochrany infrastruktury se jedná o životně důležitou, tzv. kritickou infrastrukturu. Informovanost obyvatelstva je jeden z nejdůležitějších cílů v rámci civilní ochrany. Informovaný občan snáze zvládá nečekané mimořádné události a krizové situace. [2]

Nové právní normy, které vznikly v roce 2000, zavedly pojem Ochrana obyvatelstva. Ochrana obyvatelstva je širokou „multiresortní“ disciplínou, jež si můžeme vysvětlit jako plnění úkolů civilní ochrany, ale také jako „soubor činností a úkolů odpovědných orgánů veřejné správy, právnických a právnických fyzických osob a občanů, které vedou k zabezpečení ochrany života, zdraví, majetku a životního prostředí v souladu s platnými právními předpisy“. [1] Pojem ochrana obyvatelstva lze chápat v jeho širším či užším smyslu. [13] V jeho užším smyslu se dle zákona č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému jedná o plnění úkolů civilní obrany, zejména se jedná o varování obyvatelstva, jeho evakuaci, ukrytí a nouzové přežití a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku. [33] V jeho širším smyslu se jedná o přípravu na

mimořádnou událost a provedení záchranných a likvidačních prací složkami integrovaného záchranného systému. Pojem ochrana obyvatelstva dle Koncepce ochrany obyvatelstva od roku 2006 s výhledem do roku 2015 je chápan jako *„soubor činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky“*. [34]

Pojem ochrana obyvatelstva je dnes běžně používaným termínem, kterým označujeme integrovaný systém vazeb, vztahů a konkrétních opatření k ochraně obyvatelstva, ochraně jeho majetku v případě nejrůznějších možných situací, kdy může dojít k ohrožení obyvatelstva nebo jeho majetku, ať už se jedná o jen mimořádné události malého rozsahu v našem běžném každodenním životě nebo o nejrůznější možné nouzové situace nebo dokonce méně pravděpodobný, nikoliv však vyloučený ozbrojený konflikt. Tento integrovaný systém vazeb a vztahů je v řadě zemí v Evropě i na světě nazýván civilní ochranou nebo civilní obranou. [16]

Ochrana celé společnosti je základním úkolem státu, jenž se snaží zajistit bezpečnost svých občanů všemi svými dostupnými opatřeními. Naproti tomu ochrana obyvatelstva je samostatně řízená a koordinovaná činnost složek IZS a orgánů krizového řízení. Za účelem zvládnutí opatření jsou jako součást havarijních plánů vytvořeny tzv. plány konkrétních činností. [11]

2.1 Historie ochrany obyvatelstva v ČR

Historie ochrany obyvatelstva, jakožto relativně dlouhé období organizované ochrany obyvatelstva na území bývalého Československa, České a Slovenské Federativní Republiky a později České republiky je možné rozdělit do několika

časových úseků. Každý takový úsek z tohoto období má pak své charakteristické prvky. [16]

V předválečném období let 1935 – 1938 představovala civilní protiletdecká ochrana první historickou etapu existence ochrany obyvatelstva. Tato etapa však skončila zánikem republiky a vznikem Protektorátu Čechy a Morava. Organizace Civilní protiletdecké ochrany byla v té době řízena Ministerstvem vnitra. V jednotlivých městech vznikly poradní výbory civilní protiletdecké ochrany, které nahradily dobrovolné instituce Ústředí obrany obyvatelstva a místní výbory působící od roku 1929. Tyto výbory si získaly důvěru nejširších vrstev obyvatelstva bez ohledu na jejich polickou, náboženskou nebo národní příslušnost. Práce dobrovolníků položila základ pro vytvoření zákona č. 82/1936 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům a po jeho přijetí pokračovala v naplňování jeho ustanovení. Jedním z hlavních úkolů nově vzniklé organizace bylo zabezpečení obyvatelstva plynovými maskami a dostatečným počtem veřejných krytů. V roce 1940 na území protektorátu přešlo postupně veškeré řízení Civilní protiletdecké ochrany pod protektorátní policii, která mimo jiné zabezpečovala součinnost požárních jednotek a Červeného kříže. Až do osvobození v roce 1945 byly všechny složky Civilní protiletdecké ochrany podřízeny říšským složkám a byly začleněny do tzv. Luftschutzu [16]

Poválečné období po skončení druhé světové války, tj. v období let 1945 – 1951 je charakteristické hlavně likvidací civilní protiletdecké ochrany, která probíhala až do března 1948. V tomto období vláda minimalizovala opatření k ochraně obyvatelstva před vzdušným napadením a probíhala organizovaná likvidace zařízení a materiálu protiletdecké ochrany. Československá protiletdecká ochrana v roce 1947 dokonce neposkytovala ani minimální zabezpečení obyvatelstva před následky případného vzdušného napadení. Od dubna 1948 byly likvidace zařízení a materiálu pozastaveny a došlo k prvním opatřením na

její znovuoobnovení. Civilní ochrana začala být charakterizována jako ochrana života a statků před požáry a jinými mimořádnými ohroženími, ale i před leteckými útoky, jež byly hlavními úkoly navrhovaného zákona, který však nebyl nikdy tehdejším Národním shromážděním přijat. Konečně dne 17. května 1950 byl přijat zákon č. 62/1950 Sb., o ochraně před požáry a jinými živelnými pohromami spolu s vládním nařízením. [16]

V duchu totalitního režimu je pro období let 1951 až 1957 charakteristická výstavba civilní obrany pod přímým vlivem tehdejšího Sovětského svazu. Vládní usnesení o civilní obraně ze dne 13. července bylo přijato v roce 1951. Jeho přílohou bylo Nařízení o základních úkolech a povinnostech v civilní obraně na území tehdejší Republiky československé. Základní úkoly civilní obrany již měly mnohem širší činnost, např. vyrozumět včas obyvatelstvo měst, obcí, osad atd. o nebezpečí vzdušného útoku; zajistit ochranné prostředky a všechny druhy pomoci pro postižené obyvatelstvo měst, obcí a osad atd. k plnění úkolů v civilní obraně a organizovat je ve větší útvary a zajistit mimo jiné i jejich odborné proškolení. Působnost civilní obrany se rozšířila na zabezpečení ochrany užitkového zvířectva a hospodářství, zachování a zabezpečení uměleckých, historických a národních památek atd. Civilní ochrana byla zaměřena na klasické zbraně, i když v té době již byly známy účinky tzv. atomových zbraní. [16]

V rozmezí let 1958 až 1975 již civilní obrana plnila hlavně úkoly a opatření spojená s ochranou obyvatelstva a národního hospodářství v souvislosti s použitím zbraní hromadného ničení. V padesátých a šedesátých letech započala výstavba úkrytů pro obyvatelstvo a snaha o plošné zabezpečení ochrany obyvatelstva jednoduchými prostředky individuální chemické ochrany. V roce 1958 bylo přijato nové Usnesení vlády Republiky československé č. 49, o civilní obraně Republiky československé s přílohou Směrnice o civilní obraně

Republiky československé. V souvislosti se změnou administrativního uspořádání republiky a se změnou názvu státu na Československou socialistickou republiku (ČSSR), byl v roce 1961 přijat nový zákon č. 40 ze dne 18. dubna 1961, o obraně Československé socialistické republiky.[16]

Pro období od roku 1975 až do Sametové revoluce je charakteristický přechod civilní obrany z rezortu ministerstva vnitra pod resort ministerstva obrany a snaha legalizovat činnost civilní obrany v období míru. Začal být kladen velký důraz na ukrytí obyvatelstva, vybudování moderního systému včasného vyrozumění a varování obyvatelstva, orgánů a organizací; na zvyšování odolnosti národního hospodářství a zvyšování připravenosti jednotlivých odvětví k civilní obraně. V druhé polovině osmdesátých let byla stále více zohledňována úloha civilní obrany v době míru, hlavně při prevenci a likvidaci přírodních a antropogenních katastrof. Rada obrany přijala v roce 1982 (s platností od 1. 1. 1983) Směrnici o Civilní obraně ČSSR, která rušila usnesení vlády Republiky československé č. 49 z roku 1958. [16]

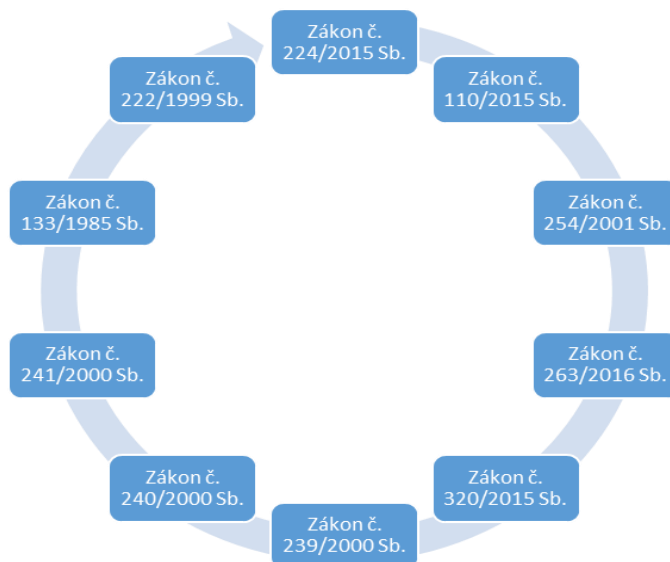
Časová etapa od roku 1990 až do 1. ledna 2001 se týkala činnosti novodobé civilní obrany v demokratických podmínkách tehdejší ČSFR a samostatné České republiky. Od roku 1993 je nově používán termín Civilní ochrana a od roku 2000 již hovoříme nově o tzv. ochraně obyvatelstva. K zásadním změnám v pojetí ochrany obyvatelstva došlo v roce 1997 a to přijetím usnesení vlády České republiky č. 710 ke koncepci zabezpečení úkolů civilní ochrany, jež jsou definovány Dodatkovým protokolem k Ženevským úmluvám. Toto usnesení již zahrnuje kontinuitu odpovědnosti za plnění úkolů civilní ochrany v době míru, za mimořádných událostí, za krizových situací nebo válečného stavu. Otázky týkající se bezpečnosti státu byly zakotveny v nově vznikající legislativě, v zákoně č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, kde jsou vymezeny

základní povinnosti státu v případě mimořádných situací (ochrana životů, zdraví a majetku obyvatelstva).

Přijetím dalších nových zákonů v roce 2000, tj. zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů, zákona č. 239/2000 Sb., o Integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (tzv. krizový zákon) byl nově do našeho právního řádu zaveden pojem **ochrana obyvatelstva** (obsažen v zákoně č. 239/2000 Sb.). Tato nově vznikající právní legislativa, obsahuje právní normy, které stanovují ministerstvům a ostatním ústředním správním úřadům, orgánům krajů, okresním úřadům obcím s rozšířenou působností, vybraným právníkům a fyzickým osobám konkrétní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva. [16]

2.2 Legislativa

Právní vymezení oblasti ochrany obyvatelstva obsahuje zákony, nařízení vlády, vyhlášky ministerstev obsahující základní informace připravenosti na mimořádné události, zajištění záchranných a likvidačních prací, ochranu obyvatelstva před a po vyhlášení některého z krizových stavů. Legislativa mimo jiné vymezuje základní pojmy, povinnosti a působnost integrovaného záchranného systému, pravomoci státních orgánů a povinnosti právníků osob při přípravě na i během mimořádné události. Pro potřeby této diplomové práce byly vybrány pouze nejdůležitější právní zákony týkající se oblasti ochrany obyvatelstva (obrázek 1).

Obrázek 1 Základní právní rámec ochrany obyvatelstva – vlastní zdroj

Základními právními předpisy jsou:

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky ve znění pozdějších předpisů definuje „zajištění bezpečnosti státu, vyhlášení nouzového stavu, stavu ohrožení státu eventuálně i válečného stavu, dále definuje zřízení Bezpečnostní rady státu“. [26]

Zákon č. 222/1999 Sb. o zajišťování obrany České republiky. Zákon „stanovuje povinnosti státních orgánů, územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob k zajišťování obrany České republiky před vnějším napadením a odpovědnost za porušení těchto povinností“. [41]

Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o znění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zákon vymezuje „pojem integrovaný záchranný systém, stanovuje složky integrovaného záchranného systému, definuje působnost a pravomoci státních orgánů a orgánů územních samosprávních celků, dále práva a povinnosti právnických a fyzických osob při ochraně obyvatelstva, před a po dobu krizových stavů (vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a eventuálně i válečného stavu), při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích“. Zákon dále vymezuje „základní pojmy, co se

pro účely daného zákona rozumí pod pojmy mimořádná událost, záchranné a likvidační práce, ochrana obyvatelstva, věcná a osobní pomoc, zařízení civilní ochrany“. [27]

Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) ve znění pozdějších předpisů. Zákon definuje pojmy krizový stav, krizová opatření, „stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisejí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením a při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury a odpovědnost za porušení těchto povinností“.

 [28]

Zákon č. 241/2000 Sb. o Hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „HOPKS). Zákon upravuje přípravu hospodářských opatření pro stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav (dále jen "krizové stavy") a přijetí hospodářských opatření po vyhlášení krizových stavů a stanoví pravomoc vlády, ústředních správních úřadů, České národní banky, krajských úřadů, obecních úřadů obce s rozšířenou působností (dále jen „správní úřad“) a orgánů územních samosprávných celků při přípravě a přijetí hospodářských opatření pro krizové stavy. Stanoví též práva a povinnosti fyzických a právnických osob při přípravě a přijetí hospodářských opatření pro krizové stavy“.

 [58]

Zákon české národní rady č. 133/1985 o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů představuje právní rámec pro „zaměření preventivně výchovné, propagační a ediční činnosti na úseku požární ochrany a ministerstvo vnitra se podílí na jejím zabezpečování“ (§ 24 odst. 1 písm. l) zákona o požární ochraně). HZS na základě ustanovení zákona o požární ochraně (§ 26 odst. 2 písm. o) „zabezpečuje preventivně výchovnou, propagační a ediční činnost na úseku požární ochrany podle zaměření stanoveného ministerstvem“. Dále i obce a obecní úřady podle ustanovení zákona organizují preventivně výchovnou činnost (§ 29 odst. 1 písm. n) zákona o požární ochraně). V neposlední řadě i občanská sdružení,

veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany se „podílejí na činnosti směřující k předcházení požárům, zejména na preventivně výchovné činnosti mezi občany a mládeží“ (§ 75 odst. 1 písm. d) zákona o požární ochraně).[29]

Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Zákon „stanoví systém prevence závažných havárií pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí“

[30] a nahradil původní platný zákon č. 59/2006 Sb. o „prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)“ [36]

Zákon č. 254/2001 Sb. Zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) má „chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování i zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a zajistit bezpečnost vodních děl v souladu s právem Evropských společenství. Účelem tohoto zákona je též přispívat k zajištění zásobování obyvatelstva pitnou vodou a k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo závislých suchozemských ekosystémů“.[37]

Od 1. 1. 2017 vešel v účinnost nový atomový zákon, zákon č. 263/2016 Sb., který nahradil zákon č. 18/1997 o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření

(atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů. Zákon „zapracovává příslušné předpisy Evropského společenství pro atomovou energii (dále jen „Euratom“) a Evropské unie, zároveň navazuje na přímo použitelné předpisy Euratomu a Evropské unie a upravuje podmínky mírového využívání jaderné energie, podmínky vykonávání činností v rámci expozičních situací, nakládání s radioaktivním odpadem a vyhořelým jaderným palivem, schvalování typu některých výrobků v oblasti mírového využívání jaderné energie a ionizujícího záření a podmínky přepravy radioaktivní nebo štěpné látky, radioaktivního odpadu nebo vyhořelého jaderného paliva, monitorování radiační situace, zvládání radiační mimořádné události, podmínky zabezpečení jaderného zařízení, jaderného materiálu a zdroje ionizujícího záření (dále jen „zabezpečení“), požadavky k zajištění nešíření jaderných zbraní a výkon státní správy v oblasti mírového využívání jaderné energie a ionizujícího záření“. [38]

V roce 2015 vešel v platnost nový **zákon č. 320/2015 o Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů**. Zákon definuje úkoly a povinnosti Hasičského záchranného sboru ČR. Jeho základním úkolem je podílet se na „zajišťování bezpečnosti České republiky plněním a organizováním úkolů požární ochrany, ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování, integrovaného záchranného systému, krizového řízení a dalších úkolů, v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem a jinými právními předpisy“. Mimo jiné se HZS ČR podílí ve spolupráci s MZV ČR na organizování humanitární pomoci poskytované ČR ze zahraničí a vykonává mimořádně i úkoly „jejichž splnění je nezbytné v zájmu ochrany života nebo zdraví obyvatel, životního prostředí, zvířat nebo majetku“ za podmínek daných zákonem. [42]

2.2.1 Legislativní a metodický rámec PVČ

Oblast preventivně výchovné činnosti (dále jen „PVČ“) má základní ustanovení v zákoně č. 133/1985 Sb. o požární ochraně. Zákon uvádí úkoly pro MV – GŘ HZS ČR, pro HZS krajů, pro obce, pro občanská sdružení, veřejně

prospěšné organizace a jiná občanská sdružení. PVČ vymezuje zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, kde jsou stanoveny úkoly HZS kraje. HZS kraje má za úkol organizovat instruktáže a školení v oblasti OOB a k tomu účelu zřizovat vzdělávací zařízení. V zákoně č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení má HZS kraje za úkol seznámit obce a právnické a fyzické osoby (dále jen „PaFO“) s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými ohroženími a se způsobem jak budou provedena. Vyhláška č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva řeší způsob a obsah informování, mimo jiné sebeochranu a vzájemnou pomoc. PVČ je obsažena v Koncepti ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, která v oblasti výchovy a vzdělávání uvádí jako jednu z priorit zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva. [19]

2.2.2 Metodická podpora

Vedle legislativních dokumentů je problematika ochrany obyvatelstva obsažena také ve strategiích, metodikách a koncepcích. Mezi nejdůležitější metodické dokumenty řadíme: Bezpečnostní strategii ČR, Obrannou strategii ČR, Koncepti ochrany obyvatelstva do roku 2020 a s výhledem do roku 2030, Novou strategii koncepce NATO, Evropskou bezpečnostní strategii a Bílou knihu o obraně. [39] Pro potřeby PVČ a diplomové práce byl vybrána jedna z nejdůležitějších metodik - Koncepce ochrany obyvatelstva.

2.2.3 Koncepce ochrany obyvatelstva

Jak již sám název Koncepce ochrany obyvatelstva napovídá, jedná se o strategický plánovací a klíčový dokument, jež popisuje souhrnně systém ochrany obyvatelstva v multiresortní šíři a komplexnosti. „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“ navázala na nově vzniklou legislativu z roku 2000 (zákon č. 238/2000 Sb. o HZS, zákon č. 239/2000

Sb. o IZS, zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, zákon č. 241/2000 Sb. o (HOPKS) jako odpověď na rozvoj ochrany obyvatelstva v současných podmínkách. Zde je již termín ochrana obyvatelstva charakterizován jako soubor činností a postupů, věcně příslušných orgánů a dalších subjektů i občanů směřujících k minimalizaci dopadů mimořádné události (dále jen „MU“) na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí. Činnosti a postupy jsou komplexně vnímány jako součást havarijního, krizového a obranného plánování. [34]

Na tuto Koncepti navázala novější „Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020“, jejíž součástí již bylo i vyhodnocení stavu realizace předchozí koncepce a stanovení východiska a strategických závěrů pro Koncepti do roku 2013 s výhledem do roku 2020. [35]

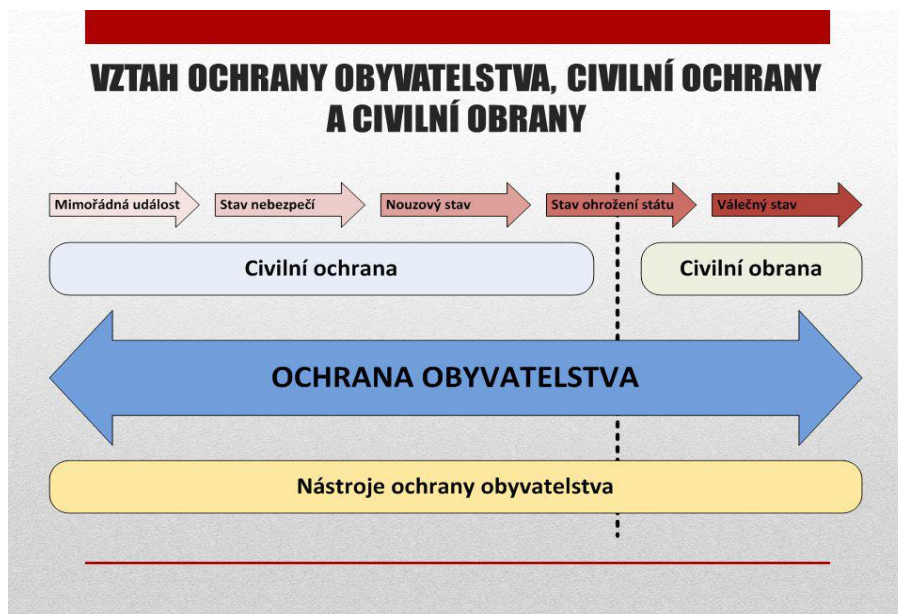
V současné době je aktuálně v platnosti poslední a nejnovější „Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, jejíž součástí je opět vyhodnocení stavu realizace předchozí koncepce s výhledem do roku 2020. Plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva nebo civilní ochrany se věnuje zejména oblasti evakuaci, varování, ukrytí a nouzovému přežití obyvatelstva, zabezpečení veřejného pořádku, ochraně života a zdraví obyvatel, zvládnutí povodňových rizik a zabezpečení fungování státní správy a samosprávy při mimořádné události nebo krizové situaci. Koncepte mimo jiné uvádí, že připravenost systému čelit současným situacím již nevystačí s pouhým nasazením sil a prostředků bezpečnostních složek státu, ale je třeba hledat nové cesty, nástroje a postupy, jež spočívají hlavně v efektivním zapojení všech subjektů, které mohou být schopny tomuto systému také napomoci. [6]

Koncepte si klade za cíl rozpracovat a jednoznačným způsobem uchopit její vize a úkoly ze strategických plánů a zajistit jejich implementaci do praxe. Za základní oblasti ochrany obyvatelstva považujeme: síly a věcné zdroje, úkoly

ochrany obyvatelstva, krizové řízení výchovu a vzdělávání, vědu a výzkum. [43] Zpracovatelem Koncepce ochrany obyvatelstva je MV ČR. [39]

2.3 Ochrana obyvatelstva v ČR

Ochrana obyvatelstva slouží hlavně k ochraně životů, zdraví a majetku osob. Zahrnuje celý soubor činností a postupů věcně příslušných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva. Jejím cílem je minimalizace dopadů možné mimořádné události a krizové situace na životy, zdraví lidí a jejich životní podmínky. Ochrana zdraví, životů a majetku je spolu se zachováním územní celistvosti a ochranou demokratických základů naší republiky základní funkcí státu. [16] Ochrana obyvatelstva je celý komplex realizovaných opatření v případě mimořádné události a krizové situace vymezených zákonem č. 239/200 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a vyhláškou MV ČR č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. Opatření ochrany obyvatelstva uskutečňují složky Integrovaného záchranného systému, zejména pak Hasičský záchranný sbor ČR. Efektivní realizaci opatření ochrany obyvatelstva je zajištěno zpracováním havarijních a krizových plánů a plánu obrany, za jejichž provádění je odpovědnost rozdělena mezi orgány státní správy a samosprávy, ale i na právnické osoby, podnikající fyzické osoby a fyzické osoby. Zjednodušeně řečeno můžeme říci, že ochrana obyvatelstva je věcí náš všech. Ochranu obyvatelstva je možné chápat i v užším smyslu, a sice plnění úkolů Civilní obrany. Obrázek 2 schematicky zobrazuje možný vztah ochrany obyvatelstva, civilní obrany a civilní ochrany. [33]

Obrázek 2 Vztah ochrany obyvatelstva, civilní ochrany a civilní obrany [6]

2.3.1 Vysvětlení pojmů

V souvislosti s ochranou obyvatelstva je vhodné vysvětlit několik důležitých pojmů.

Ochranou obyvatelstva dle §2, písmena e) zákona č. 239/2000 Sb. o IZS rozumíme „*plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví, a majetku*“. [27]

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 definuje ochranu obyvatelstva jako „*souhrn opatření, která napomáhají k zabezpečení ochrany života a zdraví lidí, majetku a životního prostředí*“. [6]

Mimořádnou událostí dle § 2, písmene b) zákona č. 239/2000 Sb. o IZS rozumíme „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací*“. [27]

Krizovou situací dle § 2, písmena b) zákona č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) rozumíme „*mimořádnou událost podle zákona o IZS, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu (dále jen „krizový stav“)*“. [28]

2.3.2 Úkoly Ministerstev v rámci ochrany obyvatelstva

Ministerstvo vnitra ČR (dále jen „MV ČR“) je ústředním orgánem státní správy pro civilní nouzové plánování a ochranu obyvatelstva při přípravě na MU. MV ČR má na starosti sjednotit postupy ostatních ministerstev, krajských úřadů, obecních úřadů, právnických a fyzických osob. V jeho kompetenci je dále usměrňování IZS, provádět kontrolu poplachových plánů IZS jednotlivých krajů a je zpracovatelem Ústředního poplachového plánu IZS.

MV ČR a jiné správní úřady mají za úkol při přípravě na MU, provádět záchranné a likvidační práce („dále jen ZaLP“), a v případě nutnosti ochrany obyvatelstva mají v rámci své působnosti na starosti:

- vést analýzu možných zdrojů rizik MU, vést analýzu míry ohrožení v rámci prevence, sjednávat nápravu skutečností, které by mohly zapříčinit vznik MU;
- okamžitě zorganizovat opravy veřejných zařízení nezbytných pro ochranu obyvatelstva;
- rozhodnout o činnostech k provedení ZaLP ke zmírnění následků MU v případě, že MU přesahuje státní hranice ČR, nebo je vyhlášen nejvyšší stupeň poplachu, o koordinaci je požádáno přímo velitelem zásahu, starostou ORP nebo hejtmanem kraje;
- zpravuje a připravuje Koncepti ochrany obyvatelstva;
- zajišťuje provoz jednotného systému varování (dále jen „JSVV“);

Ministerstvo zdravotnictví ČR má na starosti koordinaci činnosti poskytovatelů zdravotnické záchranné služby a poskytovatelů zdravotnické dopravní služby a přepravu pacientů neodkladné péče na vyžádání kraje, jestliže daná MU přesahuje jeho územní obvod.

Ministerstvo dopravy ČR má na starosti zabezpečení tzv. dopravního informačního systému, celostátního informačního systému pro ZaLP, pro potřeby správních úřadů a základních složek IZS. Dopravci a správní úřady musí MD ČR poskytnout veškeré potřebné podklady pro dopravní informační systém, před každou přepravou nebezpečných věcí na silnici, železnici, vnitrozemskou vodní dopravou nebo letecky. [39]

2.3.3 Úkoly HZS kraje

HZS kraje má v oblasti ochrany obyvatelstva za úkol zpracování poplachového plánu IZS, zajištění havarijní připravenosti v součinnosti s obecními úřady ORP a dalšími správními úřady a obcemi ve svém kraji. Zajištění připravenosti ověřuje cvičeními. HZS kraje zpracovává havarijní plán kraje, spolupracuje na zpracování povodňového plánu kraje, zpracovává vnější havarijní plán kraje.

Jedním z hlavních úkolů HZS kraje v rámci ochrany obyvatelstva je zabezpečení varování a vyrozumění a koordinace ZaLP a plnění úkolů stanovených MV ČR. Má za úkol organizaci a koordinaci evakuace, nouzového ubytování, nouzového zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími prostředky k zajištění přežití obyvatelstva. Vede evidenci materiálu civilní ochrany, vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany. V neposlední řadě má na starosti organizaci a koordinaci humanitární pomoci. HZS kraje v rámci oblasti ochrany obyvatelstva mimo jiné organizuje instruktáže a školení zaměřené na přípravu složek IZS a jejich vzájemnou součinnost. [39]

2.3.4 Úkoly obecních úřadů

Obecní úřad má při výkonu státní správy plnit z pohledu ochrany obyvatelstva hlavně tyto úkoly: zajišťovat připravenost obce na mimořádnou událost, podílet se na provádění záchranných a likvidačních prací, zajišťuje varování, evakuaci a ukrytí jejích obyvatel před hrozícím nebezpečím, má na starosti hospodaření s materiálem civilní obrany, poskytuje podklady pro zpracování havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu HZS kraje, spolupracuje při zajištění nouzového přežití obyvatel obce, vede přesnou evidenci staveb civilní obrany a provádí jejich kontrolu. Obecní úřad seznamuje PaFO s druhy možného ohrožení, s přípravami na záchranné a likvidační práce prostřednictvím školení. V neposlední řadě obecní úřad vykonává kontrolní činnost ve smyslu dodržování zákona o IZS, při zjištění porušení povinnosti má právo uložit pokutu. [33]

2.3.5 Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby

Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby, které jsou zahrnuté do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu jsou povinny bezplatně poskytovat a aktualizovat požadované údaje, musí zajistit pro své zaměstnance, kteří by mohli být postiženi předpokládanou MU, informace o hrozící MU a navržených možných způsobech její likvidace, jsou povinny zajistit systém varování, evakuaci, popřípadě ukrytí svých zaměstnanců dle potřeby, musí zajistit organizování záchranných prací a v neposlední řadě musí zorganizovat přípravy na sebeochranu a vzájemnou pomoc. V případě, že právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba provozuje školské, zdravotnické, sociální nebo podobné zařízení, je povinna vytvořit podmínky pro výdej ochranných masek, dětských ochranných vaků, ochranných oděvů, filtrů a dalších ochranných prostředků.

Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby jsou povinny poskytnout osobní nebo věcnou pomoc na přímou výzvu velitele zásahu, nebo starosty obce nebo OPIS HZS. Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby musí, ale také strpět vstup osob na jejich pozemky, provedení terénních úprav, budování ochranných staveb, vyklízení pozemku nebo odstranění staveb, či porostů pokud si to daná MU a s tím spojené zajištění ZaLP vyžaduje. Náhradou za plnění těchto výše zmíněných úkolů civilní obrany mohou právnícké osoby a podnikající fyzické osoby získat náhrady výdajů spojených s ochranou obyvatelstva. [33]

2.4 Preventivně výchovná činnost

Preventivně výchovná činnost je *„je souhrn organizačních, technických a provozních opatření a činností zaměřených na výchovu obyvatelstva s cílem předcházet vzniku mimořádných událostí a v případě jejich vzniku dosáhnout zmírnění nežádoucích dopadů mimořádné události na zdraví, životy, majetek či životní prostředí odpovídajícím chováním obyvatelstva“*. [46]

Obsah, zaměření a formu preventivně výchovné činnosti pro ochranu obyvatelstva stanovuje MV-GŘ HZS ČR. Jejím hlavním cílem je umožnit občanům přístup k informacím o možných rizicích vzniku MU a o následném ohrožení životů a zdraví obyvatel, jejich majetku a životního prostředí. Cílem je informovat o způsobech prevence a přípravách na řešení následků případných MU. Mimo jiné je cílem popularizovat výsledky činnosti HZS ČR a jeho poslání. Podle zákona č. 239/2000 Sb., o IZS § 25 odst. 1, mají fyzické osoby pobývající na území ČR právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při MU. Realizace těchto práv FO je uložena následujícím subjektům: MV-GŘ HZS ČR, HZS krajů, OÚ, PO a PFO. Obsahem PVC jsou následující témata:

- zdroje a místa nebezpečí vzniku MU v okolí bydliště a pracoviště;

- opatření, která jsou připravená k záchraně a ochraně zdraví, života a majetku;
- varování (varovný signál) a chování po jeho vyhlášení;
- čísla tísňového volání;
- poskytování první pomoci;
- používání hasicích přístrojů;
- evakuace, evakuační zavazadlo;
- improvizované ukrytí, improvizovaná ochrana v budovách;
- improvizovaná ochrana dýchacích cest, očí a povrchu těla;
- provádění částečné dekontaminace;
- chování při různých druzích MU (povodeň, únik nebezpečných látek, hrozba teroristického útoku nebo akce apod.). [8]

Preventivně výchovná činnost se zaměřuje na všechny věkové skupiny obyvatelstva. Nejvíce rozšířenou věkovou skupinou v rámci PVČ jsou děti předškolního věku, žáci základních a středních škol, dospělé osoby, senioři a specifické skupiny obyvatelstva (mentálně postižení, nevidomí, neslyšící atd.). Druhou nejrozšířenější skupinou hned po dětech jsou senioři. HZS ČR podporuje projekty v rámci PVČ jako doplněk výuky na školách:

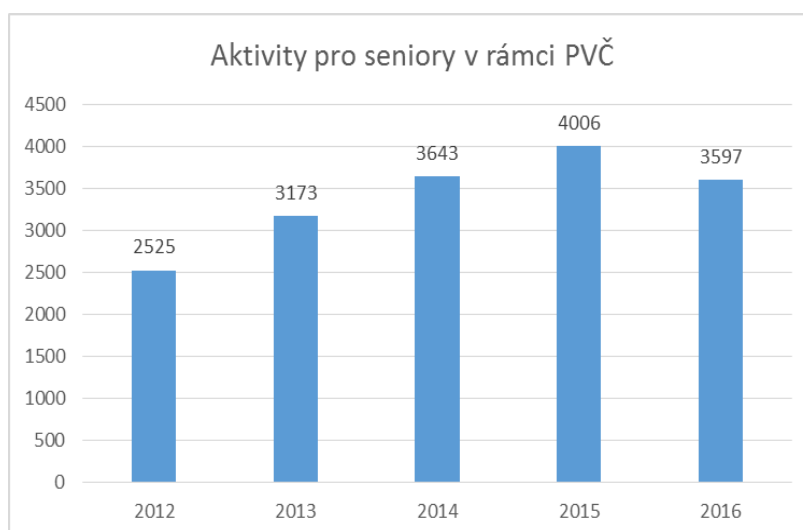
- bezpečnostní internetový portál "Záchranný kruh";
- Vaše cesty k bezpečí;
- Hasík CZ;
- Kampaň "Bezpečné cestování".

Mimo jiné HZS ČR pořádá v rámci PVČ různé soutěže pro děti a mládež. [46]

Preventivně výchovná činnost u PO je součástí statistické ročenky HZS, tabulka 1 uvádí souhrn za období let 2012 až 2015 za celou Českou republiku.

Tabulka 1 Statistická ročenka 2016 PO – HZS ČR – Preventivně výchovná činnost [53]

	2012		2013		2014		2015		2016	
	počet aktivit	počet osob	počet aktivit	počet osob	počet aktivit	počet osob	počet aktivit	počet osob	počet aktivit	počet osob
pro předškolní zařízení (mimo projektu Hasík CZ a pohybově-vědomostních soutěží)	136	5181	173	10973	221	10709	272	12246	363	15628
pro základní a střední školy (mimo projektu Hasík CZ a pohybově-vědomostních soutěží)	355	32249	363	40357	404	34444	578	43432	746	54863
pro vysoké školy	-	-	33	848	70	2021	34	1828	48	1997
projekt Hasík CZ+A3:A12	-	-	266	59303	182	46265	238	43526	224	35496
senioři	58	2525	101	3173	104	3643	133	4006	114	3597
pro osoby invalidní a se zdravotním postižením	37	1294	31	858	26	677	35	801	53	1686
příprava učitelů	45	830	99	3558	76	1304	56	1822	38	1442
pohybově-vědomostní soutěže	53	10009	66	10906	61	18958	76	13374	100	16591
exkurze na stanicích	3348	88362	4121	110154	3986	102972	3584	107124	3132	111513
projekt Hasík CZ	2282	47578	1980	43394	2084	44642	2003	53315	2028	65914

Obrázek 3 Statistika PVČ pro seniory 2012-2016 HZS ČR [53]

Jedním z hlavních úkolů PVČ rok 2016 byla mimo jiné i příprava seniorů, která probíhala nejčastěji ve spolupráci s kluby seniorů a v rámci Senior akademií. Příslušníci HZS ČR tak proškolili v loňském roce 3 597 seniorů během 114 pořádaných akcí, což je ve srovnání s rokem 2015 pokles počtu účastníků o 10,21 % (obrázek 3).

Projekt Ochrana člověka za mimořádných událostí má svou vlastní www stránku <http://www.ocmu.cz/>. Stánky jsou spravovány Centrem pro bezpečný stát. Cílem tohoto portálu je „poskytnout na jednom místě všechny dostupné materiály a pomůcky pro učitele v mateřských, základních a středních školách k výuce OČMU a k začlenění této problematiky do výuky. Portál vznikl ve spolupráci Hasičského záchranného sboru ČR a nestátní neziskové organizace Centrum pro bezpečný stát“. [71]

2.4.1 Projekt Hasík.cz

Preventivní projekt si klade za cíl pomocí odborně vyškolených instruktorů (z řad příslušníků HZS a SJDH), předat dětem základních škol důležité informace z oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva.[32] Projekt (obrázek 4) se dále zabývá samotným vzděláváním pedagogů a vzděláváním instruktorů PVČ z řad HZS a JSDH. Úspěchy PVČ projektu Hasík.cz stály v roce 2005 u zrodu Konceptce PVČ HZS Moravskoslezského kraje a následně si obdobnou Konceptci PVČ zpracovaly i další kraje (např. HZS Středočeského kraje v roce 2010). [48]

Obrázek 4 – Logo „Hasík.cz“ [48]

2.4.2 Bezpečnostní portál Záchranný kruh

Bezpečnostní portál je nezisková organizace sdružující záchranářské subjekty a další organizace, v jejichž spolupráci vyvíjí a realizuje systém informování, vzdělávání a prevence v oblasti běžných rizik a MU. Bezpečnostní portál slouží především pro informovanost obyvatelstva, ke komunikaci a k přípravě na běžná nebezpečí, MU i ke vzdělávání na školách v ČR. Prostřednictvím portálu jsou veřejnosti poskytovány aktuální informace zejména z oblasti hrozících nebezpečí, dále je zajišťována komunikace s obyvatelstvem i případná pomoc obyvatelstvu. Portál obsahuje informace pro veřejnost, školy, města a obce a záchranáře.

Obrázek 5 Pan Kroužek – plyšový maskot [47]

Záchranný kruh připravuje velké množství projektů a materiálů pro školy, záchranáře a jejich PVČ, pro všechny cílové skupiny i pro veřejnost organizuje vzdělávací i preventivně vzdělávací akce, podílí se na přípravě celostátní koncepce v oblasti běžných rizik a MU. Výčet základních projektů: deskové hry pro děti, mobilní aplikace, interaktivní kurzy, informační systém pro města a obce, organizuje Dny záchranářů, spravuje Informační bezpečnostní portál, organizuje konference a řídí Centrum zdraví a bezpečí v Karlových Varech. Maskotem asociace Záchranný kruh je Pan Kroužek (obrázek 5).

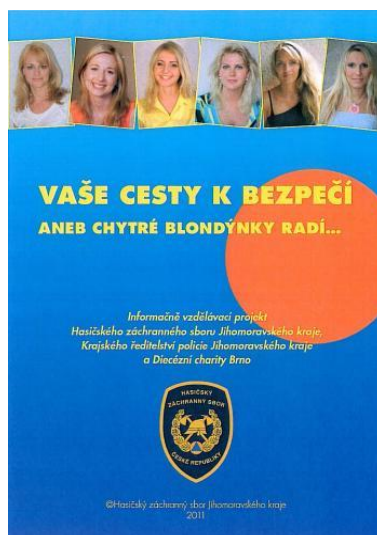
Žije v době mobilních telefonů a tak již i portál Záchranný kruh nabízí několik animovaných a namluvených mobilních aplikací:

- Animovaná první pomoc;
- Dopravní výchova pro děti;
- Malý záchranář;
- Tísňomat.

Tyto mobilní aplikace jsou ke stažení pro aplikace Android a Apple. [47]

2.4.3 Projekt Vaše cesty k bezpečí

Informační vzdělávací projekt „Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí“ (obrázek 6) byl vytvořen ve spolupráci HZS Jihomoravského kraje (dále jen „JmK“), Krajského ředitelství JmK a ZZS JmK v roce 2008 za účelem seznámit veřejnost srozumitelnou formou s problematikou ochrany obyvatelstva a požární prevence. Publikace je poměrně obsáhlá a je rozdělena do 67 různých témat, jak správně postupovat při běžném ohrožení (nebezpečí silničního provozu, cest do přírody atd.), jak postupovat v případě ohrožení naší bezpečnosti a majetku (kriminalita, kriminalita páchaná na dětech a seniorech, kyberkriminalita), jak postupovat v případě MU většího rozsahu (povodně, požáry, extrémní klimatické jevy, blackout), jak postupovat v případě varování, evakuace, jak správně nahlásit MU na tísňových linkách atd. [49]

Obrázek 6 Publikace „ Vaše cesty k bezpečí“ zdroj HZS ČR

2.4.4 Instruktažní videa

Seriál krátkých videoklipů s názvem „Štěstí přeje připraveným“ vyrobený ve spolupráci MV-GŘ HZS ČR a Institutu ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč atraktivní a poučnou formou informuje jak se správně chovat při MU a jak MU pokud možno předcházet. Instruktažní videa jsou natočena na různá témata:

- Stabilizovaná poloha;
- Požár auta;
- Hašení oleje;
- Věvec – adventní věvec;
- Záchrana z ledu;
- Záchrana tonoucího;
- Resuscitace
- Hlášení kouře (kouřové hlásiče) [50]

HZS Středočeského kraje vytvořil ze svých vlastních finančních prostředků novější video projekt s názvem „ Od prstýnku k vrtulníku, aneb nový video projekt středočeských hasičů v rámci „OČMU – Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ (obrázek 7). Na celém projektu se podílí realizační tým,

který je z převážné většiny tvořen příslušníky z úseku prevence. Ze slov náměstka ředitele HZS Středočeského kraje pro prevenci a civilní nouzovou připravenost plk. Ing. Jana Ryšavého „osobně si vážím velkého nadšení všech tvůrců, kteří věnují natáčení nezanedbatelnou část i ze svého volného času“ a zmínky, že „za celý kolektiv mohu závěrem říci, že budeme rádi, když naše preventivní klipy zabrání byť jen jedinému úrazu - to je jejich hlavní poslání!“ je cítit, že tuhle práci dělají opravu lidé s láskou a ochotou. [64]

Obrázek 7 Klipy HZS Středočeského kraje v rámci OČMU [64]

Videa jsou natočena na následující témata:

- Prázdninové rady aneb jak bezpečně prožít léto;
- Létající přání jako příčiny požárů aneb smajlík způsobující milionové škody;
- Požáry v domácnostech II.;
- Bezpečnost při lyžování a snowboardingu;
- Záchrana z lanovek, Letecká služba PČR a letečtí záchranáři;
- Požáry v domácnostech I.;
- Kapesní zloději, požáry adventních věnců, zábavní pyrotechnika;
- Bezpečnost chodců a používání reflexních prvků I.;
- Bezpečnost chodců a používání reflexních prvků II.;
- Tísňové linky;
- Možná rizika červených kontejnerů na vysloužilá elektrozařízení;

- Dětská hřiště, upozornění na možná nebezpečí v přírodním prostředí;
- Parkour, nebezpečné fotbalové branky a nebezpečí v přírodním prostředí;
- Jak sundat těsný prstýnek z prstu?;
- Prodlužovací kabely mohou zkazit vánoční pohodu. [64]

Všechna videa tohoto projektu jsou ke zhlédnutí na internetu na www adrese:
<https://www.youtube.com/watch?v=a0HA2V0is1s>

2.4.5 Učebnice, časopisy

Mimo portály, projekty a videa existuje mnoho dalšího instruktážního výukového materiálu pro děti mateřských, základních a středních škol. Výčet všech dosud vydaných tištěných či natočených instruktážních materiálů je mnohem obsáhlejší, než je zde pro účely diplomové práce uvedeno.

V rámci programu „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“ vznikla stejnojmenná příručka pro učitele základních a speciálních škol vydaná pod vedením MV-GŘ HZS ČR. Příručka obsahuje i testovou část s otázkami, které mají za úkol ověřit znalosti dětí rozdělených do dvou cyklů (I. Cyklus pro 5. třídy, II. cyklus pro 6 až 8 třídu). Jak autoři uvádí, zaměření na prevenci u dětí nám zajistí budoucí zodpovědné a informované dospělé. [51]

Pro výuku dětí na základních školách vznikly i další materiály. Jedním z nich je „Metodická příručka k výuce tematiky Ochrany člověka za mimořádných událostí na 2. stupni ZŠ: podle projektu NAPLNO“. Příručka je primárně určena učitelům, jejich případným spolupracovníkům a pomocníkům ve výuce z řad hasičů, záchranářů, zdravotníků atd. Témata pro výuku si v ní ovšem najdou i ti, kteří pracují s dětmi a mládeží ve volném čase. V neposlední řadě

jak uvádí autoři, ji pak mohou využít i vyučující ze středních škol, pokud budou mít zájem. [45]

Obrázek 8 Metodická příručka k výuce tematiky Ochrany člověka na 2. stupni ZŠ [45]

Další materiály, které se zabývají tématem ochrany obyvatelstva a PVČ je časopis 112 s měsíční periodicitou a Česko-slovenský magazín Rescue report s dvouměsíční periodicitou (obrázek 8). Magazín Rescue report je určen všem složkám IZS s orientací na mezirezortní a mezinárodní výměnu zkušeností. Časopis 112 věnuje pravidelně problematice PVČ dostatečný prostor. HZS jednotlivých krajů informují o svých aktivitách v rámci PVČ pro obvyklé věkové skupiny (jakými jsou žáci základní a středních škol a senioři), ale například PVČ u osob se specifickými potřebami (u osob s mentálním postižením, osob sluchově postižených a osob nevidomých).

Obrázek 9 Časopis 112 a Rescue Report – zdroj HZZ ČR a RESCUE media.cz

4.8 Informování obyvatelstva

Následující kapitoly jsou věnovány fázím informování obyvatelstva. Každá z fází má svá specifika a odlišný přístup k jejich realizaci. Jedná se o informování obyvatelstva před mimořádnou událostí, při hrozbě nebo již při akutním vzniku MU a informování obyvatelstva po MU.

2.5.1 Informování obyvatelstva před mimořádnou událostí

V případě informování obyvatelstva v období klidu, tedy před vznikem MU, se jedná o preventivní opatření (tzv. preventivně výchovnou činnost). Jde o informování obyvatelstva o možných nebezpečích, o systému ochrany obyvatelstva, o způsobu varování, o doporučených zásadách chování před, při i po mimořádné události a mimo jiné také o místu, kde je možné získat další informace. Úkolem preventivně výchovné činnosti je připravit obyvatelstvo předem na případnou MU tak, aby byly při vzniku MU eliminovány ztráty na životech, zdraví, majetku a životním prostředí, aby bylo zabráněno panice, aby obyvatelé byli schopni ochránit sebe a poskytnout pomoc svému okolí, rodině,

svým spoluobčanům. V období, kdy objektivně nehrozí žádná MU a obyvatelé se necítí nijak ohrožováni, nejeví příliš velký zájem o informace tohoto druhu, i přesto je snahou informace tohoto typu zveřejňovat a snažit se je předat. Počty obětí neinformovaného obyvatelstva jsou mnohem větší. V tomto období by se obyvatelstvo mělo dozvědět především o konkrétním možném ohrožení, které hrozí v dané oblasti, ale i o hrozbách většího rozsahu (v rámci celého kraje, celé republiky nebo i přesahující hranice státu). Důležité je podání doporučených informací, jak se v dané situaci zachovat, o způsobu varování, kde se ohrožené obyvatelstvo může dozvědět další informace, jak se k nim dostat a na koho se obrátit. V případě vzniku MU je pak nutné být připraven a reagovat na zvýšený zájem obyvatelstva o informace. V případě opakování podobného typu MU je možné využít zkušenosti obyvatel z předchozí MU. [40]

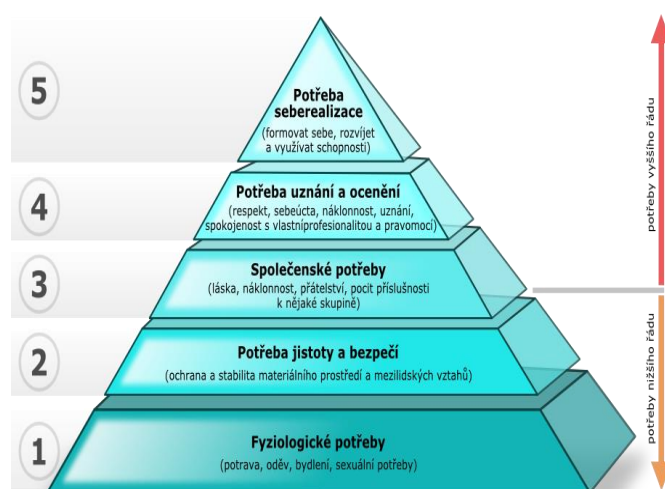
2.5.2 Informování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události

Obyvatelstvo, které je včas, již v období prevence informované o potencionálních MU a rizicích a o hlavních zásadách chování při vzniku nebezpečí se pak v průběhu krizové situace stává aktivním a platným subjektem, který v první řadě nepodléhá panice. [5]

Informace, které jsou obyvatelstvu podávány v období hrozby nebo vzniku MU, jsou nedílnou součástí preventivních opatření, které mohou zabránit nebo zmírnit dopady MU. V tomto období už se jedná o vydání tzv. tísňových informací, které by měly následovat bezprostředně po varování obyvatelstva. Obyvatelstvu jsou sdělovány konkrétní informace o tom, z jakého důvodu bylo varování vydáno, instrukce o doporučeném chování obyvatel, o průběhu dané mimořádné události a o postupu záchranných a likvidačních pracích. V tomto období je nutné předávat obyvatelstvu informace o postupu řešení MU a o přijatých opatřeních na její postupné zvládnutí. Je třeba předcházet šíření

nepravdivých informací a fám, které by v průběhu řešení MU byly kontraproduktivní. Informace je třeba formulovat obsahově jasně a přesně, předávat je pozitivním způsobem, aby veřejnost byla co nejvíce klidná (je nutno volit správná a vhodná slova). Informace je třeba předávat bezprostředně, nezamlčovat žádná důležitá fakta a informace opakovat často za sebou, abychom informace dostali k co největšímu počtu obyvatel. Komunikační jazyk je třeba přizpůsobit a tzv. zlidštit, aby předávané informaci porozumělo co nejvíce osob. Pro komunikaci a informování obyvatelstva je důležitá spolupráce všech zasahujících složek, médií, orgánů státní správy a samosprávy. [47]V dnešní době sehraávají klíčovou roli v průběhu MU sdělovací prostředky (tištěná média, televize, rádio nebo stále více využívaný internet), jak při řešení následků MU, tak v přípravě obyvatel. [47][40]

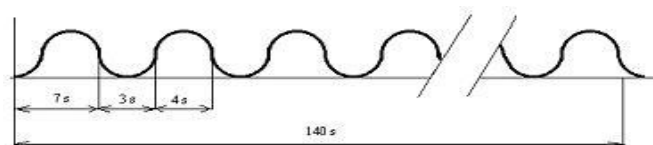
Nejvíce zasaženi MU jsou přímé oběti a jejich blízcí, rodiny, sousedi, pracovníci krizového řízení, příslušníci zasahujících jednotek, příslušníci IZS, dobrovolníci. Media však zprostředkovaně způsobí dopad MU na široký okruh obyvatel. MU vyvolá u obyvatelstva řadu specifických potřeb. Při jejich definování vycházíme z Hierarchického uspořádání potřeb [7] (tzv. Maslowova pyramida viz obrázek 9).

Obrázek 10 Hierarchické uspořádání potřeb [15]

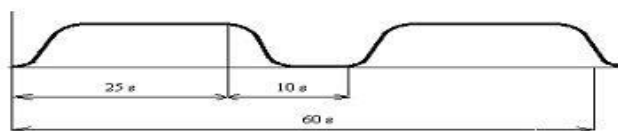
Pro zabezpečení spolehlivého **varování a vyrozumění** obyvatelstva je na území ČR vybudován a provozován tzv. Jednotný systém varování a vyrozumění (JSVV). Odpovědnost za jeho provozní, technické a organizační zabezpečení v souladu se zákonem č. 239/2000 Sb. o IZS, nese MV – GŘ HZS ČR. Varování obyvatelstva je komplexním souhrnem organizačních, technických, a provozních opatření, které zabezpečuje včasné předání varovné informace o reálné hrozbě nebo již vzniklé MU. Varování obyvatelstva začíná spuštěním varovného signálu, pak následuje verbální tísňové varování obyvatelstva (rozhlasem, televizí, místním/obecním rozhlasem nebo mobilními hláskými prostředky (megafony atd.). [33]

Varovné signály - varování obyvatelstva v případě hrozby nebo vzniku MU je provedeno prostřednictvím varovného signálu tzv. „**Všeobecná výstraha**“ (obrázek 10). O jeho zavedení rozhodl ministr vnitra dne 1. listopadu 2001 s tím, že varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku MU bude prováděno jedním shodným varovným signálem. Signál „všeobecná výstraha“ je kolísavý tón sirény po dobu 140 vteřin a může zaznít třikrát po sobě v cca třiminutových intervalech. Po tomto signálu ihned následuje mluvená tísňová informace, kterou se sděluje obyvatelstvu informace o bezprostředním nebezpečí, o již nastalé mimořádné události a opatření k ochraně obyvatelstva. K poskytování této tísňové informace se využívá i koncových prvků varování, které jsou vybaveny modulem pro vysílání hlasové informace. Sirény mohou být využívány místně, na území kraje i na území celého státu dle potřeby a rozsahu MU. [14]

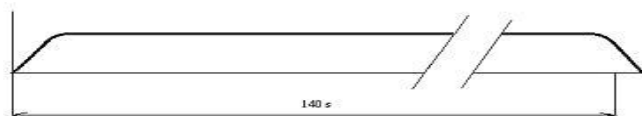
Obrázek 11 Tón všeobecná výstraha

Dalším signálem (ten ale není varovným), který sirény mohou vysílat je tzv. „**Požární poplach**“ (obrázek 11), který slouží ke svolání jednotek požární ochrany. Tento signál je vyhlašován přerušovaným tónem sirény po dobu 1 minuty.

Obrázek 12 Tón požární poplach

Vždy první středu v měsíci ve 12 hodin probíhá na celém území republiky tzv. „**akustická zkouška sirén**“ (obrázek 12), testování provozuschopnosti celého systému varování. Sirény se rozezní zkušebním nepřerušovaným tónem po dobu 140 sekund, u elektronických sirén jsou občané vyrozuměni také hlasově.

Obrázek 13 Akustická zkouška sirén

Typy sirén:

- nejmodernější - elektronické, opatřené hlasovým modulem;
- elektrické rotační - s přijímačem dálkového ovládní;
- elektrické rotační ovládané místně tlačítkem; [4]

System varování a informování je propojen s hromadnými informačními prostředky, jež umožňuje včasné a plošné informování osob o hrozící nebo vzniklé MU. [14]

Vyrozumění provádí dle zákona č. 239/2000 Sb. o IZS operační a informační střediska IZS, OPIS HZS kraje, OPIS MV-GŘ HZS ČR. Vyrozumět je třeba základní a ostatní složky IZS, členy krizového štábu (hejtmana, primátora, starosty ORP a starosty obcí), orgány a organizace provádějící ZaLP.[14]

Účelem vyrozumění obyvatelstva je v co nejkratší době aktivovat všechny osoby určené pro řízení a provádění preventivních opatření k řešení krizové situace nebo k odstraňování následků MU. Organizační opatření vyrozumění obyvatelstva je jedním z plánů konkrétních činností, tzv. „Plán vyrozumění“, který je součástí havarijním plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu. Vyrozuměním obyvatelstva rozumíme soubor opatření pro včasné předání informací o hrozící nebo již vzniklé MU dotčeným orgánům krizového řízení, právníkům osobám, podnikajícím fyzickým osobám podle aktuálních havarijních plánů a krizových plánů.

Vyrozumění je prováděno komunikačními prostředky (telefonním spojením prostřednictvím pevných linek, telefonním a internetovým spojením v sítích mobilních operátorů, elektronickou poštou, datovým přenosem, rádiovým spojením). [14]

Okamžitě po zaznění signálu „Všeobecná výstraha“ by se občané měli řídit několika základními pravidly:

- Zachovat klid a rozvahu;
- Okamžitě začít sledovat vysílání informací prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, místních rozhlasů a lokální sdělení;
- Bezprostředně uposlechnout pokyny zasahujících složek IZS, orgánů státní správy, samosprávy;
- Na aktuální ohrožení upozornit sousedy;

- V případě nutnosti připravit evakuační zavazadlo;
- V případě potřeby se dle vydaných pokynů přesunout na stanovená místa mimo krizovou zónu stanovenými trasami;
- Poskytnout pomoc na vyžádání za účelem zabezpečení záchranných opatření.[33]

2.5.3 Informování obyvatelstva po mimořádné události

Informování obyvatelstva po mimořádné události se zaměřuje na obnovu postiženého území, majetku postižených osob. Na doporučení mohou postižené osoby žádat odškodnění nebo vyhledat psychologickou pomoc. Informace pro obyvatelstvo by opět měly být jasné a přesné, přehledné. V tuto chvíli již mohou být informace obsáhlejší, není třeba výstižná stručnost. Informace by měly být pro obyvatelstvo nápomocné s ohledem na odstraňování následků MU materiálního charakteru, ale užitečné po psychické stránce. [47][40]

2.5.4 Informování obyvatelstva v zahraničí

Informování obyvatelstva před, při nebo po MU, probíhá ve všech státech EU a NATO velmi podobně jako u nás. Vždy je důležité, aby obyvatelstvo získalo dostatek pravdivých informací. Ochrana obyvatelstva v rámci států Evropské unie je v současné době vymezena legislativními předpisy jednotlivých členských států, ale zároveň se ukazuje, že na evropské úrovni vzniká rostoucí potřeba co největší standardizace, ať už se jedná o přírodní nebo technologické katastrofy a s tím spojené poškození životního prostředí, nebo i ozbrojené konflikty, které se neomezují na území jednoho státu, ale zasahují i za hranice daného státu. Potřeba zvýšení spolupráce i na mezinárodní úrovni se zvýšila po útocích v USA 11. září 2001. [11] Přístup západoevropských zemí k ochraně obyvatelstva je odlišný od přístupu zemí,

tzv. východního bloku. Západní země, zvláště spolkového uspořádání jsou většinou organizovány ne centralisticky, ale rozhodovací práva jsou dána obcím a záchranné subjekty jsou vesměs privátní, dobrovolné, humanitární a jiné, tzv. nestátní organizace. Naproti tomu východoevropské země mají vesměs centralistické pojetí a záchranným subjektům dominují státní organizace. [10] Jedním ze základních dokumentů EU, jež upravuje mezinárodní vztahy v oblasti civilní ochrany, je tzv. „Mechanismus civilní ochrany Společenství“. [9] Aktuálním základním dokumentem Severoamerické aliance NATO je tzv. „Strategie koncepce“ z roku 2010, která uvádí cíle, jež budou vymezeny v další fázi směřování NATO. [12]

Velká většina preventivních programů, které jsou zde zmiňovány, se věnuje hlavně problematice požární ochrany. V USA působí „National fire protection association“(NFPA), která se zabývá informováním obyvatelstva a PVČ podobné té u nás, jen je více přizpůsobena na dané domácí prostředí podle lokality (tornáda, deště, laviny, požáry velkého rozsahu v období sucha atd.). Na www.nfpa.com se v části věnované vzdělávání veřejnosti „Public education“, NFPA se zabývá informováním na téma „smoke alarms, fire and equipment, people and risk, property type and vehicles, wildfires and seasonal fires, top causes of fire a jejich podrobnostech. WWW stránky této asociace jsou zaměřeny i na děti. Hlavní postavou všech animovaných instruktážních videí, her, aplikací a dalších aktivit je pes Sparky (“Sparky the Fire Dog” – www.sparky.org, obrázek 13). Výukový program “Sparky School House” je zaměřen na vzdělávání učitelů. Programy “Learn not to Burn” jsou zaměřené na předškolní a školní děti. Další protipožární asociací v zahraničí je například “FPA New Zealand” www.fireprotection.org.nz, která se obdobně zabývá preventivní výchovnou činností, evakuací a požárními poplachy. Další organizací je např. Firefacts.org, která se na svých [www](http://www.firefacts.org) stránkách www.firefacts.org věnuje informování dětí, rodičů a učitelů. Samostatná www

stránka, věnující se PVČ v požární ochraně pro děti, je www.firesafekids.org, kde mají děti k dispozici omalovánky, hry a publikaci.

Obrázek 14 Sparky the Fire Dog – zdroj www.sparky.org

2.6 Pojem senior

Zaměření diplomové práce se týká preventivně výchovné činnosti u populace nad 18 let. Jednou z významných cílových skupin je preventivně výchovná činnost pro seniory. Celý svět se potýká s problematikou stárnutí populace. Tyto změny jsou způsobené prodlužováním věku dožití, který jde ruku v ruce se stoupající kvalitou zdravotní péče a klesající porodností.

Charakterizovat pojem senior, ačkoliv se to zdá poměrně jednoduché, není až tak snadné. Jak tedy určit osobu za seniora? Můžeme tak učít pomocí subjektivních nebo objektivních faktorů (např. jeho fyzický stav, věk, duševní svěžest, odchod do důchodu, narození vnoučat atd.) Jedním z nejobjektivnějších faktorů se zdá být věk.[3] Pojem senior obecně označuje osobu již v penzi, tedy důchodce. Kategorii seniorů můžeme rozdělit do 3 etap:

- Mladý senior – osoba ve věku 65 až 74 let, věk odchodu do důchodu, možnost seberealizace, volný čas a vysoká aktivita;

- Starší senior - osoba ve věku 74 až 84 let, věk zhoršené adaptace na nové prostředí (domovy soc. péče, ústavní péče, dlouhodobá hospitalizace), obavy ze zhoršení fyzického stavu, stonání, osamělosti;
- Velmi starý senior – problematika soběstačnosti a zabezpečení.[23]

Pojem starší člověk obecně používáme pro osoby starší 60 let. Můžeme také mluvit o tzv. pravém staří, za jehož hranici je považován 75 rok života. [3]

Pojem aktivní stárnutí byl prvně zmíněn Světovou zdravotnickou organizací (WHO) v 90. letech minulého století v reakci na problematiku celosvětového stárnutí populace. [23]

2.6.1 Stáří a stárnutí

Stárnutí je přirozený a nezvratný biologický proces, který nezvratně trvá od početí až po smrt jednotlivce, jež se týká se nás všech stejným způsobem. Rozdíly jsou pouze ve formě stárnutí a jeho průběhu. [3]Stáří je pozdní fází vývoje života člověka, jeho životního cyklu, který nastane a nese sebou řadu degenerativních procesů závislých na aktuálním zdravotním a psychickém stavu jednotlivce, jeho rodinném zázemí a v neposlední řadě na jeho životním stylu. Stáří nelze definovat věkem, protože rozdíly mezi jednotlivci jsou velmi výrazné. [23] Stereotypní pohled na stáří je spojen se sociálním statutem důchodce. Důchodce je považován za neaktivního a neproduktivního člověka, s předpokladem zdravotních omezení (ztráta funkčních schopností, ztráta soběstačnosti), který je pro společnost spíše zátěží než přínosem, a jež čerpá velkou část státního rozpočtu věnovaného financování důchodů a pokrytí nákladů na zvýšenou zdravotní a sociální péči. Stereotypní pohled nehledá žádné pozitivní hodnoty na stáří ani významnou roli seniorů. [21]

Při MU jsou senioři a starší lidé, díky snížené pohyblivosti, či horší přizpůsobivosti na neočekávanou situaci a pomalejšímu vyhodnocení aktuálního rizika, nejvíce ohroženou a zranitelnou skupinou. [31] Nicméně vzhledem ke svým životním zkušenostem a mnohdy ochotou pomáhat svému okolí jsou velmi důležitými pomocníky. [31]

2.6.2 Preventivně výchovná činnosti u seniorů

V rámci preventivně výchovné činnosti se Policie ČR, ZZS a HZS ČR snaží informovat cílové skupiny obyvatelstva o aktuálních tématech a nebezpečích, která se mohou objevit v našem běžném každodenním životě. Policie ČR pořádá různé besedy pro skupiny seniorů formou přednášek (obrázek 14) v rámci prevence kriminality, na kterých upozorňují na případná nebezpečí prostřednictvím reálných případů trestné činnosti z jejich okolí (např. na podvodná jednání, kapesní krádeže v ulicích či obchodních domech, ale také informace o změnách v dopravě, jak se zachovat v nepředvídatelných situacích, jako například při odcizení dokladů, vloupání do sklepů a zahrad nebo při ztrátě orientace). Téma, které se v poslední době nově objevuje již i na besedách se seniory, vzhledem k jejich stoupající počítačové gramotnosti, je kyberšikana (např. upozornění na podvodné emaily se snahou vylákat z adresáta hesla, PIN nebo dokonce zaslání platby na podvodné a fiktivní účty, které se na první pohled tváří jako oficiální emaily od bank, pojišťoven atd.). Senioři jsou upozorňováni na to, že žádný finanční ani pojišťovací ústav nežádá po svých klientech změnu informací na základě emailu.

Obrázek 15 Beseda seniorů se zástupci PČR obvodní odd. Kladno – zdroj vlastní

HZS ČR v rámci preventivně výchovné činnosti organizuje besedy a posezení se seniory většinou na požární témata (nebezpečí pálení svíček, prodlužovacích kabelů, obložení komínů a kamen, nebezpečí přímotopů, odkládání věcí na kamna, nebezpečí cigaret, nefunkčnost kouřových hlásičů atd.). Dále jsou senioři upozorňováni na vhodnost a užitečnost přidavných petlic na dveře, aby nepustili domů nikoho, koho neznají.

HZS ČR se v rámci preventivně výchovné činnosti snaží systematicky pracovat na vzdělávání seniorů, formou přednášek a besed, prostřednictvím univerzit třetího věku, senior akademií nebo ve spolupráci s občanskými sdruženími seniorů. HZS ČR ve spolupráci s neziskovou organizací Záchraný kruh vydává již několik let zmíněný stolní kalendář pro seniory. Kalendář pomocí obrázků a stručného textu přináší 52 rad a návodů pro seniory jak předcházet rizikovým situacím, jak se s nimi vypořádat, nebo jak se na ně připravit. Kalendář pro rok 2017 (obrázek 15) a jeden z listů věnujících se správnému postupu první pomoci (obrázek 16) je níže uveden pro ilustraci.

Projekt SenSen (Senzační senior) pod záštitou Nadace Charta 77 vznikl jako reakce na demografický vývoj populace, seniorů stále přibývá. Dnešní senioři jsou velmi vitální, aktivní, mají mnoho životních zkušeností, které mohou

předávat dál. Sdružení SenSen je otevřeným, volně přístupným sdružením klubů seniorů nebo i jednotlivců stejného zájmu. [18]

Obrázek 16 Stolní kalendář pro seniory 2017 – zdroj HZS ČR

Jak správně poskytnout první pomoc – resuscitace **2017**

1. ZHODNOTTE SITUACI

- Zatřeste s postiženým.
- Hlasitě jej oslovte.

2. POSTIŽENÝ NEREAGUJE

- Zkontrolujte dýchání.
- Uvolněte dýchací cesty zakloněním hlavy.

3A. POKUD MÁ LAPAVÉ DECHY NEBO NEDÝCHÁ VUBEC

- Přiveďte záchranku na číslo 155 a začněte resuscitovat.
- Otočte postiženého na záda a stlačujte střed hrudníku frekvencí nejméně 100x za minutu do hloubky nejméně 5 cm.
- Pokud to zvládnete, poskytněte i umělé dýchání.
- 2x vdechněte do úst tak, aby se viditelně zvedl hrudník.
- Pokračujte v resuscitaci v poměru 30 stlačení : 2 vdechy.

3B. POKUD DÝCHÁ NORMÁLNĚ

- Uložte postiženého do zotavovací polohy na boku.
- Přiveďte záchranku na číslo 155.
- Neustále kontrolujte dýchání.

Prosinec 2016 / Leden

Štěpán / 2. svátek vánoční	26
	pondělí
Žaneta	27
	úterý
Bohumila	28
	středa
Judita	29
	čtvrtek
David	30
	pátek
Silvestr	31
	sobota
Mečislav / Den obnovy samostatného českého státu, Nový rok	1
	neděle

Více rad a informací najdete na: www.zachrannyykruh.cz 53. týden

Obrázek 17 Jak na první pomoc – kalendář pro seniory – zdroj HZS ČR

2.7 Pojem bezdomovec

Pojem bezdomovec prošel v historii významovým posunem. Původně se v českém jazyce i v několika dalších jazycích jednalo o označení osoby bez státního občanství nebo domovského práva. Bezdomovci se dají rozdělit do 3 kategorií:

- Zjevní bezdomovci - osoby, o nichž je známo, že jsou bez domova, ony samy jsou si toho vědomy a často se stávají klienty sociálních služeb;
- Skrytí bezdomovci – osoby, které jejich okolí označilo za bezdomovce, ale z nejrůznějších důvodů zatím nejsou klienty sociálních služeb;
- Potenciální bezdomovci – osoby, které jsou již akutně ohroženi ztrátou domova (obyvatelé domů k demolici, černí podnájemníci, squatteři atd.).

Bezdomovectví je podmíněno celou řadou faktorů a jedná se o krajní podobu sociálního vyloučení. Na okraj společnosti se mohou dostat lidé z nejrůznějších důvodů. Nicméně jejich skupina je si podobná v samotném důsledku, a sice ve ztrátě domova a v životě na ulici. V současné době je více než termín bezdomovec využíván termín „lidé bez domova“ nebo „lidé bez přístřeší“. Širokou veřejností je osoba bez domova spojena s negativním stereotypem, že se jedná o špinavé lidi, o opilce, pobudy, flákače nebo dokonce kriminální živly. [31] Sociální práci s bezdomovci se zabývá bezpočet neziskových organizací ve spojení s církvemi, Českým červeným křížem apod. [21]

2.7.1 Preventivně výchovná činnost u bezdomovců

Problematikou „lidí bez přístřeší“ se zabývají především „Služby sociální prevence“, které zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“) definuje v § 53 následovně: *„Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů“*. [66]

Osobám bez přístřeší se zejména věnují následující sociální služby:

- § 57 Azylové domy
- § 61 Nízkoprahová denní centra
- § 63 Noclehárny
- § 69 Terénní programy

Lidé bez přístřeší mohou dále využívat i další sociální služby. Na území hl. m. Prahy bylo provedeno sčítání bezdomovců. Poslední dostupná zpráva je však z roku 2010. [65]

Ačkoliv by se mohlo zdát, že řešení problematiky bezdomovců a sociální práce s nimi, je úkolem hlavně pro sociální (terénní) pracovníky či dobrovolníky neziskových organizací, které by měly být v Registru poskytovatelů sociálních služeb, další organizací, která se o problematiku bezdomovců zajímá, jsou hasiči. Důvodem tohoto zájmu je hlavně počet usmrčených bezdomovců při požárech, povětšinou zaviněných jejich činnostmi. Bezdomovci svou nedbalostí ohrožují sebe i své okolí. HZS Plzeňského kraje v letošním roce spolu s Městskou policií Plzeň a Městskou charitou Plzeň začali v rámci preventivně výchovné činnosti spolupracovat na projektu „Usínej bezpečně“. Tento projekt je zaměřen na prevenci požárů u lidí bez domova. [22] Největší četnost požárů u bezdomovců je v období zimy, kdy požáry vznikají z důvodu jejich nedbalosti při manipulaci s otevřeným ohněm (kouření, pálení svíček, oheň k zahřátí), špatného zapojení komínů a elektroinstalace. Tyto požáry mají často fatální následky pro samotné bezdomovce a někdy i pro jejich okolí. Hasiči se potýkají se stále zvyšujícími se náklady na takové zásahy a finanční prostředky chybí. Oslovení bezdomovců a jejich vzdělávání není jednoduché. HZS Plzeňského kraje vytvořil informační letáky a během zimy se vypravil spolu se strážníky přímo do vytipovaných lokalit, kam se bezdomovci stahují. Mimo jiné hasiči bezdomovce poučovali o tom, jak bezpečně s ohněm zacházet a zkontrolovali jim stav provizorních kamen a snažili se je poučit, jak si je mají zabezpečit nebo vylepšit. [55]

Obrázek 18 Beseda HZS Středočeského kraje s bezdomovci – zdroj HZS ČR [42]

Hasiči se snaží v rámci PVČ u bezdomovců preventivně kontrolovat jejich kamna a informovat je o nebezpečích otevřeného ohně. Pro PVČ s bezdomovci jsou nezdárka využíváni tzv. prostředníci, kteří mají s bezdomovci mnohdy užší až osobní vztah. [25] Dalším velkým důvodem proč by hasiči rádi navázali vztah s bezdomovci, je ten, že by bezdomovec mohl být důležitým svědkem při požáru v objektu, kde se bezdomovci zdržují. Každým rokem zemře při požárech několik bezdomovců a nezdárka se stává, že bezdomovci po vzniku požáru událost z povzdáli sledují, ale po příjezdu HZS odejdou. Mohli by však HZS podat cenou informaci, zda se v daném místě nebo objektu ještě někdo zdržuje či nikoliv, což by zasahující jednotce pomohlo a urychlilo by to likvidaci požáru. Ze zkušenosti HZS krajů vyplývá, že besedy s bezdomovci je třeba plánovat v zimním období (obrázek 18), kdy častěji chodí do denních center pro lidi bez přístřeší, kde si mohou uvařit, vyprat, či se vykoupat. Bezdomovci obecně nemají kladný vztah k „uniformám“, vzhledem k jejich častým střetům s PČR nebo Městskou policií. Během besed se jim příslušníci HZS krajů snaží vysvětlit, že ačkoliv i oni nosí uniformy, nemají v úmyslu jim nijak škodit, ale naopak by od nich rádi získali nějaké informace.

Ze starší statistiky, např. na území hl. m. Prahy do roku 2011 vyplynulo, že, z celkového počtu usmrčených osob při požárech je poměrně velké procento bezdomovců. Tabulka 2 níže uvádí statistiku poměru úmrtí bezdomovců v letech 2005 až 2011. [70]

Tabulka 2 Poměr úmrtí bezdomovců při požárech v Praze [70]

Rok	počet usmrčených osob celkem	z toho počet usmrčených bezdomovců	procentuální zastoupení
2005	9	1	11,11%
2006	26	3	11,53%
2007	9	4	44,44%
2008	11	4	36,36%
2009	11	5	45,45%
2010	16	15	93,75%
2011	10	3	30,00%

Nejčastější příčiny vzniku požárů spojovaných s bezdomovci:

- Otevřené ohniště (svíčky, ohniště);
- Kouření;
- Používání provizorních topidel a topenišť (obrázek 19)
- Zásah do elektroinstalace;
- Technické závady;
- Špatně instalovaný komín nebo kouřovod;
- Úmyslné zapálení.[44]

Obrázek 19 Následky požárů způsobené odkládáním hořlavin na topidlo [44]

V rámci projektů PVČ HZS krajů a prostřednictvím terénních pracovníků je snaha, alespoň částečně o následující činnosti:

- Informovat osoby z cílové skupiny o rizicích spojených s manipulací s otevřeným ohněm, používání tepelných zdrojů (nejčastěji kamna na tuhá paliva), stejně tak světelných zdrojů (nejčastěji svíček, apod.);
- Kontrolovat vnitřní prostory objektu, kde se osoby bez přístřeší zdržují či přespávají, a to z hlediska rizik možného vzniku požáru;
- Provádět osvětovou činnost z oblastí: protipožární ochrany, přivolání odborné pomoci či poskytnutí první pomoci;
- Udržovat kontakt s cílovou skupinou osob bez přístřeší, monitorování oblastí, kde se tyto osoby zdržují, stejně tak jako místa, kde tyto osoby přespávají;
- Motivování osob bez přístřeší k dodržování zásad bezpečnosti při manipulaci s otevřeným ohněm s odkazem na ochranu života, zdraví a majetku. [52]

Jeden z největších problémů s kterými se HZS krajů potýkají, je nezájem o dané informace a odborné rady ze strany bezdomovců.

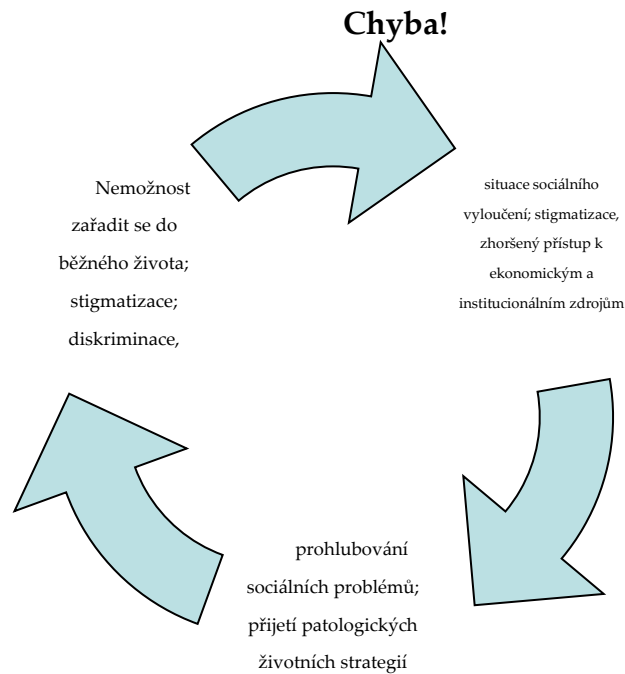
2.7.2 Problematika vyloučených lokalit

Problematiku vyloučených lokalit má ve své kompetenci MV ČR. MV ČR připravuje a zveřejňuje dokumenty, vyhlášky, právní rozborů a další podpůrné materiály pro obce a města na svých www stránkách. Příklady témat spojených s vyloučenými lokalitami: volnočasové aktivity, práce s dětmi sociálně znevýhodněnými; protidluhové poradenství; sociální služby a terénní sociální práce; bydlení, nezaměstnanost; zřízení Asistenta pro jednání s policií a dalšími úřady; zadluženost a sociální dávky; programy prevence kriminality a extrémismu; znečišťování veřejných prostranství; krádeže kovů; hygiena, odpady a nepořádek kolem ubytoven atd. [61]

Pokud mluvíme o vyloučené lokalitě, jedná se o tzv. sociálně vyloučenou lokalitu, tedy „geograficky vymezitelnou oblast, kde dochází ke koncentraci osob ohrožených sociálním vyloučením.“ Sociálně vyloučenou lokalitou se velmi často stávají domy, celé ulice, části měst, nebo osada atd., které nesou známky sociálního vyloučení, kterými mohou být např. nízký sociální status obyvatel, špatná kvalita bydlení, nedostupnost standardních služeb, nedobrovolné oddělení od ostatních obyvatel apod.“ Sociální vyloučení můžeme rozdělit na vyloučení prostorové, které je charakteristické omezením rozvoje životních šancí. Lidé většinou žijí v nuzných podmínkách. Vyloučení ekonomické, které jde „ruku v ruce“ s nízkým vzděláním nebo s diskriminací. Vyloučení symbolické představuje stereotypní pohled na sociálně vyloučené spojený s předsudky. Většinou je pojem sociálně vyloučené lokality spojován s Romy jako tzv. „Romskou otázkou“, ale není to tak úplně pravda.

Lidé žijící v sociálně vyloučených lokalitách se nezdálo dostávají do tzv. pasti sociálního vyloučení. Událostí, jež to způsobí, může například být nezaplacení nájmu, dluh, ztráta zaměstnání, přestěhování. Následující schéma ukazuje problematické „točení se v kruhu“ (obrázek 19). Jedinec sám nedokáže

z této pasti uniknout. K úniku z pasti sociálního vyloučení je nutná pomoc zvenku, pomoc s bydlením, oddlužením, zaměstnáním, vzděláním, integrací. Integrace do většinové společnosti je poměrně složitý proces. [54]

Obrázek 20 Past sociálního vyloučení [56]

Vzdělávání této skupiny obyvatelstva je obdobně jako u problematiky bezdomovců, poměrně obtížné. Členové sociálně vyloučené lokality mají většinou nižší vzdělání, bydlí ve většinou segregované lokalitě, v nuzných hygienicky nevyhovujících podmínkách, které bohužel často spolu vytváří sami obyvatelé vyloučené lokality. S tím je spojené poměrně vysoké riziko kriminality a v neposlední řadě z neznalosti a nedbalosti obyvatel vyloučené lokality, hrozí nebezpečí požárů. Obyvatelé domů většinou likvidují nebo prodávají hasicí přístroje, vyndávají dveře, které jsou v případě vzniku požárů překážkou pro rychlejší rozšíření ohně, elektroinstalace bývá v havarijním stavu. Majiteli objektů ve vyloučené lokalitě bývají většinou soukromé subjekty, firmy, soukromé osoby nebo obce. Obyvatelé ve vyloučených lokalitách bývají

nezřídká v dluzích. Místo toho, aby své dluhy splácely, zadlužují se ještě více různým lichvářům. Problematika vyloučených lokalit v rámci PVČ u HZS, dle provedeného průzkumu není zatím příliš řešena a stojí na okraji jejich zájmu. Větší pozornost je vyloučeným lokalitám věnována v oblastech s jejich větší koncentrací. Většinou se o tuto problematiku zajímají neziskové organizace a terénní pracovníci, například nadace Člověk v tísni, která se romskou tematikou obecně, a také sociálně vyloučenými lokalitami, zabývá po celou dobu své činnosti. Terénní sociální pracovníci poskytují službu dospělým klientům ve věku od 16 let v obtížné životní situaci. Mezi nejčastěji řešené nepříznivé životní situace patří, bydlení v sociálně vyloučené lokalitě, dlouhodobá nezaměstnanost, nízká uplatnitelnost na trhu práce, finanční závislost na sociálním systému, předluženost, nízké vzdělání, snížená hodnota vzdělání, problémy s výchovou dětí, nefunkční nebo neexistující sociální síť.[59]

Největší problémy v lokalitách sociálně vyloučeného obyvatelstva představuje špatná znalost problematiky požární ochrany, povědomí a dodržování hygienických návyků, udržování pořádku ve svém okolí. Prevence by mohla být v tomto prostředí velmi žádoucí. Vzdělávání této sociální skupiny není, obdobně jako u bezdomovců, jednoduchá. HZS krajů zatím v rámci PVČ příliš pozornosti této skupině obyvatel nevěnují. Častější sociální problémy v těchto lokalitách řeší PČR nebo Městská policie (v rámci prevence kriminality, problémů s nepořádkem, krádežemi atd.).

3. CÍLE PRÁCE

Předmětem diplomové práce je téma PVČ v rámci OOB za mimořádných událostí zaměřená na osoby starší 18 let. Teoretická část práce se zaměřuje na popis současného stavu ochrany obyvatelstva, informování obyvatelstva, na realizaci preventivně výchovné činnosti u různých skupin obyvatelstva seniorů, bezdomovců a vyloučených lokalit v rámci „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ v České republice. Praktická část se zaměřuje na zhodnocení úrovně znalostí cílové skupiny v oblasti OOB pomocí nestandardizovaného anonymního dotazníkového šetření. Kromě dotazníkového šetření je provedena SWOT analýza současného systému realizace preventivně výchovné činnosti. Na základě výsledků z dotazníkového šetření a SWOT analýzy jsou navrženy další možné způsoby zlepšení informovanosti cílové skupiny obyvatelstva. V průběhu výzkumu jsme dospěli k názoru, že výstup této práce nebude zaměřen na seniory. HZS ČR se problematice PVČ pro seniory již dlouhodobě a úspěšně věnuje, pořádá besedy, připravuje instruktážní videa, různé propagační materiál, letáky atd. HZS ČR již několik let, jak jsme uvedli dříve, věnuje pozornost PVČ v rámci PO i „lidem bez domova“, bezdomovcům. Cíl práce jsme zaměřili na informování obyvatel žijících ve vyloučených lokalitách.

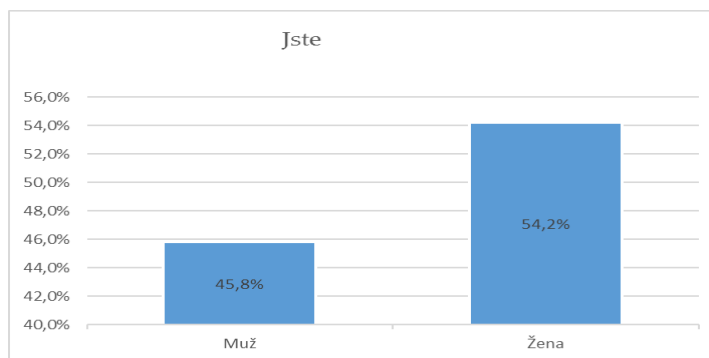
4. METODIKA

Metodikou výzkumu v diplomové práci k zjištění znalostí a obecného povědomí laické veřejnosti z oblasti ochrany obyvatelstva, která by mohla být využita k přípravě návrhu na zlepšení informovanosti cílové skupiny obyvatelstva, bylo dotazníkové šetření. Respondenti byli oslovováni anonymně prostřednictvím distribuce nestandardizovaného online dotazníku vlastní konstrukce, vytvořeného ve www.surveymonkey.com prostředí a dále prostřednictvím vytištěného dotazníku se shodným obsahem. Dotazník obsahoval 25, více či méně pro laickou veřejnost, jednoduchých otázek. Výsledky obou forem dotazníkového šetření jsou sečteny a využity pro zpracování SWOT analýzy. V rámci analýzy se budeme také věnovat vyloučeným lokalitám.

4.1 Dotazníkové šetření

Přehledu otázek a analýze výsledků je věnována celá tato kapitola. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 190 respondentů. Z důvodu přehlednosti obsáhlejšího textu u grafů u několika otázek byl místo sloupcového grafu použit graf pruhový.

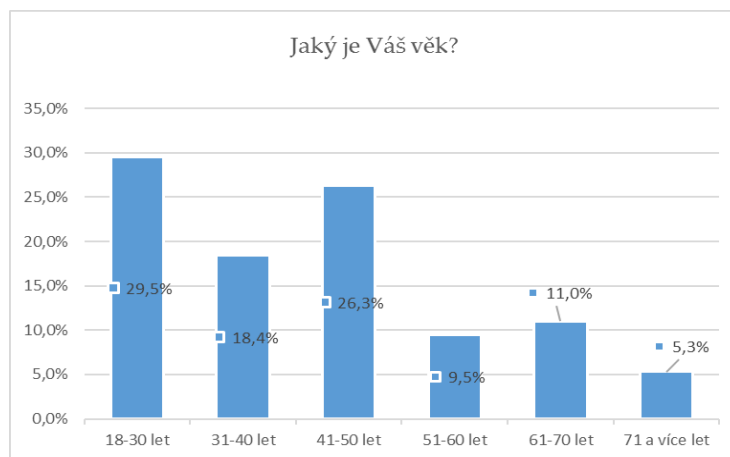
Otázka č 1 – Pohlaví

Obrázek 21 Pohlaví respondentů – vlastní zdroj

Z celkového počtu respondentů se průzkumu zúčastnilo 87 mužů (45,8%) a 103 žen (54,2%), (obrázek 21).

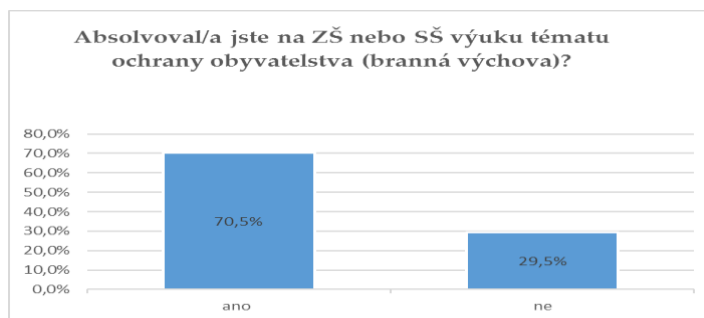
Otázka č 2 - Věk respondentů

Obrázek 22 Věk respondentů – vlastní zdroj

Věk respondentů byl rozdělen do šesti věkových kategorií. 18 až 30 let, 31 až 40 let, 41 až 50 let, 51 až 60 let, 61 až 70 let a 71 a více let. Největší zastoupení respondentů je v kategorii nejmladších respondentů, odpovědělo 56 respondentů (29,5%), druhou nejvíce zastoupenou skupinou respondentů je věková kategorie 41 až 50 let, celkem odpovědělo 50 respondentů (26,3%), dále druhá věková kategorie 31 až 40 let, celkem odpovědělo 35 respondentů (18,4%), dále věková kategorie 61 až 70 let, odpovědělo celkem 21 respondentů (11%), dále věková kategorie 51 až 60 let, odpovědělo 18 respondentů (9,5%), dále věková kategorie a nakonec nestarší kategorie respondentů 71 a více let, ve které odpovědělo 10 respondentů (5,3%). Obrázek 22 uvádí zastoupení jednotlivých věkových skupin, mužů a žen celkem.

Otázka č 3 – Absolvování výuky tématu OOB na ZŠ nebo SŠ

Obrázek 23 Absolvování výuky tématu OOB na ZŠ nebo SŠ - zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na rozdělení skupiny respondentů na dvě skupiny, zda absolvovali základy vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva např. prostřednictvím předmětu Branná výchova nebo podobného předmětu v rámci výuky na základních nebo středních školách, či nikoliv. Respondenti odpovídali jednoduše ano či ne. Vzhledem k vyššímu věku respondentů větší počet respondentů tj. 134 (70,5%) odpověděl, že během základní nebo střední školy výuku absolvovalo a jen 56 (29,5%) respondentů nikoliv (obrázek 23).

Otázka č 4 – Důležitost základních znalostí v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a MU

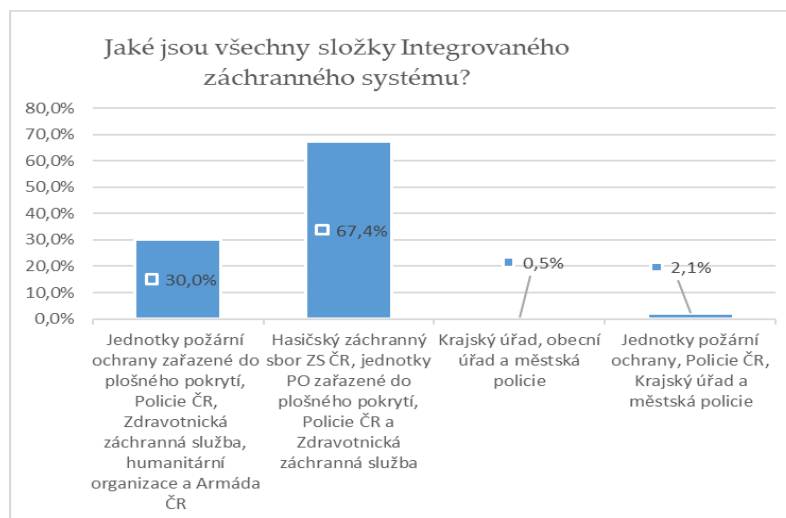

Obrázek 24 Důležitost základních znalostí ochrany člověka – zdroj vlastní

Otázka byla pomocí odpovědi ano/ne zaměřena na názor respondentů, zda považují základní znalosti v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádné události za důležité. Z celkového počtu je téměř pro sto procent

respondentů důležité znát základní problematiku a zásady ochrany Nicméně oproti očekávání se dva respondenti (1,1%) vyjádřili, že to tyto znalosti za důležité nepovažují (obrázek 24).

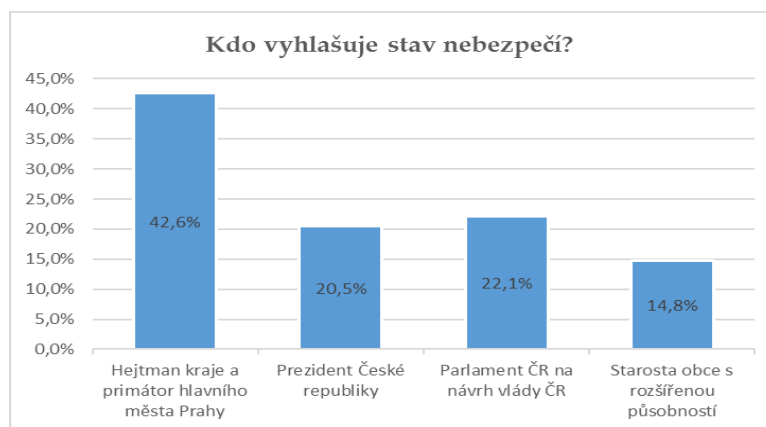
Otázka č 5 - složky Integrovaného záchranného systému

Obrázek 25 Složky Integrovaného záchranného systému – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na orientaci veřejnosti v oblastí IZS a jeho složkách. Odpovědi respondentů byly zastoupeny u všech možností. Nejvíce respondentů 128 (67,4%) odpovědělo správně, že mezi složky IZS patří Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky PO zařazené do plošného pokrytí, Policie ČR a Zdravotnická záchranná služba (dále jen „ZZS“). Druhou nejvíce četnou odpovědí byla varianta první, ke které se přiklonilo 57 respondentů (30%) a sice Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí, Policie ČR, ZZS, humanitární organizace a Armáda ČR. Třetí nejpočetnější odpovědí byla poslední odpověď, kterou uvedli 4 (2,1%) respondenti, domnívající se, že mezi složky IZS patří Jednotky požární ochrany, Policie ČR, Krajský úřad a městská policie. Jeden respondent (0,5%) odpověděl, že mezi složky IZS patří Krajský úřad, obecní úřad a městská policie (obrázek 25).

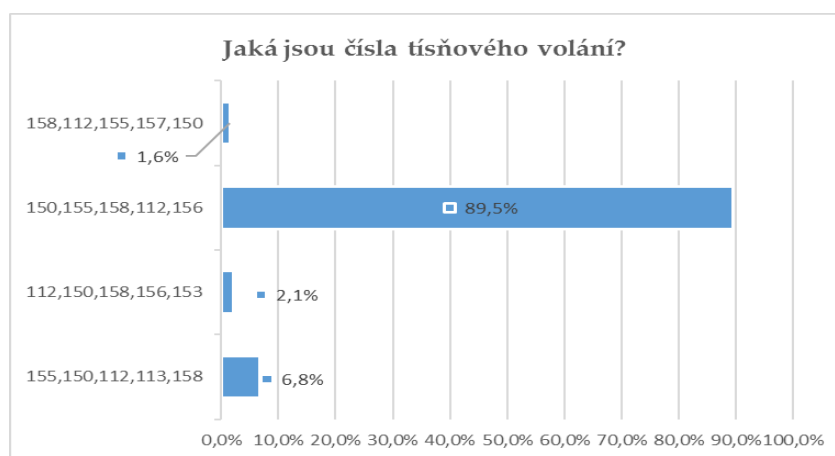
Otázka č. 6 - vyhlášení stavu nebezpečí

Obrázek 26 Vyhlášení stavu nebezpečí – zdroj vlastní

Podle výsledků v průzkumu bylo ověřeno, že tato otázka byla pro laickou veřejnost těžší. I přesto, že nejvyšší procento respondentů 81 (42,6%) odpovědělo správně, že stav nebezpečí vyhláší Hejtman kraje a primátor hl. m. Prahy, v ostatních variantách odpovědi byly odpovědi respondentů relativně vyrovnané. Variantu odpovědi, že tento stav vyhláší Parlament ČR na návrh vlády ČR, si vybralo 42 (22,1 %) respondentů, variantu odpovědi Prezident republiky ČR si vybralo 39 respondentů (22,1%), variantu odpovědi Starosta ORP si vybralo 28 (14,8%) respondentů (obrázek 26).

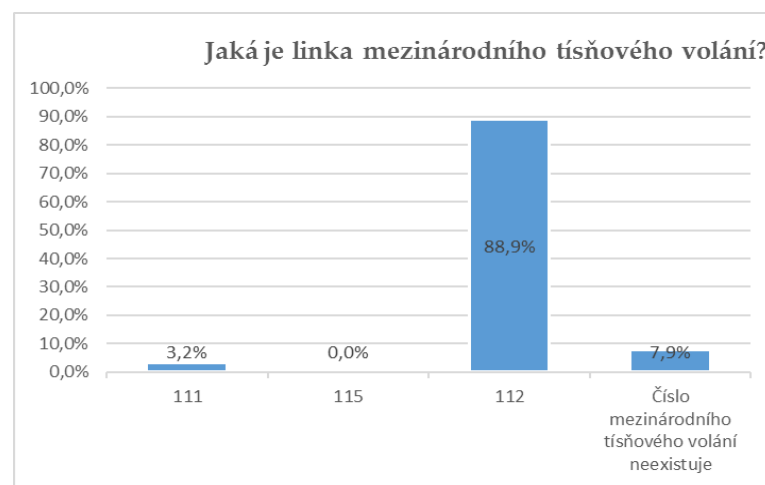
Otázka č. 7 - čísla tísňového volání

Obrázek 27 Čísla tísňového volání – zdroj vlastní

Otázka se zaměřovala na orientaci veřejnosti na znalost všech čísel tísňového volání. Největší počet respondentů, tj. 170 (89,5 %) odpověděl na otázku správně, že čísla tísňového volání jsou 150, 155, 158, 112, 156. Překvapivě, část respondentů 13 (6,8%) zvolila chybnou variantu, že tísňová čísla jsou 155, 150, 112, 113, 158. Menší část respondentů 4 (2,1%), vybrala chybnou variantu, že tísňová čísla jsou 112, 150, 158, 156, 153 a pouze 3 (1,6%) respondenti vybrali variantu, že tísňovými čísly jsou 158, 112, 155, 157, 150 (obrázek 27).

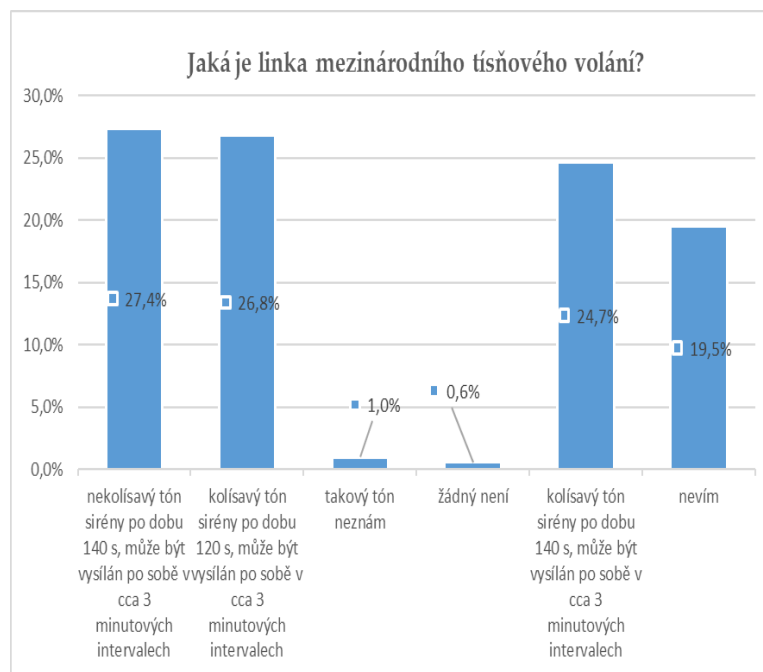
Otázka č. 8 - linka mezinárodního tísňového volání

Obrázek 28 Linka mezinárodního tísňového volání – zdroj vlastní

Jednoduchou otázkou na číslo linky mezinárodního tísňového volání, bylo ověřeno, že ani toto jednoduché číslo není všem notoricky známé a jasné. Největší počet respondentů 169 (88,9%) odpověděl správně, že linkou mezinárodního tísňového volání je číslo 112. Překvapivě část respondentů 15 (7,9%) odpovědělo špatně, že číslo mezinárodního tísňového volání vůbec neexistuje. Dále 6 (3,2%) respondentů odpovědělo, že mezinárodní tísňové volání má číslo 111 a konečně variantu čísla mezinárodního tísňového volání 115 nevybral žádný respondent (obrázek 28).

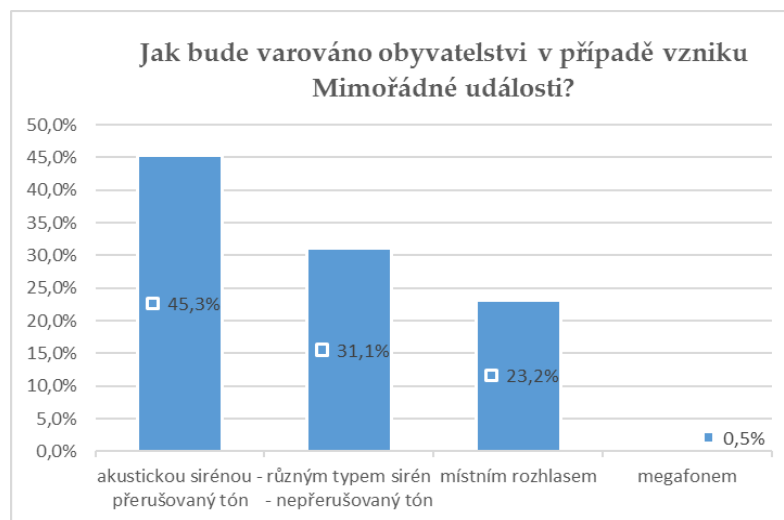
Otázka č. 9. - tón „Všeobecné výstrahy“

Obrázek 29 Tón „Všeobecné výstrahy – zdroj vlastní

Tato otázka byla pro respondenty jednou ze složitějších. Otázka byla zaměřena na znalost respondentů na správné znění tónu „Všeobecné výstrahy“. Odpovědi respondentů byly rozděleny do všech 6 skupin. 1 (0,6%) respondent přiznal, že takový tón vůbec nezná a 2 (1%) respondenti se domnívají, že žádný takový tón vůbec neexistuje. Poměrně vysoký počet respondentů 37 (19,5%) ve své odpovědi přiznal, že neví jaký je správný tón „všeobecné výstrahy“. Zbytek respondentů byl celkem vyrovnaně rozdělen mezi odpovědi zda ton trvá 140s nebo 120s a zda je jeho tón kolísavý či nikoliv. Nejvyšší počet respondentů 52 (27,4%) se domnívá, že tón všeobecné výstrahy je nekolísavý tón sirény po dobu 140 s, může být vysílán po sobě v cca 3 minutových intervalech. Druhá nejpočetnější skupina 51 (26,8%) respondentů správně odpověděla, že tón všeobecné výstrahy je kolísavý tón sirény po dobu 140 s, může být vysílán po sobě v cca 3 minutových intervalech. A poslední početná skupina 47 (24,7%) respondentů se domnívá, že tón všeobecné výstrahy sice je správně kolísavý tón sirény, trvá však pouze 120s (obrázek 29).

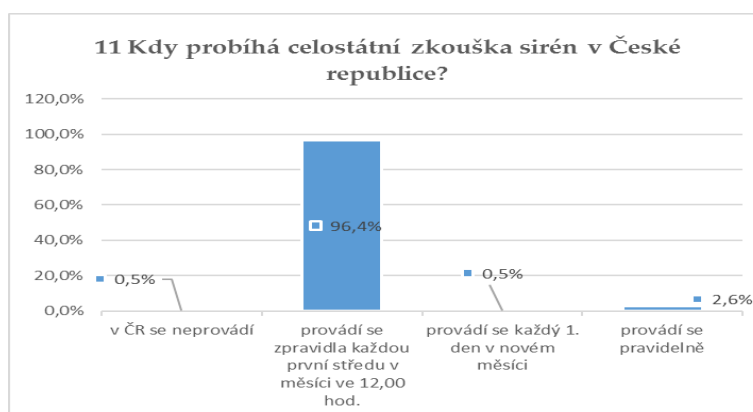
Otázka č. 10 - varování obyvatelstva v případě vzniku Mimořádné události

Obrázek 30 Varování obyvatelstva – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na znalost respondentů o způsobu varování obyvatelstva v případě vzniku mimořádné události. Největší počet respondentů 86 (45,3%) se správně domnívá, že varování obyvatelstva je vyhlášeno akustickou sirénou - přerušovaným tónem. Druhá početná skupina respondentů 59 (31,1%) se mylně domnívá, že bude informováno různým typem sirén - nepřerušovaným tónem. Další početná skupina respondentů 44 (23,2%) se domnívá, že bude informována místním rozhlasem, 1 (0,5%) respondent se domnívá, že je obyvatelstvo varováno prostřednictvím megafonu (obrázek 30).

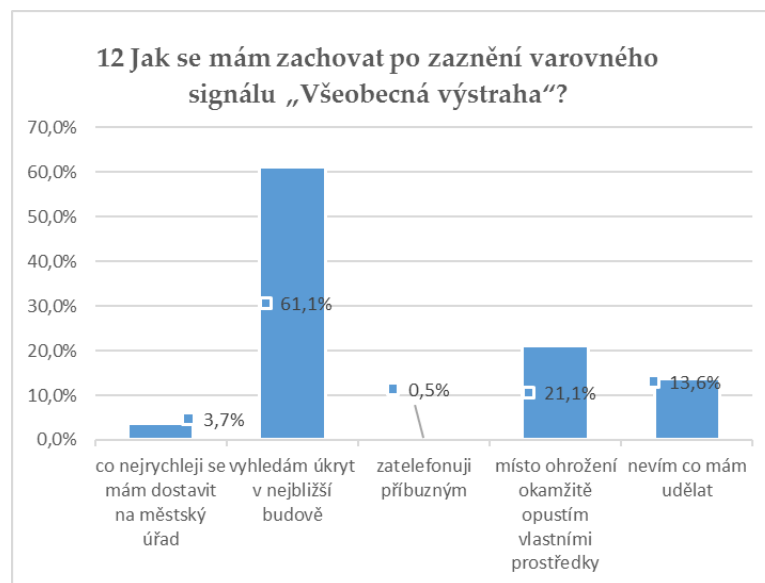
Otázka č. 11 - celostátní zkouška sirén v České republice

Obrázek 31 Celostátní zkouška sirén - zdroj vlastní

Tato otázka patřila mezi jednodušší, co se týče správných odpovědí respondentů, pokud měli vybírat z nabízených odpovědí. Otázka byla zaměřena na pravidelnou zkoušku sirén v České republice. Celkem 183 (96,4%) respondentů odpovědělo správně, že zkouška sirén se provádí zpravidla každou první středu v měsíci ve 12 hodin. Celkem překvapivě 5 (2,9%) respondentů se domnívá, že se zkouška sirén provádí nepravidelně a 1 (0,5%) respondent se domnívá, že zkouška sirén se neprovádí a 1 (0,5%) respondent se domnívá, že se provádí každý 1. den v novém měsíci (obrázek 31).

Otázka č. 12 - jak se chovat po zaznění varovného signálu „Všeobecná výstraha“

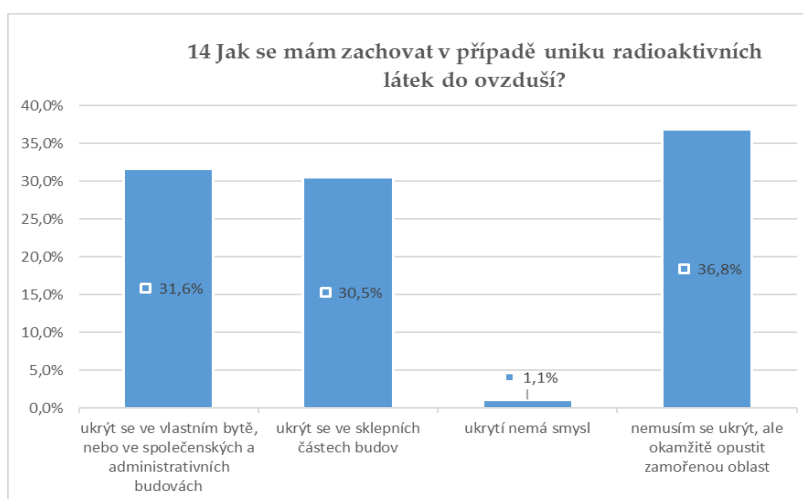
Obrázek 32 Chování po zaznění varovného signálu „Všeobecná výstraha“ – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na orientaci respondentů, jak se správně zachovat v případě zaznění varovného signálu „Všeobecná výstraha“. Největší skupina 116 (61,1%) respondentů odpověděla, že vyhledá úkryt v nejbližší budově. Druhá nejpočetnější skupina respondentů 40 (21,1%) odpověděla, že místo ohrožení okamžitě opustí vlastními prostředky. Skupina 26 (13,6%) respondentů odpověděla, že neví, co přesně má udělat a jak se má zachovat. Skupina 7 (3,7%) respondentů odpověděla, že se co nejrychleji dostaví na městský úřad (obrázek 32).

Otázka č. 13 – Kdo podá podrobnější informace a pokyny

Tato otázka byla poměrně jednoduchá a zaměřená na orientaci respondentů od koho mohou získat podrobnější informace a pokyny podle kterých se mají řídit v případě vzniku mimořádné události. Všichni respondenti (100%) odpověděli správně, že informace o vzniklé mimořádné události jsou sděleny z rádia, televize, místního rozhlasu příp. obecního úřadu. Zobrazení grafu, zde není vzhledem k 100% shodě respondentů uvedeno.

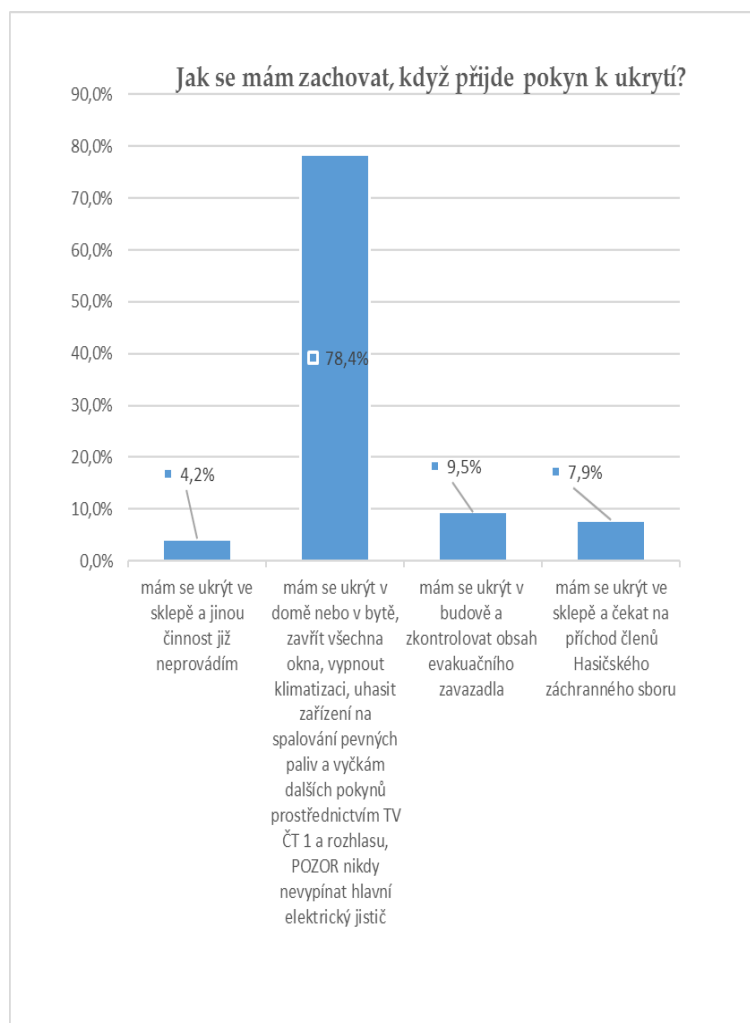
Otázka č. 14 - únik radioaktivních látek do ovzduší

Obrázek 33 Únik radioaktivních látek do ovzduší – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na orientaci respondentů, jak se zachovat v případě vyhlášení poplachu při úniku radioaktivních látek do ovzduší. Respondenti ve svých odpovědích byli poměrně rovnoměrně rozděleni do 3 skupin. Nejméně respondentů 2 (1,1%) odpovědělo, že ukrytí před radioaktivními látkami nemá smysl. Nejpočetnější skupina respondentů 70 (36,8%) se shodla na tom, že se nemusí ukrýt, ale okamžitě opustit zamořenou oblast. Druhá nejpočetnější skupina respondentů 60 (31,6%) odpověděla, že by se ukryla ve sklepních prostorách budovy a další početně vyrovnána skupina respondentů 58 (30,5%) odpověděla, že by se ukryla ve vlastním bytě, nebo ve společenských a administrativních budovách (obrázek 33).

Otázka č. 15 - jak se chovat při pokynu k ukrytí

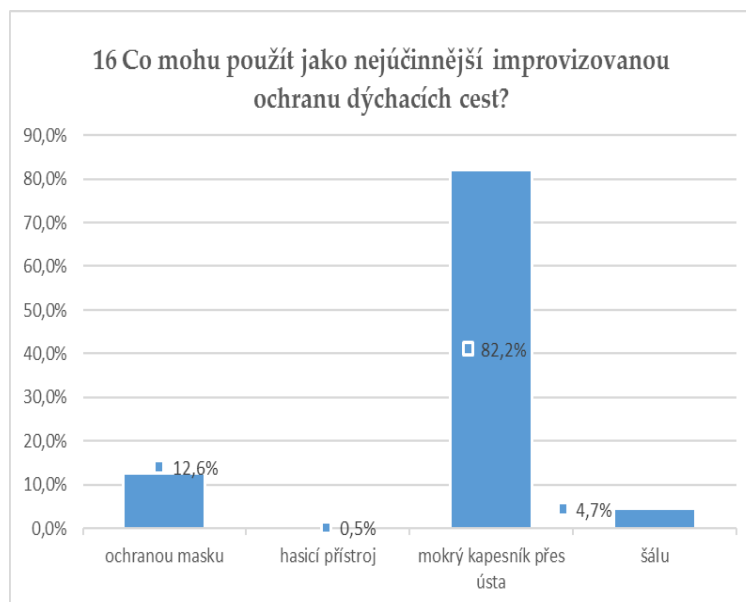

Obrázek 34 Pokyn k ukrytí – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na chování obyvatelstva v případě, že je vyhlášen poplach a vydán pokyn k ukrytí. Největší počet respondentů 149 (78,4%) odpověděla správně, že se má ukryt v domě nebo v bytě, zavřít všechna okna, vypnout klimatizaci, uhasit zařízení na spalování pevných paliv a vyčkat dalších pokynů prostřednictvím TV ČT 1 a rozhlasu, a nikdy nevypínat hlavní elektrický jistič. Skupina 18 (9,5%) respondentů odpověděla, že se má ukryt v budově a zkontrolovat obsah evakuačního zavazadla. Skupina 15 (7,9%) respondentů odpověděla, že se ukryje ve sklepě a bude čekat na příchod HZS

ČR. Skupina 8 (4,2%) respondentů odpověděla, že se mají ukryt ve sklepech a jinou činnost již neprovádět (obrázek 34).

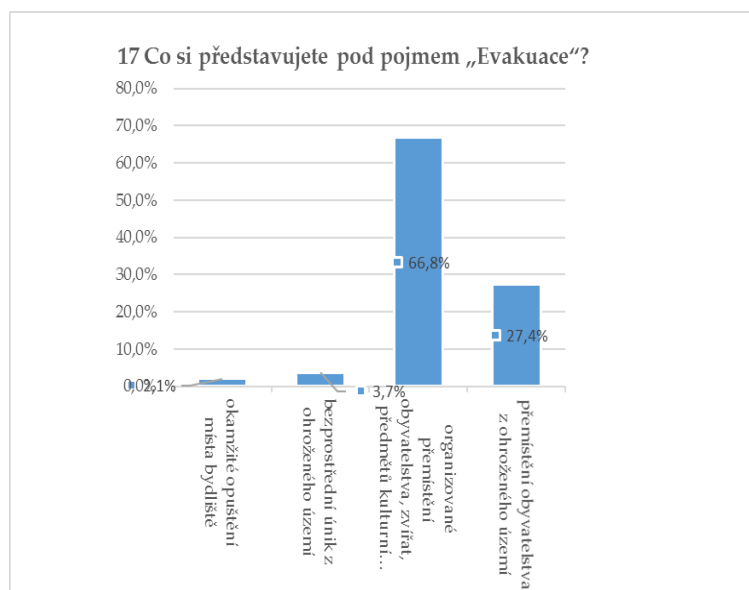
Otázka č. 16 - nejúčinnější improvizovaná ochrana dýchacích cest

Obrázek 35 Improvizovaná ochrana dýchacích cest – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na nejúčinnější improvizovanou ochranu dýchacích cest. Většina respondentů 156 (82,2%) odpověděla správně, že jako nejúčinnější improvizovanou pomůckou by mohli využít mokrý kapesník přes ústa. Druhá nejpočetnější skupina respondentů 24 (12,6%) odpověděla, že by využila ochranou masku. Respondenti pravděpodobně nečetli otázku pozorně a nevěšili si, že otázka je zaměřena na improvizaci, ale odpovídali pouze na nejúčinnější ochranu dýchacích cest. Předposlední skupina respondentů 9 (4,7%) by použila jako improvizovanou pomůcku šálu, jeden (0,5%) respondent odpověděl, že by použil hasicí přístroj (obrázek 35).

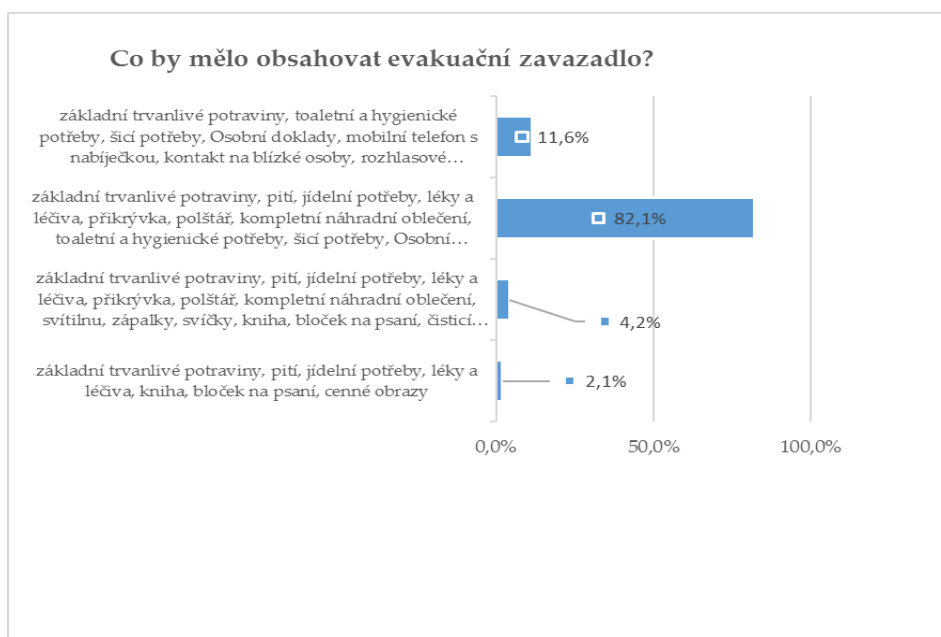
Otázka č. 17 - pojem „Evakuace“

Obrázek 36 Pojem „Evakuace“ - zdroj vlastní

Otázka věnovaná výkladu pojmu Evakuace. Největší skupina respondentů 127 (66,8%) odpověděla správně, že evakuace znamená: organizované přemístění obyvatelstva, zvířat, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a nebezpečných látek z míst ohrožených mimořádnou událostí. Druhá nejpočetnější skupina respondentů 52 (27,4%) odpověděla, že evakuace znamená přemístění obyvatelstva z ohroženého území. Další skupina 7 (3,7%) respondentů se domnívá, že evakuace znamená: bezprostřední únik z ohroženého území a poslední nejméně početná skupina pouze 4 (2,1%) respondenti odpověděli, že evakuace znamená: okamžité opuštění místa bydliště (obrázek 32). Tuto otázku můžeme považovat za správně zodpovězenou, protože ačkoliv velký počet respondentů odpověděl jinou variantou, mají všichni zjednodušeně řečeno pravdu (obrázek 36).

Otázka č. 18 - obsah evakuačního zavazadla

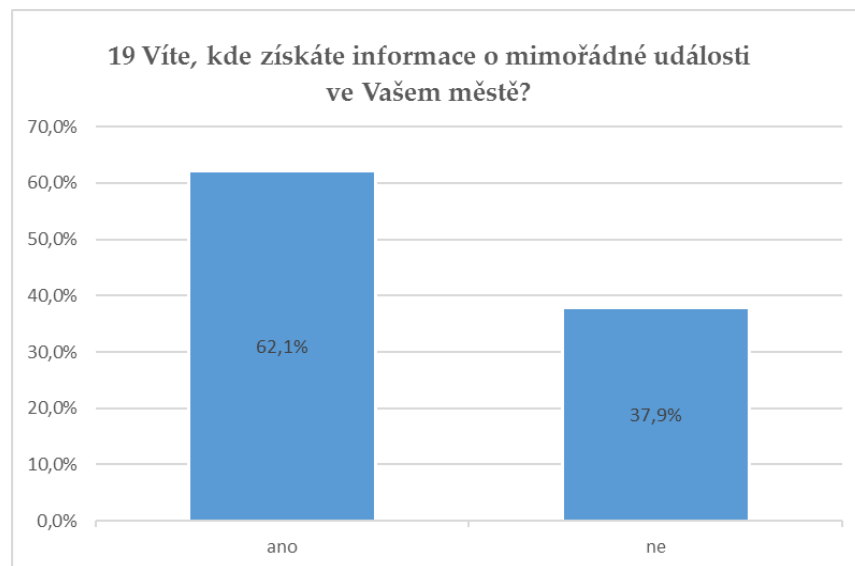

Obrázek 37 Obsah evakuačního zavazadla – zdroj vlastní

Otázka věnovaná správnému obsahu evakuačního zavazadla ukázala, že většina respondentů má přesnou informaci o tom, co by mělo jejich zavazadlo obsahovat. Celých 156 (82,1%) respondentů odpovědělo správně, že obsahem evakuačního zavazadla by měly být: základní trvanlivé potraviny, pití, jídelní potřeby, léky a léčiva, příkrývka, polštář, kompletní náhradní oblečení, toaletní a hygienické potřeby, šicí potřeby, osobní doklady, mobilní telefon s nabíječkou, kontakt na blízké osoby, rozhlasové zařízení s náhradními bateriemi, svítilna, zápalky, svíčky, kniha, bloček na psaní. Celých 22 (11,6%) respondentů odpovědělo, že obsahem jejich evakuačního zavazadla by měly být: základní trvanlivé potraviny, toaletní a hygienické potřeby, šicí potřeby, osobní doklady, mobilní telefon s nabíječkou, kontakt na blízké osoby, rozhlasové zařízení s náhradními bateriemi, svítilna, varná konvice. Pouze 8 (4,2%) respondentů odpovědělo nesprávně, že by jejich evakuační zavazadlo mělo obsahovat pouze: základní trvanlivé potraviny, pití, jídelní potřeby, léky a léčiva, příkrývka, polštář, kompletní náhradní oblečení, svítilnu, zápalky, svíčky, kniha, bloček na psaní, čisticí prostředky na obuv. Poslední nejméně početná skupina 4 (2,1%) respondentů odpověděla, že by do svého evakuačního zavazadla sbalila:

základní trvanlivé potraviny, pití, jídelní potřeby, léky a léčiva, knihu, bloček na psaní, cenné obrazy. Pro zpracování daného grafu, z důvodu přehlednosti odpovědí je využito opět pruhový dotazník (obrázek 37).

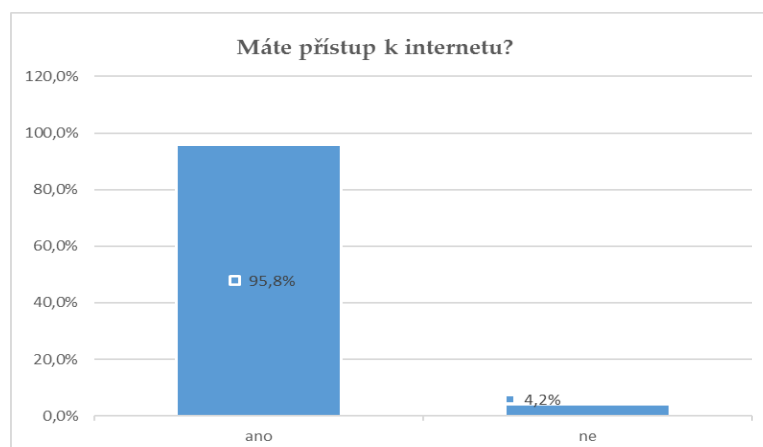
Otázka č. 19 – kde získat informace o mimořádné události ve svém městě

Obrázek 38 Získání informace o MU – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na přehled obyvatel, kde ve svém městě mohou zjistit informace o vzniklé mimořádné události. Skupina respondentů byla relativně stejným poměrem rozdělena na dvě poloviny. Celých 118 (62,1%) respondentů má znalost o tom, kde mohou dané informace zjistit, ale 72 (37,9%) respondentů odpovědělo záporně. Z toho výzkumu tedy vyplývá, že poměrně vysoké procento obyvatelstva vůbec netuší kam zajít a zjistit si podrobnosti a informace o vzniklé mimořádné události (obrázek 38).

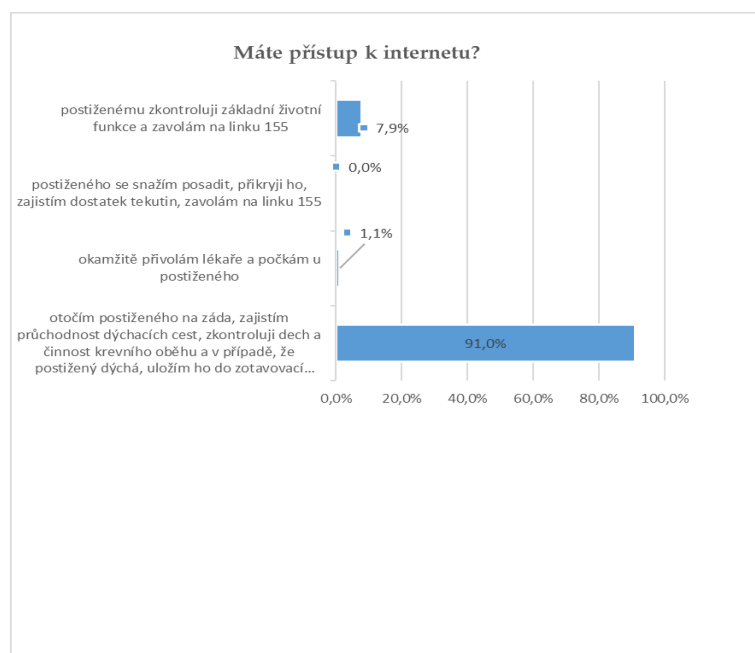
Otázka č. 20 - přístup k internetu

Obrázek 39 Přístup k internetu – zdroj vlastní

Otázka byla orientována na rozdělení respondentů do dvou skupin. Skupinu s přístupem k Internetu a skupinu bez přístupu. Převážná část respondentů, která odpovídala na elektronickou verzi dotazníku, samozřejmě má přístup k Internetu. V kombinaci s respondenty, jež vyplňovali tištěný dotazník však pouze 8 (4,2%) respondentů odpovědělo, že nemá přístup k Internetu a celkem 18 (95,8%) respondentů odpovědělo kladně (obrázek 39).

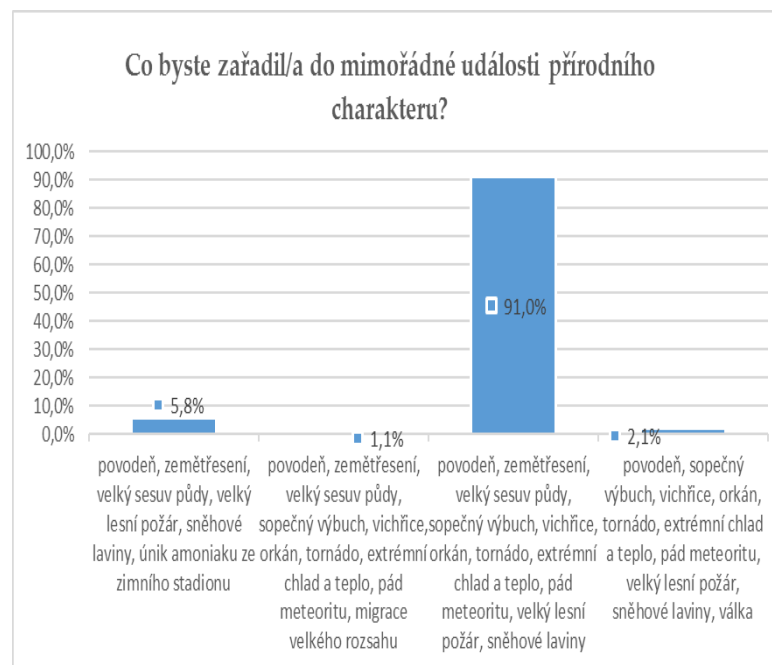
Otázka č. 21 - správná pomoc při bezvědomí

Obrázek 40 – správná pomoc při bezvědomí – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na vědomost obyvatel jak se správně zachovat a pomoci postižené osobě v bezvědomí. Většina respondentů 173 (91%) odpověděla správně, že mají postiženého otočit na záda, zajistit průchodnost dýchacích cest, zkontrolovat dech a činnost krevního oběhu a v případě, že postižený dýchá, uložit jej do zotavovací polohy a přivolat lékaře. V případě, že postižený nedýchá, zahájit resuscitaci. V případě silného krvácení zastavit krvácení a v každém případě zajistit pomoc na lince 155 odpovědělo nesprávně 15 (7,9%) respondentů, že postiženému pouze zkontrolují základní životní funkce a zavolají na linku 155. Dva (1,1%) respondenti odpověděli, že pouze okamžitě přivolají lékaře a počkají u postiženého. Samozřejmě i to, že pokud kolemjdoucí přivolá lékařskou pomoc, je lepší než nevšimnout si postižené osoby vůbec nebo být jen přihlížející osobou, tzv. „syndrom nezúčastněného diváka“ (obrázek 40).

Otázka č. 22 - mimořádné události přírodního charakteru

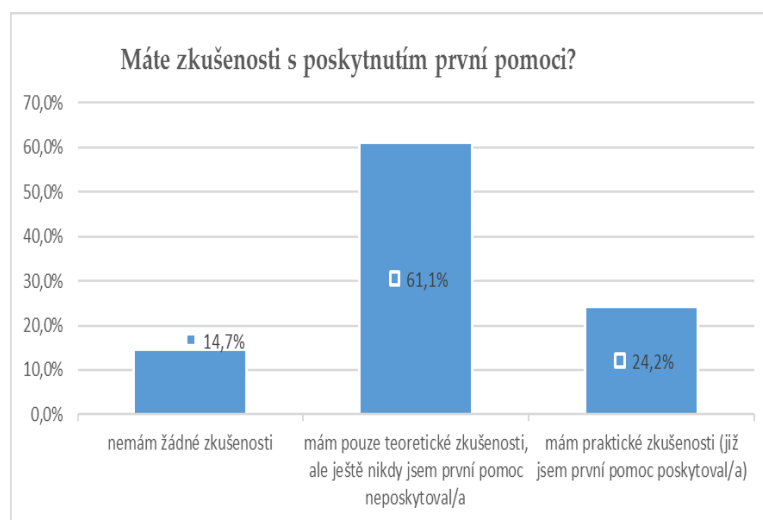

Obrázek 41 Mimořádné události přírodního charakteru – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na přehled veřejnosti, co patří či nepatří mezi mimořádné události přírodního charakteru. Velká většina respondentů 173

(91%) odpověděla správně, že mezi MU přírodního charakteru patří, povodeň, zemětřesení, velký sesuv půdy, sopečný výbuch, vichřice, orkán, tornádo, extrémní chlad a teplo, pád meteoritu, velký lesní požár, sněhové laviny. Dalších 11 (5,8%) respondentů odpovědělo špatně, že mezi MU přírodního charakteru patří povodeň, zemětřesení, velký sesuv půdy, velký lesní požár, sněhové laviny, únik amoniaku ze zimního stadionu. I další respondenti 4 (2,1%) mylně uvedli, že správnou odpovědí by měla být varianta povodeň, sopečný výbuch, vichřice, orkán, tornádo, extrémní chlad a teplo, pád meteoritu, velký lesní požár, sněhové laviny, válka a 2 z respondentů (1,1%) vybrali ke své odpovědi variantu, povodeň, zemětřesení, velký sesuv půdy, sopečný výbuch, vichřice, orkán, tornádo, extrémní chlad a teplo, pád meteoritu, migrace velkého rozsahu (obrázek 41).

Otázka č. 23 - zkušenosti s poskytnutím první pomoci

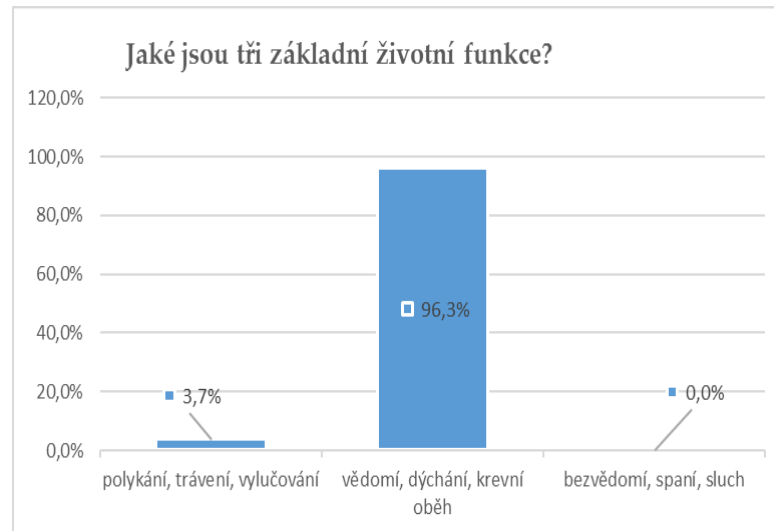

Obrázek 42 Zkušenosti s poskytnutím první pomoci – zdroj vlastní

Otázka byla zaměřena na jednoduchý průzkum zkušenosti s poskytováním laické první pomoci. Největší počet respondentů 116 (61,1%) odpovědělo, že má pouze teoretické zkušenosti, v praxi ještě nikdy první pomoc neposkytoval. Druhá skupina respondentů 46 (24,2%) odpověděla, že má praktické zkušenosti a první pomoc již někdy někomu poskytovala. Poslední nejméně zastoupenou

skupinou respondentů 28 (147%) odpovědělo jednoduše, že žádné zkušenosti s první pomocí nemá (obrázek 42).

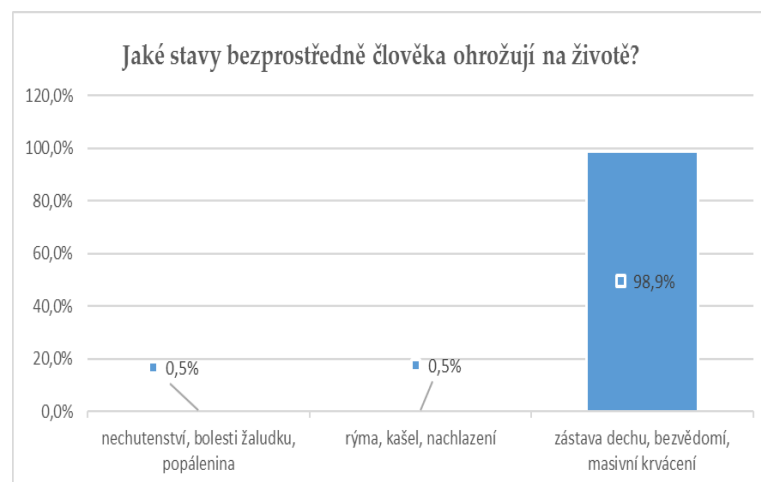
Otázka č. 24 - základní životní funkce

Obrázek 43 Základní životní funkce – zdroj vlastní

Předposlední otázka dotazníku byla velmi jednoduchá a zaměřovala se na 3 základní životní funkce. Většina respondentů 183 (96,31%) odpověděla správně, že základními životními funkcemi jsou vědomí, dýchání a krevní oběh. Pouze 7 (3,7%) respondentů odpovědělo špatně, že za základní životní funkce považují polykání, trávení a vylučování (obrázek 43).

Otázka č. 25 - stav bezprostředně ohrožující člověka na životě

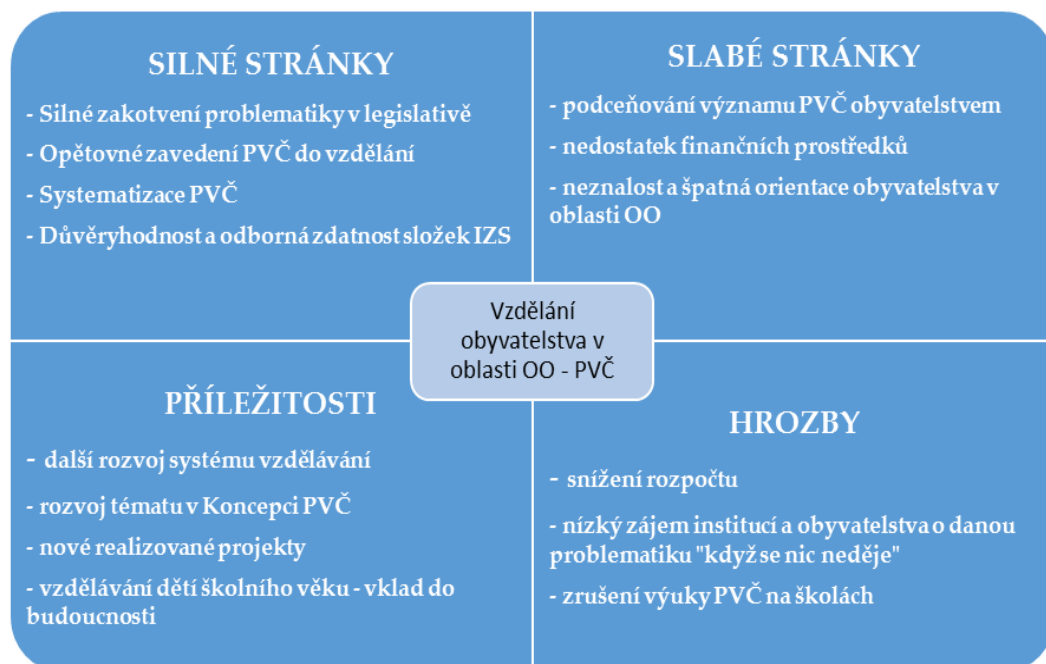

Obrázek 44 Stav bezprostředně ohrožující člověka na životě – zdroj vlastní

Poslední otázka v dotazníku byla také pro laickou veřejnost velmi jednoduchá. Byla zaměřena na stavy, které člověka bezprostředně ohrožují na životě, a většina 188 (98,9%) respondentů odpověděla správně, že člověka na životě bezprostředně ohrožuje zástava dechu, bezvědomí a masivní krvácení. Jeden (0,5%) respondent odpověděl, že člověka bezprostředně ohrožuje nechutenství, bolesti žaludku a popáleniny a jeden (0,5%) respondent dokonce odpověděl, že člověka ohrožuje na životě rýma, kašel a nachlazení (obrázek 44).

4.2 SWOT analýza

Další metodou ke zjištění znalostí a obecného povědomí laické veřejnosti k tématu oblasti ochrany obyvatelstva, která by mohla být využita k přípravě návrhu možného způsobu zlepšení informovanosti cílové skupiny obyvatelstva, je využití metody strategické analýzy tzv. SWOT analýzy (obrázek 45) s jejíž pomocí můžeme identifikovat silné stránky (Strengths), slabé (Weaknesses) stránky, příležitosti (Opportunities) a hrozby (Threats).

Obrázek 45 SWOT analýza vzdělávání obyvatelstva v rámci OO -PVČ - vlastní zdroj

Jednou z nejsilnějších stránek můžeme jednoznačně uvést opětovné zařazení PVČ do vzdělávání dětí na základních a středních školách. Vzdělávání dětí je vkladem do naší budoucnosti. Za velmi silnou stránku problematiky můžeme považovat zakotvení problematiky PVČ v legislativě ČR. PVČ je zakotvena v zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, v zákoně č. 239/2000 Sb., o IZS a o změně některých zákonů a v zákoně č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Za další silnou stránku PVČ můžeme považovat důvěryhodnost složek IZS, jež provádějí PVČ u jednotlivých skupin obyvatelstva. HZS ČR organizuje v rámci PVČ školení, besedy, školení odborných vyučujících, natáčí vlastní instruktážní videa v návaznosti na různé MU, nebo krizové situace. Na kvalitě vzdělávání se podílí i asociace Záchranný kruh.

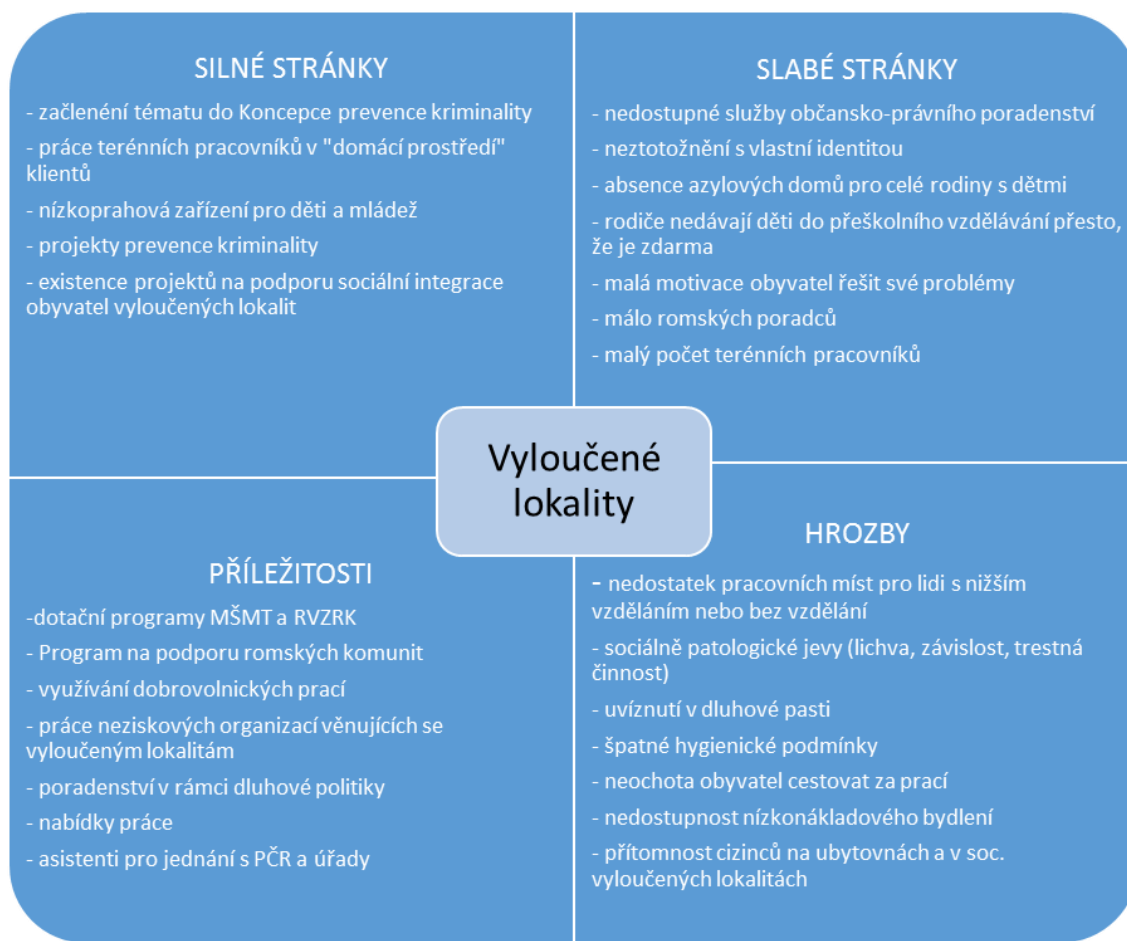
Mezi slabé stránky PVČ můžeme zařadit především podceňování problematiky PVČ a problematiky OOB obyvatelstvem. Nejmenší zájem obyvatelstvo projevuje v období, kdy nehrozí žádná akutní MU nebo krizová situace. Mezi slabé stránky bychom mohli uvést i částečnou neznalost a horší orientaci obyvatelstva v oblasti OOB. Přesto, že je průzkum prostřednictvím dotazníku proveden pouze na malém vzorku respondentů, můžeme z těchto výsledků vyvodit závěry o vzdělání a informovanosti obyvatelstva v tématice OOB. Mezi slabé stránky můžeme zařadit nedostatek finančních prostředků, které jsou na PVČ vyčleňovány. Finanční nároky na přípravu obyvatelstva je poměrně těžké zmapovat. V neposlední řadě můžeme mezi slabé stránky zařadit i zařazení výuky v rámci OČMU na základních a středních školách pouze v minimálním měřítku, pouze pár výukových hodin ročně.

Velký význam v oblasti příležitostí má opětovné zařazení PVČ do vzdělávání dětí základních a středních škol. Vzdělávání dětí je vkladem do naší budoucnosti. Vzdělané děti znamenají v budoucnu informované dospělé. Mezi

příležitosti můžeme zařadit vzdělávání pedagogů, kteří by měli vyučovat problematiku OČMU i dalších skupin obyvatelstva, seniorů, bezdomovců, specifických skupin obyvatelstva atd. Příležitostí pro zlepšení situace je postupný rozvoj PVČ v rámci Koncepce PVČ. Příležitostmi jsou uskutečněné i nové plánované projekty v rámci PVČ a větší a lepší propagace.

Mezi hrozby v rámci analýzy bychom mohli zařadit snížení finančního rozpočtu, finančních prostředků věnovaných na oblast vzdělávání v rámci OOB. IZS věnuje na PVČ část svého rozpočtu, který je však omezený. Hrozbu vidíme i v znovu zrušení výuky OOB v rámci osnov základních a středních škol a v malém zájmu institucí a obyvatelstva o témata a vzdělávání v oblasti OOB v době, kdy potencionálně nehrozí žádné MU a krizové situace. Počet MU v ČR stále stoupá, potřeba vzdělávat obyvatele je tedy velká. Jako jednu z hrozeb bychom mohli uvést i motto z úvodu této práce a sice „*Skutečná pohroma je, když nevíte co dělat*“. Obyvatelstvo, které neví jak se správně v případě vzniku MU nebo krizové situace zachovat, působí obtíže při organizaci evakuace, provedení ZaLP a dalších pracích pro zmírnění následků MU nebo krizové situace atd. [47] Jak uvádí autoři metodické příručky k výuce tematiky Ochrany člověka za mimořádných událostí na 2. stupni ZŠ: „Být připraven znamená přežít“. [45]

V dalším tématu se budeme věnovat analýze vyloučených lokalit, respektive sociálně vyloučených lokalit (obrázek 46).

Obrázek 46 SWOT analýza vyloučených lokalit [73]

Mezi silné stránky SWOT analýzy vyloučených lokalit můžeme uvést práci neziskových organizací v rámci tzv. Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, jednou z největších neziskových organizací, která se této práci věnuje je organizace Člověk v tísni. Další silnou stránkou je práce terénních pracovníků přímo v domácím prostředí jednotlivých klientů na různá témata, zadluženost, pomoc s bydlením, sociální práce s dětmi atd. Další silnou stránkou jsou již vznikající projekty na podporu sociální integrace obyvatel vyloučených lokalit, projekty na prevenci kriminality, která je velkým problémem vyloučených lokalit. V neposlední řadě je silnou stránkou začlenění tématu sociálně vyloučených lokalit do Konceptce prevence kriminality.

Mezi slabé stránky analýzy můžeme zařadit poměrně obtížně dostupné služby občansko-právního poradenství pro obyvatele vyloučených lokalit a

jejich neztotožnění se s vlastní identitou. Poměrně velkým problémem je absence azylových domů pro celé rodiny s dětmi, jež tak končí v komerčních ubytovnách za nepřiměřené finanční pronájmy. Poměrně dlouhodobým problémem této skupiny obyvatel (hlavně romské populace) je neposílání dětí do předškolního vzdělávání i přesto, že poslední rok předškolní docházky je zdarma. Další velmi slabou stránkou je malá motivace obyvatel vyloučených lokalit řešit své problémy, dluhy, kriminalitu, rozvody, adopci, vyrovnání poměrů dětí atd. Do slabých stránek můžeme zařadit malý počet romských poradců a v neposlední řadě také malý počet terénních pracovníků.

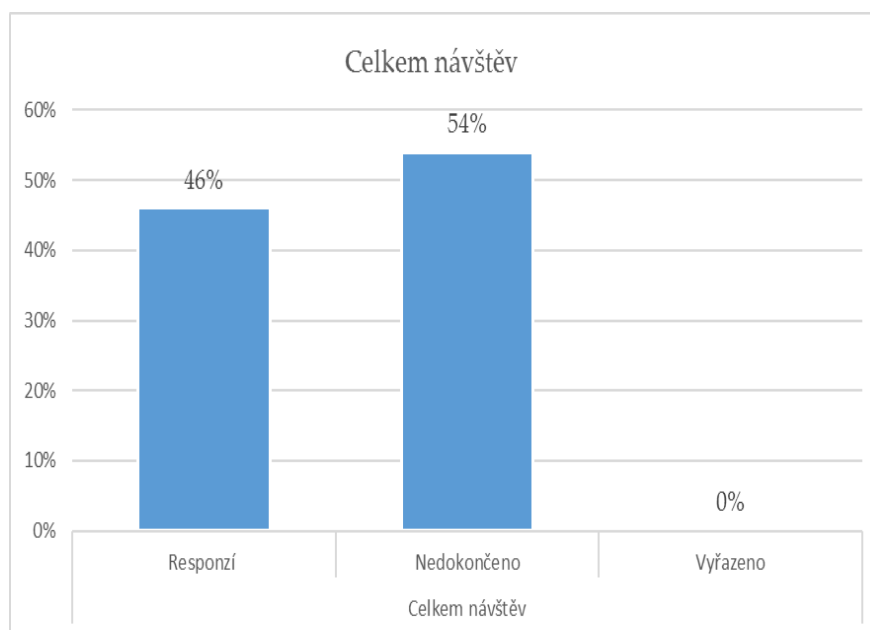
Mezi příležitosti můžeme zařadit dotační programy MŠMT a Rady vlády pro záležitosti romské komunity, jako např. *“Program na podporu romských komunit”*, *„Program předcházení sociálnímu vyloučení a odstraňování jeho důsledků“* a *„Prevence sociálně patologických jevů v působnosti resortu MŠMT“* atd. Mezi příležitosti můžeme zařadit využívání dobrovolnických prací a práci neziskových organizací věnujících se vyloučeným lokalitám a jejich pomoc při poradenství v rámci dluhové politiky, nabídky práce a například jako asistentů pro jednání s PČR a dalšími správními úřady.

Jako jednu z největších hrozeb vnímáme problém nedostatku pracovních míst pro lidi s nižším vzděláním, ale hlavně pro lidi bez vzdělání. Zaměstnavatelé nemají zájem o nekvalifikované pracovníky. Dalším velkým problémem a hrozbou v sociálně vyloučených lokalitách jsou sociálně patologické jevy (např. lichva, závislost, trestná činnost atd.). Hrozba samotným obyvatelům těchto lokalit tkví v uvíznutí v, tzv. dluhové pasti, z které se klient většinou bez pomoci okolí není schopen dostat. Mezi další negativní stránky těchto lokalit řadíme špatné hygienické podmínky, v kterých obyvatelé lokalit, většinou často svým vlastním přičiněním, žijí. S problematikou zaměstnanosti přímo souvisí neochota obyvatel vyloučených lokalit cestovat za prací. Dalšími

negativa a hrozby spatřujeme v nedostupnosti nízkonákladového bydlení hlavně pro rodiny s dětmi. V neposlední řadě může být hrozbou i přítomnost cizinců na ubytovnách nebo v sociálně vyloučených lokalitách, která sebou může nést i rasové nebo mezi národnostní problémy. [73]

5. VÝSLEDKY

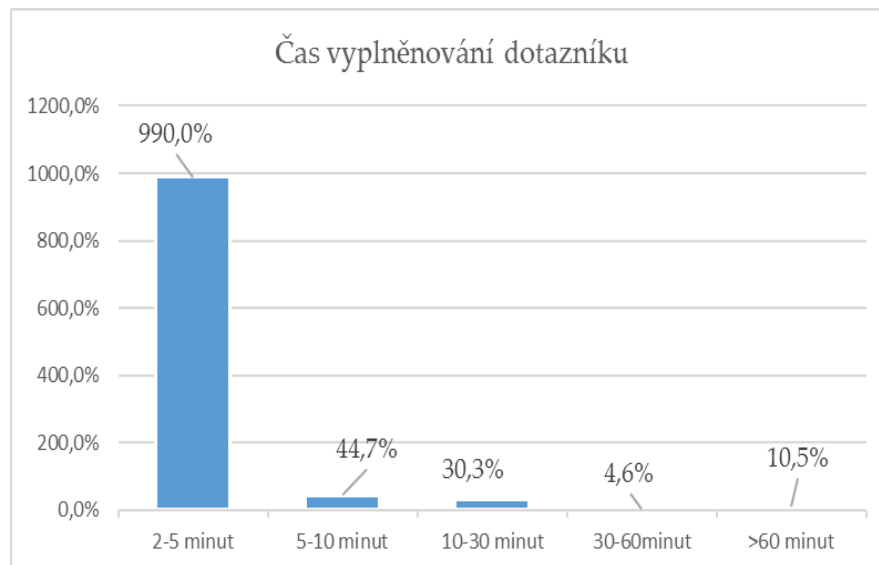
Nestandardizovaný dotazník byl distribuován elektronicky a v tištěné podobě. Ve výsledcích bychom rádi shrnuli, že zatím co v jednodušších otázkách se respondenti stoprocentně, nebo až na výjimky shodovali, v některých otázkách se velmi odlišovali. Online dotazník na webovém rozhraní navštívilo či otevřelo, celkem 330 respondentů, z toho 177 respondentů dotazník zobrazilo bez zpracování a odeslání, 1 respondent dotazník nedokončil a celkem, jak již bylo uvedeno dříve, 152 respondentů dotazník dokončilo a odeslalo. Níže je uvedeno grafické zobrazení četnosti návštěv online dotazníku (obrázek 47).

Obrázek 47 Návštěvnost online odkazu celkem

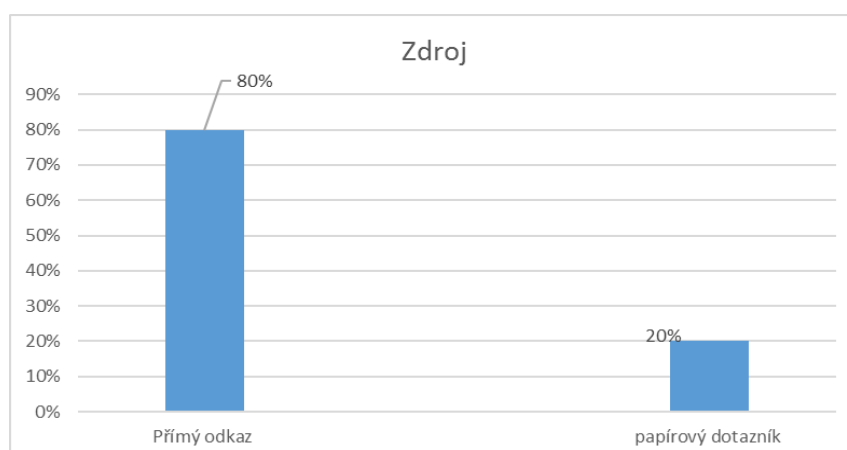
Statistické údaje online dotazníku umožňují i data z pohledu času vyplňování on-line dotazníku. Graf níže ukazuje, kolik procent respondentů vyplňovalo dotazník v rozpětí od 2 minut až po více než 1 hodinu. Největší

počet respondentů vyplňoval dotazník 5 až 10 minut. Poměrně vysoké procento respondentů odpovídalo na dotazník více než 60 minut (obrázek 48).

Obrázek 48 Čas vyplňování dotazníku

Obdobná statistika však není k dispozici u dalších respondentů, kteří odpovídali prostřednictvím vytištěného dotazníku. Níže je uveden procentuální poměr online respondentů a ostatních respondentů (obrázek 49).

Obrázek 49 Poměr návštěvnosti

Po vyhodnocení všech dostupných dotazníků lze konstatovat, že z celkového vzorku respondentů bylo vyšší procento žen než mužů. Z pohledu věku byla nejpočetnější skupinou respondentů věková kategorie do 30 let, druhou nejpočetnější skupinou respondentů věková skupina respondentů mezi 41 a 50 rokem věku, tedy generace, která ještě pamatuje výuku branné výchovy na základní škole v období komunistického režimu. Z celkového počtu respondentů celkem $\frac{3}{4}$ z nich absolvovali výuku tzv. branné výchovy na základní nebo střední škole. Všichni dotázaní respondenti se shodli na tom, že považují za důležité mít základní znalosti v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Necelé $\frac{3}{4}$ respondentů dokázaly správně vyjmenovat všechny základní složky Integrovaného záchranného systému. Šetření prokázalo neznalost respondentů například ve výčtu čísel tísňového volání 150, 155, 156, 158, 112 a ve znalosti linky mezinárodního tísňového volání 112. Jednou z nejtěžších otázek pro respondenty byla otázka týkající se tónu „Všeobecné výstrahy“. Nejvyšší poměr respondentů odpověděl, že tón výstrahy je nekolísavý tón v délce 140 s, který může být vysílán po sobě v cca 3 minutových intervalech. Hned druhý nejvyšší poměr respondentů odpověděl, že se jedná o kolísavý tón v délce 120s, jež může být vysílán po sobě v cca 3 minutových intervalech. Správně odpověděla třetí skupina respondentů, že tón „Všeobecné výstrahy“, je správně kolísavý tón v délce 140s jež může být vysílán po sobě v cca 3 minutových intervalech. Poměrně vysoké množství respondentů odpovědělo, že neví, jak správně zní tón „Všeobecné výstrahy“. Naproti tomu, ale nejvyšší procento respondentů odpovědělo správně, že v případě Mimořádné události bude obyvatelstvo varováno prostřednictvím akustické sirény – přerušovaným tónem. Tyto dvě otázky spolu souvisely, ale odpovědi respondentů nebyly návazné. Téměř stoprocentní odpověď se týkala otázky na pravidelnou zkoušku sirén, jež se provádí každou první středu v měsíci a obyvatelstvo tento tón bezpečně zná. Nedávné mimořádné spuštění sirény v únoru letošního roku, na území Prahy a Středočeského kraje, jako

uctění památky za zemřelého příslušníka HZS Středočeského kraje u zásahu při požáru lakovny ve Zvoli, i přesto, že hasiči o pietním houkání informovali s dostatečným předstihem, způsobilo paniku a spousta obyvatel Prahy a Středočeského kraje volala na linku 158 a dožadovala se informací, co se stalo. Téměř ¾ obyvatelstva si jsou jisti tím, jak by měly v případě zaznění varovného signálu postupovat, a všichni respondenti vědí, že potřebné informace o události získají z TV, rádia, místního rozhlasu nebo z obecního úřadu. Obyvatelé jsou velmi dobře informováni o tom, jak se zachovat a jak postupovat v případě vydání pokynu k ukrytí a co mohou použít jako improvizovanou ochranu dýchacích cest. Dobrá informovanost mezi obyvateli je i o evakuaci a obsahu evakuačního zavazadla a o tom, co vše zařadíme mezi mimořádnou událost přírodního charakteru. Méně orientováno je obyvatelstvo v oblasti získání informací o MU. Vysoké procento (téměř 40%) respondentů neví kam mají zajít a kde získat informace. I přesto, že pětina dotazníků byla rozdána k vyplnění v tištěné formě, odpovědělo téměř 96% respondentů, že má přístup k Internetu. Poměrně vysoké procento respondentů má zkušenosti s první pomocí. Více než 60% respondentů uvedlo, že mají pouze teoretické znalosti v oblasti první pomoci, ale ještě nikdy první pomoc neposkytovali, téměř čtvrtina respondentů zkušenosti má a první pomoc již poskytovali. Poslední dvě otázky byly pro respondenty velmi jednoduché zaměřené na základní životní funkce a stavy ohrožení člověka. Až na výjimky odpověděli všichni respondenti správně. Vědomosti obyvatelstva v rámci první pomoci jsou poměrně na dobré úrovni.

Z výše uvedeného shrnutí nám vyplývá, že cílová skupina obyvatelstva, dospělá populace, je poměrně dobře informována. Část obyvatelstva si není jista, kde však aktuální informace o probíhající MU mohou získat, kam se mohou jít dotázat. Během teoretické části práce jsme provedli výčet materiálů, které se PVČ věnují. PVČ zaměřená na skupinu seniorů se většinou setkává

s velkým zájmem této cílové skupiny a ochotou dozvědět se nové informace nebo upozornění čeho se mají vyvarovat. Dnešní populace seniorů je často velmi aktivní, která touží po dalším sebevzdělávání. Další skupinou obyvatelstva, na kterou byl závěr teoretické práce zaměřen, jsou bezdomovci a obyvatelé sociálně vyloučených lokalit. V provedeném průzkumu PVČ pro bezdomovce a sociálně vyloučené lokality jsme zjistili, že zatímco PVČ pro bezdomovce je již několik let realizována, tak pro druhou skupiny obyvatel v sociálně vyloučených lokalitách zatím PVČ, z pohledu HZS a PO realizována prozatím příliš není. U této skupiny obyvatel je převážně prostřednictvím PČR realizována prevence kriminality.

6. DISKUZE

V současné době je výuka problematiky „Ochrany člověka za mimořádných událostí“ na základních a středních školách opět součástí školních osnov zahrnuta v rámcových vzdělávacích programech. Je to dobrý základ pro vzdělávání našich dětí.

Znalost zásad chování v případě mimořádné události u dospělé populace je poměrně nerovnoměrná. Působení a vzdělávání dospělé populace je poměrně obtížným místem PVČ hlavně z důvodu problému u obyvatel v produktivním věku nalézt volný čas a zájem o danou problematiku. Za nejčastější formu PVČ pro dospělé obyvatele můžeme považovat ukázky záchranářských technik, organizování dnů IZS, besedy a přednášky, materiály zveřejňované na internetu, instruktážní videa, články v odborných časopisech, informace z médií, letáky atd. O něco lepší stav je u cílové skupiny seniorů, na které je v současné době PVČ také zaměřována z výše uvedeného důvodu stárnutí naší populace. Samozřejmě jiné výsledky z výzkumu o povědomí obyvatelstva o tématech ochrany obyvatelstva, bychom například získali v záplavové oblasti, kde obyvatelé aktivněji a více preventivně vyhledávají informace, aby zajistili svou vlastní připravenost na další mimořádnou událost (záplavy). Výzkum byl primárně prováděn, až na výjimky, v kladenském a rakovnickém okrese, tedy v zásadě v nezáplavové oblasti. Nespornou výhodou současnosti je poměrně snadný přístup k informacím na Internetu, ale musíme si upřímně přiznat, kdo vyhledává tento typ informací v období „kdy se nic neděje“. Až do doby vzniku MU většina lidí, nepovažuje získávání informací a vzdělávání se v dané problematice za příliš důležité a podstatné.

PČR, ZZS i HZS ČR se zaměřuje na preventivně výchovnou činnost u jednotlivých věkových skupin, pořádají různé besedy, připravují propagační

materiály, vydávají články a využívají i modernější metody jako například mobilní aplikace. HZS ČR se ve svém vydávaném časopise 112 pravidelně téměř v každém svém měsíčním vydání věnuje problematice preventivně výchovné činnosti. Od roku 2013 začal fungovat nový vzdělávací program „Výchova k bezpečí – Ochrana člověka za mimořádných událostí“ v novém vzdělávacím středisku v Modřanech. Autorem tohoto programu je asociace „Záchranný kruh“. Program se skládá z interaktivní přednášky v oblasti požární ochrany a OOB a využívá grafiku programu Hasík CZ. V roce 2015 byly do programu přidány další interaktivní prvky, jakými jsou například praktické ukázky „U hořícího ohně“, kde se návštěvníci pomohou dozvědět o významu objevu ohně, o jeho „dobrém i zlém“ a jeho „vývoji“ od pravěku až do současnosti. Návštěvníci by se měli dozvědět co nejvíce o požárních rizicích dnešní doby. Jaká jsou rizika a důsledky, když hoří v bytě, domě, když máme oheň tzv. za dveřmi. Součástí interaktivního programu je program Tísňomat, jež animovanou formou vpraví diváky do děje. Ukázkové situace musí návštěvníci (většinou se jedná o žáky a studenty) správně vyhodnotit, zavolat na tísňovou linku. Návštěvníky tohoto programu jsou primárně děti, žáci ZŠ a SŠ a samozřejmě senioři, jež jsou pozornými posluchači. [63]

Jak již jsme uvedli dříve, vzdělávání skupiny seniorů je velmi důležitou součástí práce PVČ vzhledem ke stárnutí populace. Ze zkušeností koordinátorů HZS krajů vyplývá, že senioři, jsou velmi různorodá skupina pro vzdělávání. Věk v tomto členění vůbec nehraje důležitou roli. Seniorsy můžeme rozdělit do dvou skupin. Na seniory aktivní, kteří po odchodu do důchodu sami vyhledávají informace všeho druhu, zajímá je i možnost dalšího vzdělávání (např. Univerzity třetího věku), jsou počítačově gramotní. Druhou skupinou jsou senioři tzv. pasivní. Tito senioři mají zájem užít si klidné stáří, sami nejsou ve vyhledávání nových informací aktivní. Jedná se většinou o seniory v seniorských domech s pečovatelskou službou. Toto rozdělení je třeba

zohlednit i v případě plánování přednášek a besed v rámci PVČ. Přednášející se většinou shodují na tom, že zatím co první skupina seniorů může mít plánované besedy a přednášky obsahově náročnější, přednášející musí být dobře na téma přednášky připraven, očekává od seniorů aktivní zapojení do tématu, a senioři obvykle kladnou spousty otázek, oproti tomu druhá skupina seniorů musí mít přednášku mnohem kratší, přednášející by měl mít hlasitý projev, přednášky by měly obsahovat obrázky nebo i videonahrávky. Přednášející by měl projevovat aktivitu a snahu seniory do komunikace cíleně zapojovat a snažit se udržet jejich pozornost. Z tohoto rozdělení skupin seniorů cítíme, že více „úspěchu“ a předání důležitých informací docílíme u první skupiny seniorů. Nicméně i práce s druhou, pasivnější skupinou seniorů, je velmi důležitá. [3]

Asociace Záchraný kruh je autorem a správcem několika nových aplikací pro notebooky a „chytré“ mobily ve verzi pro Apple (App store) i Android (Google play) pro děti. Aplikace „Dopravka“ je na téma Dopravní výchova pro děti - rizika silniční a železniční dopravy. Ačkoliv obchod Google play nabízí možno stáhnout verzi aplikace „Dopravka FREE“, je možné zdarma projít pouze první 3 části, tzv. moduly, tedy pouhých 20 minut. Dalších 9 modulů je možné získat až po zakoupení placené verze za téměř 84 korun. Obdobně to funguje u aplikace „První pomoc FREE“, která zdarma umožňuje procházet pouze první 3 kapitoly z celkem devíti. Plnou verze aplikace je možné získat pouze po zaplacení 85 Kč. Aplikace „Malý záchranář“ je k dispozici pouze v placené verzi za 56 Kč a aplikace „Tísňomat“ obdobně, ta je ale levnější za pouhých 28 Kč. Bohužel ačkoliv se nám částky za tyto aplikace zdají poměrně nízké, bude to velkou část dětí a jejich rodičů od stažení takového aplikace odrazovat. Aplikace však mají na první pohled pro děti velmi sympatickou animaci a český dabing úspěšných českých umělců a herců. Asociace Záchraný kruh u placených verzí aplikací argumentuje tím, že se na vývoji a přípravě aplikací

podílela spousta lidí a poplatek za aplikace bude využit na vývoj dalších aplikací.

Jak již bylo uvedeno dříve problematika bezdomovců tedy „osob bez přístřeší je řešena zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v několika výše uvedených paragrafech. V současné době je problematice bezdomovců věnována čím dál tím větší pozornost. Již v roce 2012 v čísle 4/2012 časopis 122 věnoval problematice bezdomovectví a požární ochrany pozornost. Autor článku kpt. Bc. Radek KISLINGER z MV-generální ředitelství HZS ČR uvádí, že je to hlavně z důvodů statistického sledování událostí požárů, z kterých se daly vyčíst údaje bezprostředně se týkající právě bezdomovců, kteří výrazně ovlivnili počty úmrtí při požárech. Autor uvádí, že právě bezdomovci jsou těmi, kteří při požárech svých provizorních obydlí velmi často přicházejí o své životy. Bývá téměř pravidlem, že každý začátek topné sezóny v zimních měsících přinese několik uhořelých nebo udušených bezdomovců. HZS ČR se dlouhodobě a systémově zabývá PVČ v oblasti PO. Zkušenosti z výsledků doposud prováděné PVČ v oblasti školení pracovníků poskytujících sociální služby v domácnostech starších a zdravotně postižených osob ukázaly, že lze obdobným způsobem působit také na bezdomovce. HZS kraje nemají čas provádět terénní práci sami, využívají, tzv. prostředníky, kteří provádí terénní práci a mají s osobou bez přístřeší, velice úzký, mnohdy až osobní vztah, ale není na škodu, když se příslušník HZS ČR zúčastní alespoň jedné takové poznávací pochůzky po obydlích bezdomovců v doprovodu terénního pracovníka na jejich území. Jak jsme uvedli dříve ve spolupráci HZS a občanského sdružení Naděje o. s. vznikl na území hl. m. Prahy projekt, jehož předmětem je zajištění preventivní osvětové činnosti z oblasti požární ochrany u osob bez přístřeší. Je zaměřen na pěší terénní práce dobrovolníků nebo zaměstnanců neziskových nebo jiných organizací, na práci přímo v prostředí, kde se osoby bez přístřeší zdržují nebo přespávají (veřejná i neveřejná místa –

opuštěné budovy bytového i technického typu, odstavené vagóny, pod mosty, apod.). Hlavní práce příslušníků HZS ČR v rámci tohoto projektu spočívá v zajišťování osvěty, školení terénních pracovníků, tvorbě informačních letáků. HZS získává také od terénních pracovníků zpětnou vazbu o tom, zda bezdomovci reagují na rady terénních pracovníků, a zda tato činnost přispívá ke snížení počtu požárů. Autor upozorňuje na zajímavý vedlejší produkt této činnosti a spolupráce s terénními pracovníky, jímž je možnost získat přehled o pohybu a pobytu bezdomovců na území jednotlivých měst. V závěru svého článku autor shrnuje, že bychom neměli být naivní a domnívat se, že takto vyřešíme stoprocentní pokles počtu požárů v obydlích bezdomovců, ale jak se ukazuje, lze tímto způsobem znatelně *snížit pravděpodobnost vzniku případných požárů*. [67]

V červenci roku 2013 byla zveřejněna „*Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020*“. Tato koncepce je první svého druhu a jejím prostřednictvím je snaha dosáhnout plnění cíle v oblasti chudoby, ke kterému se ČR zavázala v rámci Národních programů reforem, a který zní takto: „*Udržení hranice počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech bez zaměstnané osoby do roku 2020 na úrovni roku 2008*“. ČR by měla současně vyvíjet úsilí vedoucí ke snížení počtu osob ohrožených chudobou. Koncepce je reakcí jak na potřeby ČR, tak na požadavky EU posílit „*zacílené sociální služby na nejvíce znevýhodněné skupiny*“. Jak koncepce uvádí „*byla zpracována i v souladu s písemným prohlášením Evropského parlamentu ze dne 16. prosince 2010 o Strategii EU pro bezdomovectví. Bezdomovectví je ve Strategii Evropa 2020 identifikováno jako jedna z nejextrémnějších forem chudoby a sociálního vyloučení*“. [68] V červenci 2016 vydalo MPSV ČR „*Zprávu o plnění Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 za rok 2015*“. Tato Zpráva je členěna podle jednotlivých částí stejně jako Koncepce:

- Oblast přístupu k bydlení;

- Oblast sociálních služeb;
- Oblast přístupu ke zdravotní péči;
- Oblast informovanosti, zapojení a spolupráce. [69]

Město Kladno otevřelo v listopadu roku 2014 Krizové centrum pro bezdomovce a sociálně slabé občany. Krizové centrum se sídlem v městské části Kročehlavy, bylo otevřeno jako součást kladenské pobočky Českého červeného kříže (dále jen ČČK). Na vzniku centra se podílel též Magistrát města Kladna a místní Městská policie. Autor článku Luboš Hora dále uvádí, že ačkoliv se o klienty centra stará pouze jediná pracovnice, avšak na centrum pravidelně dohlíží Městská policie Kladno, tak je v Krizovém centru přijat vesměs každý potřebný občan a je o něho po všech stránkách maximálně postaráno. Jedinou podmínkou je, aby nebyl pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, nebo aby se nechoval vyloženě agresivně.[72]

Vzdělávání a PVČ u bezdomovců, tedy lidí bez domova, je poměrně zdlouhavý a nesnadný proces. Většina lidí, kteří se na práci podílejí, se shodují na tom, že bezdomovci, žijí na okraji společnosti a většinou nestojí o žádnou pozornost ze strany státu, složek IZS a dalších uniformovaných osob. Bezdomovci většinou očekávají, že pokud nakonec pomohou nebo podají užitečné informace, očekávají, tzv. „co za to“. V komunikaci většinou tak pomáhají již dříve zmínění terénní prostředníci.

Problematice sociálně vyloučených lokalit, jak jsme již uvedli dříve, se věnuje v rámci své kompetence MV ČR. Vyloučená lokalita, sociálně vyloučená lokalita, je vymezená oblast, kde dochází ke koncentraci osob ohrožených sociálním vyloučením. Sociálně vyloučenou lokalitou se velmi často stávají domy, celé ulice, části měst, nebo osada atd., které nesou známky sociálního vyloučení, kterými mohou být např. nízký sociální status obyvatel, špatná

kvalita bydlení, nedostupnost standardních služeb. Města se často záměrně snaží skupiny obyvatel tzv. sociálně vyloučených lokalit vymezovat na okraje svých měst. Mapa níže ukazuje současnou situaci sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených lokalit převážně romských obyvatel ve městě Kladno.

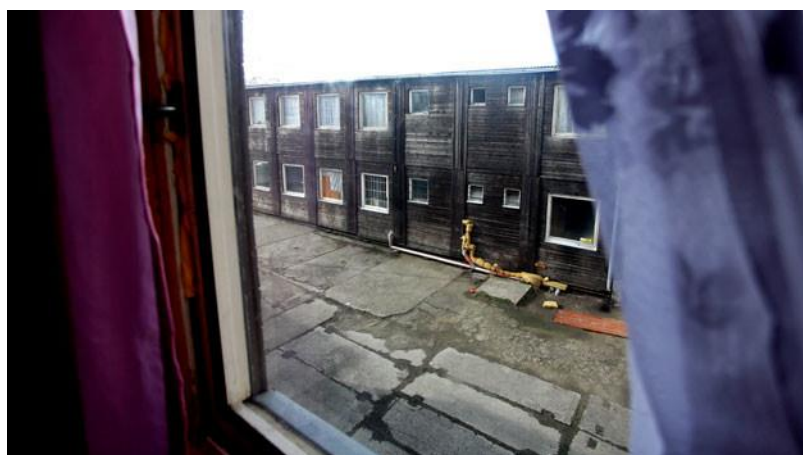
Obrázek 50 Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit Kladno [60]

Okresní město Kladno se problému vyloučených lokalit nevyhnulo. Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit ve městě Kladno (obrázek 50) ukazuje aktuálně 6 lokalit (lokality A až F), kde by měli být ubytováni lidé sociálně vyloučení. [60] Novým trendem ubytování sociálně vyloučených skupin v poslední době jsou soukromé ubytovny. V okresním městě Kladno je v současné době několik takových soukromých ubytoven.

Karolína Fojtová ředitelka kladenské pobočky Programů sociální integrace organizace Člověk v tísni ve svém článku „V Kladně funguje 40 soukromých

ubytoven. Město žádnou alternativu nenabízí“ pro časopis Romea.cz z ledna 2016 z ledna 2016 uvádí, že sociálně vyloučených lokalit v našem městě bylo do ledna 2016 identifikováno 12. Jedná se o části městských čtvrtí, shluky rodinných domů, případně i o takzvané mikrolokality - sociálně vyloučené domácnosti soustředěné v jednom domě. Velké lokality, jako byl „Masokombinát“, tedy komplex pro 200 a více lidí se už dnes naštěstí na Kladně nevyskytují. Lokality jsou rozprostřeny po městě. Na Kladně je dle autorky identifikováno přibližně 40 komerčních ubytoven, z toho asi 13 funguje jako ubytovny, kde převažují lidé závislí na sociálních dávkách. Terénní pracovníce organizace Člověka v tísní docházejí zhruba na desítku z nich. Jde o ubytovny, kde žijí i celé rodiny s dětmi, více než polovina obyvatel jsou většinou Romové. Město Kladno v současné době žádnou ubytovnu nevlastní ani neprovozuje. Autorka dále uvádí, že podle aktuální Analýzy sociálně vyloučených lokalit může na ubytovnách žít 700 až 1300 Romů. O ostatních obyvatelích mimo Romů se zde nemluví. Každá z ubytoven má své potíže a problémy. Může být trnem v oku pro obyvatele města, především obyvatele v přímém sousedství ubytovny nebo naopak pro ubytované znamená absolutní separaci. Hygienické podmínky na těchto ubytovnách jsou velmi často alarmující, domy často nejsou ani zkolaudovány za účelem bydlení. Jedním z mnoha příkladů může být ubytovna na největším sídlišti zvané U Kauflandu v Americké ulici, jež je v provozu zhruba od roku 2010 a dnes je ve velmi špatném technickém stavu. V tomto domě dříve sídlil dopravní inspektorát města Kladna, objekt je k bydlení upraven jen provizorně. Autorka dále uvádí, že frustrace dlouhodobě ubytovaných je přímo úměrná nárůstu problémů s drogami, alkoholem, krádežemi a lichvou. [57] Další větší ubytovnou, kde se soustředí více sociálně vyloučených obyvatel je ubytovna Na Kopečku ve starých Kročehlavech v Kladně (obrázek 51). Dalším místem soustředění obyvatel sociálně vyloučených lokalit, většinou romské národnosti je městská část Kladno – Dříň. Podle vyjádření člena PČR obvodního oddělení Kladno

v této lokalitě nepůsobí tato skupina žádné větší nadstandardní problémy. Situace s obyvateli sociálně vyloučených lokalit se na Kladně od doby zrušení vyloučené lokality „Masokombinát“ velmi zlepšila. Postupně byly zrušeny i celé bytové doby obývané sociálně vyloučenými obyvateli převážně romské národnosti v městské části Rozdělov. V oblasti ubytoven Na Kopečku a v Americké ulici jsou většinou s udržováním pořádku v okolí ubytoven, s alkoholem, rušením nočního klidu. Byl řešen i případ výskytu žloutenky, v návaznosti na špatné hygienické návyky obyvatel ubytoven.

Obrázek 51 Ubytovna Na Kopečku v Kladně Kročehlavech [62]

Autor článku Jindra Kodíček obdobně uvádí ve svém článku z dubna 2016 „Reportáže z ubytovny v Kladně: Nejasný luxus špatné adresy“, že v Kladně v posledních letech vyrostly ubytovny pro sociálně slabé občany, tzv. „jako houby po dešti“, což sebou nese hned několik negativních aspektů. Jedná se o fungující byznys, který na chudobě a sociálním vyloučení parazituje. Autor dále uvádí, že klienti, v nuzných ubytovnách platí za pár čtverečních metrů nájemné odpovídající pronájmu bytu v centru Prahy. [62]

Vzděláváním skupiny obyvatelstva vyloučených lokalit se většinou zabývají neziskové organizace, např. „Člověk v tísni“. Smyslem terénní práce je výpomoc klientům s vypořádáním a zvládnutím dluhů, s dávkami sociálního systému, se snížením nákladů na bydlení a s tím spojené i dluhy na nájmu,

pomoc s vyhledáním možností přivýdělků, zvládnání věcí kolem rodiny a dětí (rozvody, vyrovnání poměrů dětí, výživného, adopce). Terénní pracovníci většinou poskytují služby v přirozeném prostředí klientů. Neziskové organizace mají většinou stejný cíl, a sice prostřednictvím terénních pracovníků poskytnout služby, které by ideálně mohly vést k návratu ohrožené člověka do běžného života, zlepšení jeho životní úrovně a spokojenosti, v horším případě se snaží zastavit zhoršování životní a sociální situace klienta. Snaží se klientům pomoci dostat z pasti sociálního vyloučení. Spolupráce mezi terénním pracovníkem a klientem je čistě dobrovolná. Pokud tedy o pomoc někdo nestojí, nikdo mu ji nevnucuje. V návaznosti na problémy soužití české populace a romské menšiny na území ČR, nezisková organizace „Člověk v tísni“ v roce 1999 začala s projektem terénní sociální práce. Projekt si kladl za cíl „*zvýšení sociální kompetence u různých skupin obyvatel vyloučených na okraj společnosti*“. Hned rok poté, v roce 2000 na Kladně začali působit první terénní pracovníci a v roce 2005 zde byla založena oficiální pobočka neziskové organizace. První nabízenou službou právě byly terénní programy. Pracovníci docházeli do sociálně vyloučených lokalit v oblasti Kladna. [59]

Jak uvádí další autorka Markéta Žižková ve svém článku „*Drsná realita kladenských ubytoven. Švábi a 15 tisíc za nájem*“ na kladensku bysny se soukromými ubytovny dál roste. Autorka popisuje situaci na kladenských ubytovny. Jedna z nich vznikla v prostorách bývalé České pojišťovny, kdy malé pokoje vznikly přepažením původních kanceláří. Sociální zařízení je na chodbě a podle slov jedné z ubytovaných jsou v relativně havarijním stavu.. Autorka uvádí, že lidé odkázaní na ubytovny platí přemrštěné částky (někdy i 15 tisíc korun) za malé pokoje v neutěšeném stavu rozmístěné po celém Kladně. Ve srovnání s komerčními pronájmy normálních bytů na Kladensku, jak můžeme snadno zjistit, je částka opravdu velmi vysoká. Jak dále autorka uvádí, s ubytovny jsou spojené další problémy, kdy si další obyvatelé města zase

stěžují na chování obyvatel, hluk, nepořádek, kriminalitu atd. Celý problém se tak vrací do doby před získáním peněz z EU na projekt regenerace míst, kde žijí převážně Romové. Projekt skončil, od jeho původního záměru opravit bytový dům sociálně vyloučených obyvatel tzv. „Masokombinátu“ bylo odstoupeno a peníze byly využité na úpravu městské části sídliště Kročehlavy. Bytový dům tak chátrá a její obyvatelé byli vystěhováni a museli si najít jiné komerční bydlení. Bysnys s ubytovnami dostal tedy zelenou a obyvatelé této sociální skupiny neměli a nemají na výběr. Jak autorka dále uvádí, *„Byznys s chudobou na ubytovnách má pomoci vyřešit zákon o sociálním bydlení. Vláda si ho sice stanovila za jednu ze svých priorit. Už dlouhé měsíce se ale na jeho podobě nemůže shodnout. Jeden ze sporů se vede i ohledně toho, do jak velké míry mají mít obce poskytování sociálního bydlení jako pravomoc a jak moc si mohou podmínky samy určovat“*. Budoucnost nám tedy ukáže, zda zákon o sociálním bydlení vyřeší problém ubytoven či nikoliv. [74]

Sociálně vyloučené skupiny zatím nejsou zahrnuty do vzdělávání v rámci PVČ „Ochrany člověka za mimořádných událostí“. V návaznosti na provedený výzkum navrhujeme jednoduchý informační materiál pro skupinu obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách.

7. ZÁVĚR

Ochrana člověk za mimořádných událostí má v dnešní společnosti stále větší význam. Preventivně výchovné činnosti orientované na různé skupiny obyvatelstva je věnována velká pozornost. PVČ si klade za cíl naučit obyvatele postarat se o sobě, poskytnout pomoc sobě i svému okolí. Ze zkušeností MU posledních let vyplývá, že je třeba vzdělávat obyvatele ČR v oblasti OOB, naučit je předvídat, být připraven na nečekané situace. Největší pozornost je opětovně po letech věnována vzdělávání dětí základních a středních škol a jak jsme již uvedli dříve, druhou nejdůležitější skupinou pro vzdělávání jsou senioři. Přístup ke vzdělávání seniorů je však velmi odlišný od vzdělávání dětí. Jak už jsme uvedli, populace seniorů dynamicky roste a má své specifické potřeby i s ohledem na vzdělávání na rozdíl od dětí a mládeže. Již Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 věnuje přípravě obyvatelstva zvýšenou pozornost. Pokud budeme obyvatelstvo vzdělávat, bude připraveno nejen zvládat MU a krizové situace, ale jeho vzděláváním dosáhneme i změny jeho postoje k problematice OOB v každodenním životě. Heslo „být připraven, znamená přežít“ není jen nadsázkou. Další velkou skupinou, na kterou se PVČ zaměřuje, jsou bezdomovci. Tomuto tématu věnujeme poměrně velkou pozornost. HZS krajů věnuje PVČ v rámci PO, problematice požárů u bezdomovců, věnuje velkou pozornost. Poměrně vysoké procento z každoročních požárů, je zaviněna bezdomovci, ať už nešťastnou náhodou, z nedbalosti nebo záměrně. Pro práci s bezdomovci v rámci PVČ v oblasti PO využívá HZS, tzv. prostředníků, terénních pracovníků, kteří mají k bezdomovcům bližší, mnohdy osobní vztah. Poslední skupinou obyvatelstva, které se věnujeme, jsou vyloučené lokality, respektive sociálně vyloučené lokality. Výstupem této práce je návrh informačního materiálů pro obyvatele vyloučených lokalit.

8. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR – Česká republika

ČSFR – Česko-slovenská federativní republika

ČSSR – Československá socialistická republika

EU - Evropská unie

FO – Fyzické osoby

HOPKS – Hospodářská opatření pro krizové stavy

HZS - Hasičský záchranný sbor

HZS ČR – Hasičský záchranný sbor České republiky

IZS – Integrovaný záchranný systém

JSDH – Jednotky sboru dobrovolných hasičů

JSVV – Jednotný systém varování a vyrozumění

KÚ – Krajský úřad

MD ČR – Ministerstvo dopravy ČR

MP – Městská policie

MU – Mimořádná událost

MV ČR – Ministerstvo vnitra ČR

MV-GŘ HZS ČR – Ministerstvo vnitra Generální ředitelství HZS ČR

MZV ČR – Ministerstvo zahraničních věcí ČR

NATO - North Atlantic Treaty Organization

OOB – Ochrana obyvatelstva

OPIS – Operační a informační středisko

ORP – Obec s rozšířenou působností

OÚ – Obecní úřad

PaFO – právnické a fyzické osoby

PVČ – Preventivně výchovná činnost

SWOT - Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats

ZaLP – Záchranné a likvidační práce

ZZS – Zdravotnická záchranná služba

9. LITERATURA

- [1] Kolektiv autorů. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení*. Skripta. MV GŘ HZS ČR. Praha 2015. ISBN 9788086466620.
- [2] ŠENOVSKÝ, Michail, Vilém ADAMEC a Michal VANĚK. *Bezpečnostní plánování*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 8086634523.
- [3] HADRAVOVÁ, Kateřina, *Vzdělávání seniorů v oblasti ochrany obyvatelstva*. Praha 2015. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Katedra krizového řízení. Mgr. Lukáš Harazin.
- [4] Varování obyvatelstva v České republice, Jednotný systém varování a informování, [online], [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/varovani-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>
- [5] RICHTER, Rostislav. *Komunikace s obyvatelstvem při krizových situacích*. Praha: Ministerstvo vnitra, generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2009. ISBN 9788086640655.
- [6] *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2014. ISBN 9788086466507.
- [7] VYMĚTAL, Štěpán. *Krizová komunikace a komunikace rizika*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 9788024725109.

- [8] MARTÍNEK, Bohumír, LINHART Petr. *Ochrana obyvatelstva. MODUL E.* Učební pomůcka pro vzdělávání v oblasti krizového řízení. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2009.
- [9] Mechanismus civilní ochrany unie, HZS ČR, [online], [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/mechanismus-civilni-ochrany-unie.aspx>
- [10] LINHART, Petr. *Některé otázky ochrany obyvatelstva.* České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006, 86 stran, str. 27. ISBN 8070408545.
- [11] LINHART, Petr. *Některé otázky ochrany společnosti.* Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. ISBN 8086640434.
- [12] NATO přijalo novou strategickou koncepci na příští roky, iDNES.cz, [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nato-prijalo-novou-strategickou-koncepci-na-pristi-roky-peg/zpr_nato.aspx?c=A101119_205045_zpr_nato_inc
- [13] MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol.* Vyd. 2., opr. a rozš. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 8086640086.
- [14] KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, FOLWARCZNY, Libor. *Ochrana obyvatelstva.* 2., aktualiz. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 9788073851347.

[15] Hálek info. Presentace ke cvičením z předmětu ZÁKLADY MANAGEMENTU Maslowova pyramida lidských potřeb, [online], [cit. 2017-04-25]. Dostupné z <http://halek.info/prezentace/management-cviceni6/mngcv6-print.php?projection&l=07>

[16] MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana obyvatelstva I*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 9788072512980.

[17] ŠIMAN, Jaromír. *Preventivně výchovná činnost* [online], [cit. 2017-04-22].

Dostupné z:

https://www.dh.cz/dokumenty/organy/uoroo/preventivne_vychovna_cinnost.pdf

[18] Občanské sdružení SenSen Senzační senior. [online], [cit. 2017-04-30].

Dostupné z: <http://www.sensen.cz/o-nas/>

[19] 112: *odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva*. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2001. ISSN 1213-7057.5

[20] *Do škol se vrátila branná výchova. Děti se místo střelení učí o NATO* [online], iDNES, Poslední změna 11.11.2013 15:49 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/branna-vychova-ve-skolach-0y3-/domaci.aspx?c=A131111_115416_domaci_jj

[21] *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Editor Oldřich MATOUŠEK, editor Pavla KODYMOVÁ, editor Jana KOLÁČKOVÁ. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073678180.

[22] *Usínej bezpečně*. Projekt HZS Plzeňského kraje [online], [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <https://www.pozary.cz/clanek/154944-usinej-bezpecne-je-projekt-hzs-plzenskeho-kraje-zamereny-na-lidi-bez-domova/>

[23] Příručka neziskové organizace M'am'aloka, EHP/Norsko, [online], [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://www.mamaloca.cz/wp-content/uploads/2012/03/Manu%C3%A1l-2.pdf>

[24] LINHART, Petr a Bohumil ŠILHÁNEK. *Vzdělávání v ochraně obyvatelstva v Evropě*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2006. ISBN 8086640671.

[25] KISLINGER, Radek. *Problematicke bezdomovectví se musíme také věnovat*. HZS JmK, [online], [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://www.firebrno.cz/problematicke-bezdomovectvi-se-musime-take-venovat>

[26] Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

[27] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

[28] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (krizový zákon)

[29] Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

[30] Zákon č. 224/2015 Sb. o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o

změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

[31] DOLEŽALOVÁ, Barbora. Ochrana obyvatelstva výuková pomůcka pro seniory. České Budějovice, 2015. Diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Zdravotně sociální fakulta.

[32] KLEMENTOVÁ Ria. Preventivně výchovná činnost v oblasti ochrany obyvatelstva. Zlín 2015. Bakalářská práce. UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ. Fakulta logistiky a krizového řízení.

[33] KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše. *Ochrana obyvatelstva*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. ISBN 8086634701.

[34] Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015, Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005.

[35] Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2013.

[36] Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

[37] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

[38] Zákon č. 263/2016 Sb. atomový zákon

[39] Ochrana obyvatelstva a krizové řízení, Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2015, ISBN 978-80-86466-62-0

[40] VOLÁKOVÁ, Marie. *Preventivně výchovné působení HZS ČR na děti a mládež v souvislosti s řešením mimořádných událostí*. Brno 2010. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno. JUDr. Miroslava Kejdová, CSc.

[41] Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky

[42] Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru)

[43] VALÁŠEK, Jarmil a František KOVÁŘÍK. *Krizové řízení při nevojenských krizových situacích: účelová publikace pro krizové řízení*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2008. ISBN 9788086640938.

[44] KISLINGER Radek. *Bezdomovci a požáry*. PowerPoint prezentace. GŘ - HZS ČR, [cit. 05. 05. 2017].

[45] CHROMÍKOVÁ Dana a kol. *Metodická příručka k výuce tematiky Ochrany člověka za mimořádných událostí na 2. stupni ZŠ: podle projektu NAPLNO/ [koordinoval Daniel Lessner]. – [Pardubice: Občanské sdružení JAK?, 2008]. – 112 s.*

- [46] HZS ČR. *Preventivně výchovná činnost HZS*, [online], [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasicskeho-zachranneho-sboru.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>
- [47] Portál Záchranný kruh. [online], [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.zachranny-kruh.cz/>
- [48] Portál Hasík.cz. [online], [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.hasik.cz/>
- [49] *Projekt Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí*. [online], [cit. 2017-05-05]. Dostupné z <http://krizport.firebrno.cz/navody/chytre-blondynky-radi>
- [50] *Šťěstí přeje připraveným*. Instruktažní videa MV HZS ČR. Video studio Institutu ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč. [online], [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.tvhasici.cz/zpravodajstvi>
- [51] MIKULKA, B., MIKULKA, Š., PINOS, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. str. 7, 182 s. ISBN 80-86640-21-3
- [52] STRNAD Aleš. *Prevence v oblasti požární ochrany u osob bez přístřeší na území hlavního města Prahy*. Projekt Naděje o. s., 2011
- [53] VONÁSEK, Vladimír a LUKEŠ Pavel. *Statistická ročenka 2016*. Požární ochrana; IZS; HZS ČR [online]. Praha 2017: MV-generální ředitelství HZS ČR. Příloha časopisu 112 číslo 3/2017, str. 36 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>

[54] *Sociální vyloučení. Dobrá praxe a řešení.* Manuál pro obce. Společně k bezpeční o.s. pro odbor bezpečnostní politiky MVČR, Praha 2009, [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/soc-vyloucení-dobra-praxe-reseni-pdf.aspx

[55] *Hasiči se strážníky vyrazili mezi bezdomovce, varovali před požáry.* QAP.CZ. Zprávy. Zprávy Plzeň. [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.qap.cz/object/hasici-se-strazniky-vyrazili-mezi-bezdomovce-varovali-pred-pozary-fotky-86377>

[56] MV ČR. Vyloučené lokality. Přehled dokumentů. Příručka pro sociální integraci 2009. [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/prehled-dokumentu.aspx>

[57] FOJTOVÁ, Karolína. *V Kladně funguje 40 soukromých ubytoven. Město žádnou alternativu nenabízí.* Romea cz. Domací zprávy. Datum 22. 1. 2016 [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/karolina-fojtova-v-kladne-funguje-40-soukromych-ubytoven-mesto-zadnou-alternativu-nenabizi>

[58] Zákon č. 241/2000 Sb. o Hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů

[59] Terénní sociální práce. Aktuální projekty. Nevládní nezisková organizace Člověk v tísni. Pobočka Kladno. [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/cs/socialni-prace/pobočka/kladno/programy>

[60] *Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v ČR, 5.11. Středočeský kraj, 5.11.6. Kladno.* [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa/int_sc2_6.html

[61] *Vyloučené lokality. MV ČR* [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/vyloucene-lokality.aspx>

[62] *Reportáže z ubytovny v Kladně: Nejasný luxus špatné adresy.* Romea.cz. Datum 1. 4. 2016. [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/romano-vodi/reportaz-z-ubytovny-v-kladne-nejasny-luxus-spatne-adresy>

[63] *Preventivně výchovná činnosti v Praze. Časopis 112 Ročník XVI. Číslo 1/2017.* [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-xvi-cislo-1-2017.aspx?q=Y2hudW09OA%3d%3d>

[64] *Videoprojekt OČMU, HZS Středočeského kraje.* [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/o-c-m-u.aspx>

[65] *Portál pro sociální oblast města Prahy. Sociální služby. Problematika osob bez přístřeší.* [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: http://socialnipece.praha.eu/jnp/cz/socialni_sluzby/problematika_osob_bez_pristresi/index.html

[66] *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů*

[67] KISLINGER, Radek. Bezdomovectví a požární prevence. Časopis 112. Ročník XI.. Číslo 4/2012. [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-casopis-112-rocnik-xi-cislo-3-2012.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>

[68] Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020. MPSV ČR, Praha červenec 2013. [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Koncepce-prevence-a-reseni-problematiky-bezdomovectvi-v-CR-do-roku-2020.pdf>

[69] Zpráva o plnění Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 za rok 2015. MPSV ČR, Praha červenec 2016. [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/28967331-Zprava-o-plneni-koncepce-prevence-a-reseni-problematiky-bezdomovectvi-v-ceske-republice-do-roku-2020-za-rok-2015.html>

[70] KISLINGER, Radek. *Analýza požárů související s výskytem nebo činností osob bez domova na území Hlavního města Prahy. Praha 2011. Zdroj HZS ČR.*

[71] Portál projektu Ochrana člověka za mimořádných událostí. Centrum pro bezpečný stát. 28. 3. 2017. [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.ocmu.cz/>

[72] HORA Luboš. Krizové centrum pro bezdomovce a sociálně slabé občany v Kladně. Ze dne 18. 3. 2015 [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.lidemezilidmi.cz/well-being/krizove-centrum-pro-bezdomovce-a-socialne-slabe-obcany-v-kladne>

[73] SWOT analýza k Projektu podpora sociální integrace vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji – město, venkov, Královéhradecký kraj. Word dokument. [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/poskytovatele/strategicke-dokumenty/swot-analyza.doc>

[74] ŽIŽKOVÁ, Markéta. Drsná realita kladenských ubytoven. Švábi a 15 tisíc za nájem. 22. 2.2017. [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.info.cz/cesko/drsna-realita-kladenskych-ubytoven-svabi-a-15-tisic-za-najem-5050.html>

10. SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Základní právní rámec ochrany obyvatelstva – vlastní zdroj	19
Obrázek 2 Vztah ochrany obyvatelstva, civilní ochrany a civilní obrany [6].	26
Obrázek 3 Statistika PVČ pro seniory 2012-2016 HZS ČR [53]	32
Obrázek 4 – Logo „Hasík.cz“ [48].....	33
Obrázek 5 Pan Kroužek – plyšový maskot [47]	34
Obrázek 6 Publikace „ Vaše cesty k bezpečí“ zdroj HZS ČR.....	36
Obrázek 7 Klipy HZS Středočeského kraje v rámci OČMU [64].....	37
Obrázek 8 Metodická příručka k výuce tematiky Ochrany člověka na 2. stupni ZŠ [45]	39
Obrázek 9 Časopis 112 a Rescue Report – zdroj HZZ ČR a RESCUE media.cz	40
Obrázek 10 Hierarchické uspořádání potřeb [15]	42
Obrázek 11 Tón všeobecná výstraha	43
Obrázek 12 Tón požární poplach.....	44
Obrázek 13 Akustická zkouška sirén	44
Obrázek 14 Sparky the Fire Dog – zdroj www.sparky.org.....	48
Obrázek 15 Beseda seniorů se zástupci PČR obvodní odd. Kladno – zdroj vlastní.....	51
Obrázek 16 Stolní kalendář pro seniory 2017 – zdroj HZS ČR.....	52
Obrázek 17 Jak na první pomoc – kalendář pro seniory – zdroj HZS ČR	52
Obrázek 18 Beseda HZS Středočeského kraje s bezdomovci – zdroj HZS ČR [44]	55
Obrázek 19 Následky požárů způsobené odkládáním hořlavin na topidlo [44]	57
Obrázek 20 Past sociálního vyloučení [56]	59
Obrázek 21 Pohlaví respondentů – vlastní zdroj.....	62
Obrázek 22 Věk respondentů – vlastní zdroj	63

Obrázek 23 Absolvování výuky tématu OOB na ZŠ nebo SŠ - zdroj vlastní	64
Obrázek 24 Důležitost základních znalostí ochrany člověka – zdroj vlastní .	64
Obrázek 25 Složky Integrovaného záchranného systému – zdroj vlastní	66
Obrázek 26 Vyhlášení stavu nebezpečí – zdroj vlastní.....	67
Obrázek 27 Čísla tísňového volání – zdroj vlastní	67
Obrázek 28 Linka mezinárodního tísňového volání – zdroj vlastní.....	68
Obrázek 29 Tón „Všeobecné výstrahy – zdroj vlastní.....	69
Obrázek 30 Varování obyvatelstva – zdroj vlastní	70
Obrázek 31 Celostátní zkouška sirén - zdroj vlastní.....	70
Obrázek 32 Chování po zaznění varovného signálu „Všeobecná výstraha“ – zdroj vlastní.....	71
Obrázek 33 Únik radioaktivních látek do ovzduší – zdroj vlastní	72
Obrázek 34 Pokyn k ukrytí – zdroj vlastní	73
Obrázek 35 Improvizovaná ochrana dýchacích cest – zdroj vlastní.....	74
Obrázek 36 Pojem „Evakuace“- zdroj vlastní	75
Obrázek 37 Obsah evakuačního zavazadla – zdroj vlastní.....	76
Obrázek 38 Získání informace o MU – zdroj vlastní	77
Obrázek 39 Přístup k internetu – zdroj vlastní	78
Obrázek 40 – správná pomoc při bezvědomí – zdroj vlastní	78
Obrázek 41 Mimořádné události přírodního charakteru – zdroj vlastní.....	79
Obrázek 42 Zkušenosti s poskytnutím první pomoci – zdroj vlastní.....	80
Obrázek 43 Základní životní funkce – zdroj vlastní	81
Obrázek 44 Stav bezprostředně ohrožující člověka na životě – zdroj vlastní	81
Obrázek 45 SWOT analýza vzdělávání obyvatelstva v rámci OO -PVC - vlastní zdroj.....	82
Obrázek 46 SWOT analýza vyloučených lokalit [73].....	85
Obrázek 47 Návštěvnost online odkazu celkem	88
Obrázek 48 Čas vyplňování dotazníku.....	89
Obrázek 49 Poměr návštěvnosti.....	89

Obrázek 50 Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit Kladno [60]	99
Obrázek 51 Ubytovna Na Kopečku v Kladně Kročehlavech [62]	101

11. SEZNAMU POUŽITÝCH TABULEK

Tabulka 1 Statistická ročenka 2016 PO – HZS ČR – Preventivně výchovná činnost [53]	32
Tabulka 2 Poměr úmrtí bezdomovců při požárech v Praze [70]	56

12. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Dotazník

Příloha 2 Informační leták „Požární ochrana“

Příloha 3 Informační leták „Hromadění nepořádku“

Příloha 4 Informační leták „Bezpečnostní a informativní tabulky“

Příloha č. 1

Preventivně výchovná činnost realizovaná v rámci ochrany obyvatelstva pro osoby starší 18 let

Vážení respondenti,

věnujte prosím několik málo minut svého času vyplnění následujícího dotazníku. Jsem studentkou ČVUT, obor Civilní nouzové plánování. Pro naplnění cílů mé práce si Vás proto dovoluji požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je zcela anonymní. Dotazník slouží pouze pro účely mé diplomové práce a jakékoliv zneužití informací v něm obsažených je vyloučeno.

Předem Vám děkuji za spolupráci a Váš čas, který budete vyplnění dotazníku věnovat.

Bc. Lucie Kulhánková

1 Jste?

- muž
- žena

2 Jaký je Váš věk?

- 18 - 30 let
- 31 - 40 let
- 41 - 50 let
- 51 - 60 let
- 61 - 70 let
- 71 a více let

3 Absolvoval/a jste na ZŠ nebo SŠ výuku tématu ochrany obyvatelstva (branná výchova)?

- ano
- ne

4 Považujete za důležité mít základní znalosti v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?

- ano
- ne

5 Jaké jsou všechny složky Integrovaného záchranného systému?

- Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí, Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba, humanitární organizace a Armáda ČR
- Hasičský záchranný sbor ZS ČR, jednotky PO zařazené do plošného pokrytí, Policie ČR a Zdravotnická záchranná služba
- Krajský úřad, obecní úřad a městská policie
- Jednotky požární ochrany, Policie ČR, Krajský úřad a městská policie

6 Kdo vyhláší stav nebezpečí?

- Hejtmán kraje a primátor hlavního města Prahy
- Prezident České republiky
- Parlament ČR na návrh vlády ČR
- Starosta obce s rozšířenou působností

7 Jaká jsou čísla tísňového volání?

- 155, 150, 112, 113, 158
- 112, 150, 158, 156, 153
- 150, 155, 158, 112, 156
- 158, 112, 155, 157, 150

8 Jaká je linka mezinárodního tísňového volání?

- 111
- 115
- 112
- Číslo mezinárodního tísňového volání neexistuje

9 Jak zní tón „Všeobecné výstrahy“?

- nekolísavý tón sirény po dobu 140 s, může být vysílán po sobě v cca 3 minutových intervalech
- kolísavý tón sirény po dobu 120 s, může být vysílán po sobě v cca 3 minutových intervalech
- takový tón neznám
- žádný není
- kolísavý tón sirény po dobu 140 s, může být vysílán po sobě v cca 3 minutových intervalech
- nevím

10 Jak bude varováno obyvatelstvo v případě vzniku Mimořádné události?

- akustickou sirénou - přerušovaný tón
- různým typem sirén - nepřerušovaný tón
- místním rozhlasem
- megafonem

11 Kdy probíhá celostátní zkouška sirén v České republice?

- v ČR se neprovádí
- provádí se zpravidla každou první středu v měsíci ve 12,00 hod.
- provádí se každý 1. den v novém měsíci

- provádí se nepravidelně

12 Jak se mám zachovat po zaznění varovného signálu „Všeobecná výstraha“?

- co nejrychleji se mám dostavit na městský úřad
- vyhledám úkryt v nejbližší budově
- zatelefonuji příbuzným
- místo ohrožení okamžitě opustím vlastními prostředky
- nevím, co mám udělat

13 Odkud se dozvím podrobnější informace a pokyny, podle kterých se mám řídit?

- z rádia, televize, místního rozhlasu příp. obecního úřadu
- od sousedů
- od příbuzných
- z tisku

14 Jak se mám zachovat v případě uniku radioaktivních látek do ovzduší?

- ukrýt se ve vlastním bytě, nebo ve společenských a administrativních budovách
- ukrýt se ve sklepních částech budov
- ukrytí nemá smysl
- nemusím se ukrýt, ale okamžitě opustit zamořenou oblast

15 Jak se mám zachovat, když přijde pokyn k ukrytí?

- mám se ukrýt ve sklepě a jinou činnost již neprovádím
- mám se ukrýt v domě nebo v bytě, zavřít všechna okna, vypnout klimatizaci, uhasit zařízení na spalování pevných paliv a vyčkám

dalších pokynů prostřednictvím TV ČT 1 a rozhlasu, POZOR nikdy nevypínat hlavní elektrický jistič

- mám se ukryt v budově a zkontrolovat obsah evakuačního zavazadla
- mám se ukryt ve sklepě a čekat na příchod členů Hasičského záchranného sboru

16 Co mohu použít jako nejúčinnější improvizovanou ochranu dýchacích cest?

- ochrannou masku
- hasicí přístroj
- mokrý kapesník přes ústa
- šálu

17 Co si představujete pod pojmem „Evakuace“?

- okamžité opuštění místa bydliště
- bezprostřední únik z ohroženého území
- organizované přemístění obyvatelstva, zvířat, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a nebezpečných látek z míst ohrožených mimořádnou událostí
- přemístění obyvatelstva z ohroženého území

18 Co by mělo obsahovat evakuační zavazadlo?

- základní trvanlivé potraviny, pití, jídelní potřeby, léky a léčiva, kniha, bloček na psaní, cenné obrazy
- základní trvanlivé potraviny, pití, jídelní potřeby, léky a léčiva, přikrývka, polštář, kompletní náhradní oblečení, svítilnu, zápalky, svíčky, kniha, bloček na psaní, čisticí prostředky na obuv
- základní trvanlivé potraviny, pití, jídelní potřeby, léky a léčiva, přikrývka, polštář, kompletní náhradní oblečení, toaletní a hygienické

potřeby, šicí potřeby, osobní doklady, mobilní telefon s nabíječkou, kontakt na blízké osoby, rozhlasové zařízení s náhradními bateriemi, svítilnu, zápalky, svíčky, kniha, bloček na psaní

- základní trvanlivé potraviny, toaletní a hygienické potřeby, šicí potřeby, osobní doklady, mobilní telefon s nabíječkou, kontakt na blízké osoby, rozhlasové zařízení s náhradními bateriemi, svítilnu, varná konvice

19 Víte, kde získáte informace o mimořádné události ve Vašem městě?

- ano
- ne

20 Máte přístup k internetu?

- ano
- ne

21 Jaká je správná pomoc při bezvědomí?

- otočím postiženého na záda, zajistím průchodnost dýchacích cest, zkontroluji dech a činnost krevního oběhu a v případě, že postižený dýchá, uložím ho do zotavovací polohy a přivolám lékaře. V případě, že postižený nedýchá, zahájím resuscitaci. V případě silného krvácení zastavím krvácení. V každém případě zajistím pomoc na lince 155.
- okamžitě přivolám lékaře a počkám u postiženého
- postiženého se snažím posadit, přikryji ho, zajistím dostatek tekutin, zavolám na linku 155
- postiženému zkontroluji základní životní funkce a zavolám na linku 155

22 Co byste zařadil/a do mimořádné události přírodního charakteru?

- povodeň, zemětřesení, velký sesuv půdy, velký lesní požár, sněhové laviny, únik amoniaku ze zimního stadionu
- povodeň, zemětřesení, velký sesuv půdy, sopečný výbuch, vichřice, orkán, tornádo, extrémní chlad a teplo, pád meteoritu, migrace velkého rozsahu
- povodeň, zemětřesení, velký sesuv půdy, sopečný výbuch, vichřice, orkán, tornádo, extrémní chlad a teplo, pád meteoritu, velký lesní požár, sněhové laviny
- povodeň, sopečný výbuch, vichřice, orkán, tornádo, extrémní chlad a teplo, pád meteoritu, velký lesní požár, sněhové laviny, válka

23 Máte zkušenosti s poskytnutím první pomoci?

- nemám žádné zkušenosti
- mám pouze teoretické zkušenosti, ale ještě nikdy jsem první pomoc neposkytoval/a
- mám praktické zkušenosti (již jsem první pomoc poskytoval/a)

24 Jaké jsou tři základní životní funkce?

- polykání, trávení, vylučování
- vědomí, dýchání, krevní oběh
- bezvědomí, spaní, sluch

25 Jaké stavy bezprostředně člověka ohrožují na životě?

- nechutenství, bolesti žaludku, popálenina
- rýma, kašel, nachlazení
- zástava dechu, bezvědomí, masivní krvácení

Udržujte pořádek!

**Pořádek dělá
dobré sousedy.**

**POZOR! Hromada
odpadků může způsobit
požár**

**POZOR na odhození
nedopalků do
hořlavého odpadu
(koše)**

Peníze co získáte prodejem hadice a hliníkové púlspojky z hydrantu mohou zachránit životy Vašich sousedů.

Jen dobře zkontrolovaný a funkční hasicí přístroj nebo hydrant dokáže pomoc při požáru.

Nepoškozujte bezpečnostní a informativní tabule!

V případě požáru nebo kouře mohou zachránit život Vám i druhým!

V případě požáru volejte 150 nebo 112

**HLAVNÍ UZÁVĚR
VODY**

**HLAVNÍ UZÁVĚR
PLYNU**

**ÚNIKOVÝ
VÝCHOD**

